

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Diplomová práce

Adaptace žáka 1. třídy na školní prostředí z pohledu dítěte, rodiče a učitele

Vypracovala: Monika Komrsková
Vedoucí práce: PhDr. Marta Franclová, Ph.D.

České Budějovice 2018

Anotace

Diplomová práce se zabývá zprostředkováním náhledu na vývoj adaptace během zahájení školní docházky u žáků 1. třídy pohledem dětí, rodičů a paní učitelky.

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část je členěna na dvě kapitoly. První kapitola se věnuje současnému pojetí 1. stupně základního vzdělávání a popisuje důležité kurikulární dokumenty, které tvoří Bílá kniha a Rámcově vzdělávací program základního vzdělávání. Druhá kapitola se zabývá dítětem zahajující školní docházku a tuto zlomovou událost provázaně nastiňuje v podkapitolách popisujících školní zralost a školní připravenost, školu jako neosobní instituci, spolužáky a kamarády, hodnocení a školní úspěšnost, vyučujícího a jeho působení, motivaci žáka, adaptaci na zahájení školní docházky, změnu denního režimu a rodinu jako neoddělitelnou emoční oporu dítěte.

Praktická část se věnuje kvalitativnímu výzkumu, jehož se zúčastnilo sedm dětí, které právě zahájily povinnou školní docházku, jejich rodiče a paní učitelka. Použity jsou metody hloubkového rozhovoru a kvalitativního dotazníku.

Klíčová slova: adaptace, dítě, první třída, škola, zahájení povinné školní docházky, rodina

Abstract

The diploma thesis deals with the mediation of a preview of the development of adaptation during the beginning of school attendance in pupils of the first class by the view of children, parents and teacher.

The diploma thesis is divided into the theoretical and practical part. The theoretical part is divided into two chapters. The first chapter deals with the current concept of the first level of basic education and describes the important curricular documents that constitute the White Book and the Framework Educational Program of Basic Education. The second chapter deals with a child initiating school attendance and this breakthrough event is framed in the subchapters describing school maturity and school readiness, school as an impersonal institution, classmates and friends, evaluation and school success, teacher and his / her work, motivation of the pupil, adaptation to the beginning of school attendance, a change of the daily regime, and the family as the inseparable emotional support of the child.

The practical part is devoted to qualitative research, which was attended by seven children who have just started their compulsory schooling, their parents and the teacher. In-depth interviewing and qualitative questionnaires are used.

Keywords: adaptation, child, first class, school, start of compulsory school attendance, family

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne:

.....
Podpis studenta

Poděkování

Děkuji PhDr. Martě Franclové, Ph.D. za podporu, cenné rady, připomínky a celkově odborné vedení mé diplomové práce.

Dále bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří se účastnili výzkumu, za jejich čas a trpělivost. Velké poděkování zejména paní učitelce, která mi svou vlídností a pochopením velmi pomohla, bez ní by tato diplomová práce nevznikla. Nejsrdečnější poděkování směřuji své rodině, která mě vždy podporovala.

Úvod	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Současné pojetí 1. stupně základního vzdělávání	8
1.1 Bílá kniha	8
1.2 RVP ZV	9
2 Dítě zahajující školní docházku	11
2.1 Školní zralost a školní připravenost.....	12
2.2 Škola	15
2.2.1 Spolužáci a kamarádi	17
2.2.2 Hodnocení a školní úspěšnost	19
2.2.3 Vyučující a jeho působení	22
2.3 Motivace žáka	25
2.4 Adaptace na zahájení školní docházky	27
2.5 Změna denního režimu	31
2.6 Rodina.....	34
3 Úvod	38
3.1 Výzkumné otázky	38
4 Realizace výzkumu	39
4.1 Výzkumný vzorek	39
4.2 Popis výzkumného vzorku	39
4.3 Etické hledisko	40
4.4 Průběh výzkumu	41
5 Metodologický rámeček a metody.....	42
5.1 Metody výzkumu a sběru dat	42
5.2 Metody analýzy a zpracování dat.....	43
6 Zpracování dat	45

6.1 Děti	45
6.2 Rodiče	57
6.3 Paní učitelka	75
7 Výsledky výzkumu	88
8 Interpretace	109
9 Závěr	110
Seznam použité literatury	112

Úvod

Adaptace dětí, vstupujících do 1. třídy základního vzdělávání, je stále aktuální téma. Z hlediska celoživotního vzdělávání je nesmírně důležité, jak se začátek nové školní etapy bude vyvíjet, zda v kladném či záporném směru.

Zájem porozumět hlouběji této problematice a týden v září, jenž byl strávený mezi dětmi 1. třídy v rámci praxe, mě přivedl k tématu předkládané diplomové práce a jejímu cíli - zprostředkovat náhled na vývoj adaptace během zahájení školní docházky u žáků 1. třídy.

V teoretické části jsou nejdříve popsány kurikulární dokumenty, vymezující základní vzdělávání. Poté navazuje kapitola, která se zabývá dítětem - budoucím školákem. Přiblížena je zde školní zralost a připravenost jako nezbytné předpoklady k úspěšnému zahájení školní docházky. Dále je blíže popsáno školní prostředí a změny, které čerstvému školákovi přináší svými nároky a povinnostmi. Pozornost je věnována spolužákům a kamarádům, vyučujícímu, školní úspěšnosti, motivaci, adaptaci a potížím s ní často spojenými, změně doposud zažitého denního režimu a rodině, která je dítěti v tomto důležitém životním milníku významnou oporou.

V praktické části je popsána celková realizace výzkumu, na niž navazuje zpracování dat, získaných nejen z hloubkových rozhovorů s dětmi, rodiči a paní učitelkou, ale i z kvalitativních dotazníků, vyplněných pouze rodiči, metodou otevřeného kódování. Dále následuje interpretace, výsledky výzkumu a závěr, který výzkum komplexně shrnuje.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Současné pojetí 1. stupně základního vzdělávání

Vzdělávací soustava je zakotvena v tzv. kurikulárních dokumentech. Jedná se o systém veřejných dokumentů, který je vytvořen na dvou úrovních- státní a školní. Do státní úrovně se řadí Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha) a Rámcové vzdělávací programy (RVP), jež vymezují závazné rámce pro jednotlivé etapy vzdělávání (předškolní, základní, střední). Školní úroveň je zahrnuta školními vzdělávacími programy (ŠVP), které si jednotlivé školy vytváří samy tak, aby bylo dostáno požadavkům ze strany RVP. V této kapitole bude popsán náhled na první stupeň základního vzdělávání z pohledu Bílé knihy a RVP.

1.1 Bílá kniha

Dokument vládní strategie na oblast vzdělávání je tvořen myšlenkovými východisky, rozvojovými programy a podněty, které odráží zájmy celé společnosti. Jelikož se jedná o otevřený elaborát, předpokládá se, že ve shodě s proměnami stavu společnosti budou jím vytčené cíle v určitých intervalech kriticky analyzovány, a tím se podá komplexní zpráva o rozměru jejich naplnění.

První stupeň základního vzdělávání je uveden jako období ze všech nejnáročnější, a to pro každého individuálního jedince. Dochází k přechodu z volnějšího prostředí rodiny a mateřské školy do prostředí povinné školní docházky, které se vyznačuje svou přesnou uspořádaností. Přináší s sebou pevné změny, týkající se mnoha rozličných oblastí. Například času, ve smyslu důraznější pravidelnosti, změny v systému stravování, poznávání nového prostředí i lidí v něm a celkově doposud vytvořeného režimu. Přechod ze zažitého řádu je velmi obtížný, ale očekává se, že dítě nezbytné změny přijme a vyrovná se s nimi. Oproti dřívějším dobám se v současnosti upouští od unifikovaného vzoru vzdělávání. Důraz je naopak kladen na respektování individuality žáka s tím, že každý má rozdílné potřeby a možnosti učení, různé tempo práce. Tímto způsobem nazírání se dá minimalizovat riziko v případě počátečních neúspěchů, které by mohly mít negativní vliv na další aspekty – ovlivnění vztahu ke škole či k učiteli (Bílá kniha, 2001).

Cílem celého 1. stupně je vytvořit takové podmínky, které budou směřovat k prosperujícímu celoživotnímu učení jedince. Specifickým znakem je snaha nevyčleňovat, ale naopak do tohoto rámce zahrnout děti všech vrstev populace.

Škola má být pro žáky vlídným prostředím nových podnětů. Důraz na nucenou poslušnost a v pravidelných intervalech podávání potřebného výkonu (znamení pokročení v učení) je třeba pozměnit. Důležitější se jeví povzbuzovat žáky, aby sami otázkami, bádáním a tvořením nalézali řešení a získávali tak potřebné zkušenosti a dovednosti. K jejich naplnění je nezbytná přátelská kooperace mezi samotnými žáky navzájem, nikoliv soutěživost. Učitel nepředává vědomost přímo, ale ukazuje správný směr a je připraven pomoci (Bílá kniha, 2001).

1.2 RVP ZV

Kurikulární dokument, jenž je rozpracován do jednotlivých etap vzdělávání. Základní vzdělávání plynule navazuje na předchozí část, předškolní vzdělávání a zde již získané kompetence dále rozvíjí. Pojmeme klíčové kompetence se označuje obecně formulovaný cíl základního vzdělávání. Jedná se o soubor výstupů, u kterých se očekává žákovo individuální osvojení, jež mu na konci školní docházky umožní souvislý přechod do další etapy vzdělávání. Výstupy, očekávané na konci 3. ročníku, jsou brány jako orientační. Ovšem již za závazné jsou považovány výstupy na konci 5. ročníku. K jednotlivým klíčovým kompetencím se řadí: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské a kompetence pracovní. Jejich získání představuje proces, který není krátkodobý ani jednoduchý, ovšem tvoří základní prvek k celoživotnímu učení, stejně jako k začlenění do společenského a pracovního života (RVP ZV, 2016).

Na základě klíčových kompetencí se naplňují dílčí cíle základního vzdělávání. Záměrem je každého jednotlivého žáka podporovat jednak v motivaci k učení, v rozvoji tvořivého a logického myšlení, ale i napomáhat ke vzájemné spolupráci žáků, rozvoji účinné komunikace, povzbuzovat žáky k toleranci a respektu,... Obsah vzdělávání je vymezen rozličnými oblastmi, do kterých náleží: jazyk a jazyková komunikace; matematika a její aplikace; informační a komunikační technologie; člověk a jeho svět; člověk a společnost; člověk

a příroda; člověk a kultura; člověk a zdraví; člověk a svět práce. V rámci ŠVP si poté každá škola na základě těchto oblastí sama pojmenovává dílčí předměty (Kropáčková, 2008).

Nedílnou složkou RVP ZV, která se zabývá aktuálními nesnázemi světa, jsou průřezová témata. Na jejich základě žákům vzniká možnost diskuze a projevení svého názoru, utváření různých postojů a hodnot, příležitost kooperace nebo individuálního působení. Průřezová témata jsou následující: osobnostní a sociální výchova; výchova demokratického občana; výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech; multikulturní výchova; environmentální výchova a mediální výchova (RVP ZV, 2016).

2 Dítě zahajující školní docházku

Vstupem do první třídy se dítěti otevírá nový, dosud neprozkoumaný svět. Z předškoláka se postupně stává velký školák, který nyní prožívá svou životní změnu. Je plný očekávání a v převážné většině se těší na nové zážitky. Mnohdy se ale objevuje zároveň nejistota, protože si ještě plně nedokáže představit, co aktuální změna z dlouhodobého hlediska komplexně znamená.

První školní den představuje slavnostní, nezapomenutelnou chvíli. Nese se ve znamení přivítání a prvotního seznámení jak s paní učitelkou a spolužáky, tak s novým prostředím třídy, do které bude od nynějška patřit. Soustavné učení začne postupně po dílčích krůčcích až v následujících dnech. Prvňáčka do této převratné etapy většinou doprovází někteří členové rodiny a vzácný okamžik tak prožívají společně s dítětem.

Na výjimečnost vstupu do procesu základního vzdělávání poukazují mnozí erudovaní autoři. Můžeme ho chápat jako „zlomovou událost“ v životě jedince (Franclová, 2013), případně označit pojmem „první zvonění“ (Kropáčková, 2008), eventuálně vážnost vstupu do nového životního období symbolicky přirovnat k zahájení prvního zaměstnání dospělého člověka (Beníšková, 2007). Ať už se zvolí jakýkoliv náhled, je patrné, že o jádru hodnoty nelze pochybovat. Etapa povinné školní docházky bude dítě ovlivňovat a formovat velmi dlouhou dobu, a proto nástin vývoje prožívání školní docházky už v průběhu prvního ročníku by se mohl stát zajímavým ukazatelem, jakým směrem se role školáka může ubírat. V pozitivním případě dojde k rychlé adaptaci a dítě roli nejen přijme, ale bude i s radostným očekáváním splňovat různé školní požadavky, aniž by prožívalo přehnanou fyzickou či psychickou zátěž. V negativním případě může zakoušet pocity těžko splnitelných nároků, doprovázené dojmy sklíčenosti nebo zklamání, eventuálně obav či selhání.

O tom, aby tedy přechod a přizpůsobení se novému prostředí, které na žáka bude klást značné nároky, proběhly co možná nejpříznivěji, velkou měrou rozhodují faktory školní zralost a školní připravenost, kterým bude věnován prostor v následující podkapitole.

2.1 Školní zralost a školní připravenost

Je prokázáno, že v určitém období věku dítěte, 6-7 let, probíhají, za podmínky učení a zrání, důležité změny vývojového charakteru. Jelikož jsou předpokladem k úspěšnému plnění požadavků, které z role školáka budou vyplývat, je i doba zahájení školní docházky právě v tomto časovém údobí záměrná (Vágnerová, 2012).

Z důvodu stále se postupně zvyšujících nároků, kterým bude dítě muset čelit, je třeba, aby do první třídy nastoupilo náležitě zralé a zároveň připravené, a tak se minimalizovalo riziko, že by se v průběhu docházky mohlo cítit neúspěšné.

Termínem školní zralost se rozumí z pedagogicko-psychologické koncepce taková úroveň stavu organismu dítěte, jež umožňuje adaptaci na školní prostředí (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Lze chápat také jako určitý stupeň zralosti centrální nervové soustavy, jejímž následkem dochází k zdokonalení regulačních kompetencí, které škola vyžaduje - regulace chování a emocí, usměrňování pozornosti určitým směrem. Neméně důležitou skutečností je její vliv na rozvoj koordinace senzomotorické a motorické, lateralizace horní končetiny a potřebné manuální zručnosti. Zároveň nabývá i zesílení odolnosti vůči očekávané zátěži. Takové dítě působí vyrovnaněji, jelikož dostatečná zralost zajistí optimálnější uplatnění jeho individuálních schopností a tím i efektivnější učení a výkon (Vágnerová, 2012).

Obecně se pojem dá shrnout jako dosažená úroveň vývoje fyzické, emocionálně-sociální a mentální oblasti do takové míry, která dítěti umožní zapojit se bez vážnějších obtíží do vzdělávacího prostředí (Bednářová, Šmardová, 2015).

- Fyzická zralost je jedním z předpokladů pro vstup do první třídy a rozhodující slovo zde má praktický lékař, pediatr. Je obeznámen s nemocemi, které byly prodělány i s případnými potížemi v oblastech motoriky či řeči, jež by mohly mít na budoucí adaptaci žáka negativní vliv. Přihlíží se k dosažené úrovni centrální nervové soustavy a k věku dítěte, zvažuje se výška i váha, tělesná stavba a s ní spojená náchylnost

k nemocem, jež by mohly vést k potenciálním zvýšeným absencím (Kropáčková, 2008; Bednářová, Šmardová, 2015).

- Psychická zralost taktéž závisí na vývoji centrální nervové soustavy. Zahrnuje v sobě nejen úroveň vyspělosti smyslového vnímání (sluchového a zrakového), ale i senzomotorické koordinace a grafomotoriky. K dalším znakům se řadí zralost rozumová a pracovní, stupeň koncentrace, paměti a komunikace, v neposlední řadě lateralita, sebeobsluha a samostatnost (Kropáčková, 2008; Klégrová, 2003).
- Emocionálně-sociální zralostí jsou chápány projevy jisté stability ve zvládnutí emocí, odolnosti v překonávání překážek a nezdaru, schopnosti setrvat po určitou dobu bez opory rodiny, uznávat autoritu učitele, adaptovat se na neznámé prostředí a vykazovat znalost pravidel slušného chování. Důležitým faktorem je také schopnost zařadit se do kolektivu vrstevníků, najít v něm své místo, naučit se spolupracovat. Zdá se, že děti, které již absolvovaly mateřskou školu, jsou lépe vybaveny než ty, které zůstávaly doma, jelikož měly možnost vyzkoušet dané, časově ohraničené odloučení od rodiny, setkávaly se s jinými dětmi, s nimiž komunikovaly a učily se společnému soužití (Bednářová, Šmardová, 2015).

Školní zralost, představující zrání organismu dítěte, je tedy bezesporu velmi důležitá k tomu, aby byl budoucí prvňák v novém prostředí úspěšný. Je ovšem dostačující? Odpověď je nasnadě. Stejně tak nutné je se vyznačovat i dostatečnou mírou školní připravenosti.

Za školní připravenost dítěte se pokládá aktuálně dosažená úroveň jeho rozvíjející se osobnosti, a to jak důsledkem formující výchovy, která představuje vnější podmínky daného rozvoje, tak vnitřních vývojových dispozic. Tato připravenost zahrnuje určitou vyspělost ovlivněnou prostředím a závislou na biologickém zrání organismu, také pojímá vyspělost psychickou, jež představuje oblast komunikační, emoční, rozumovou,... (Kropáčková, 2008).

Podobný náhled má pedagogická veřejnost, která školní připravenost vnímá jako soubor kompetencí, které se získávají zvláště v mateřské škole v předškolním věku. Dítě je rozvíjí svou vlastní sociální zkušeností a učením. Zahrnuta je oblast somatická, emocionálně-sociální, pracovní a kognitivní. (Bednářová, Šmardová, 2015).

V odborné literatuře se na pojem nazírá obdobným způsobem. Dané kompetence jsou rozšířeny o postoje ke škole a o její vnímané hodnotě, které zaujímá každé dítě zcela individuálně. Jelikož je v tomto věku typické, že dítě přejímá shodně názory své rodiny, je soulad ohledně pozitivní hodnoty školní úspěšnosti klíčový. Pokud naopak nastane rozpor, je v ohrožení i značně důležitý faktor provázející celou školní docházku- motivace. Jestliže chybí, ztrácí žák osobní zájem o výsledky a škola je brána pouze jako obtížná povinnost, která se musí plnit (Vágnerová, 2012).

Kompetence dále obsahují očekávané sociální dovednosti, jež škola po svých žácích požaduje. Jedná se o běžné zkušenosti správného chování k rozličným lidem a schopnost komunikace s nimi. Předpokládá se, že by dítě už mělo vědět, jakým způsobem se má ve své roli žáka chovat k učiteli a jak ke spolužákům. Tyto rozdíly by mělo vnímat a normy respektovat, protože případné nedostatky znamenají adaptační problémy a pro samotného žáka velkou zátěž (Vágnerová, 2012).

Někteří autoři, (Šulová, 2014), zabývající se ve svých dílech problematikou vstupu do prvního ročníku povinného základního vzdělávání, od sebe termíny školní zralost a školní připravenost explicitně nerozlišují. Jsou toho názoru, že schopnosti jedince, podmíněné učením a zráním, jsou společně navzájem propletené v takové výši, jež je od sebe nedovoluje plně odloučit. Domnívají se, že oba výrazy recipročně ovlivňují budoucí školní úspěšnost.

Povinná školní docházka platí pro všechny děti, které dovršily k prvnímu září šest let, i přesto se ale v některých případech stane, že dítě na školu ještě není dostatečně zralé a připravené. Pokud v rodině panují pochybnosti, je jedním z řešení pedagogicko-psychologická poradna, jež na základě vyšetření může navrhnout odklad a tak vstup do školy o rok oddálit. Pokud rodiče dítěte o odklad povinné školní docházky zažádají, je nutné, aby tento krok byl podložen lékařským

či psychickým doporučením. Jestliže se nezralost projeví během samotného působení v první třídě, je možný dodatečný odklad, kdy se dítě vrátí zpět do mateřské školy. Tato zkušenost je ale pro většinu z nich negativní a nemusí být snadné se s ní vnitřně vyrovnat. V důsledku se mohou objevit pocity vlastní nedostatečnosti, selhání, ztráty sebedůvěry (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Následující podkapitola již blíže nastiňuje problematiku samotného vstupu dítěte do první třídy a změny s ní v nové roli žáka bezprostředně spojené.

2.2 Škola

Pro nastupujícího prvňáčka není škola zcela cizím prostředím. Pokud v předškolním věku docházel do mateřské školy, mohl již získat svou prvotní zkušenost, jelikož většina školek z důvodu snazší budoucí adaptace připravuje pro své děti, které se zanedlouho mají stát žáky, návštěvu školy. V některých případech se mohou společně s rodiči dokonce na chvíli stát účastníky vyučování či navštívit motivační odpoledne... Tyto momenty působí pozitivně a dítěti umožňují nejen přirozené seznámení se s prostředím, ale i formovat si svá očekávání. Další velmi výrazný prožitek představuje zápis do první třídy, na který je dítě připravováno v rámci domova i mateřské školy. Jedná se o chvíli, kdy počáteční vztah se školou navazuje nejen dítě, ale i doprovázející rodina (Beníšková, 2007).

Očekává se, že zahájení školní docházky s sebou ponese řadu určitých změn, jelikož ukončuje dosavadní věk hry a na dítě má především v prvních letech velmi značný vliv (Říčan, 2004). Aby se se změnami dítě postupně dokázalo snáze vyrovnat a sžít, ukázalo se, že velkou výhodou a pomoc představuje dostatečně včasná příprava během posledních předškolních prázdnin. Svou budoucí roli žáka a s ní spojené povinnosti dítě přirozeněji přijme, pokud se volnější prázdninový režim postupně a v klidu začne měnit na pravidelnější, s jistými povinnostmi v rámci denního programu. Podstatné je i to, aby se rodiče s dítětem domluvili na pevných pravidlech, která po nastoupení do školy budou platit. Domluvený řád může zahrnovat například časový harmonogram odpočinku a přípravy na další školní den. Mezi další přípravné činnosti se řadí společné nakupování žádaných školních pomůcek a aktovky či chystání pracovního koutku v dětském pokoji (Beníšková, 2007; Kropáčková, 2008).

Za další vhodnou přípravu ze strany rodičů se bezpochyby považuje povídání o škole. U dítěte se nasloucháním zmírní možné obavy z dosud nepoznaného a naopak se pozitivně naladí. Doporučuje se vyprávět vlastní vzpomínky a zážitky, zmínit přátele poznané kdysi ve škole. Pro bližší představu je účelné zmínit, jak to ve škole a samotné třídě vypadá, co se bude učit a k čemu se dovednosti budou moci využít (kupříkladu se naučí číst a samo si tak bude schopné přečíst oblíbenou knížku). Cílem je dítě příznivě motivovat. Naneštěstí jsou známé i případy rodičů, kteří reagují naprosto opačně a dítě školou účelně straší. Dá se očekávat, že v takovém případě dochází k demotivaci a z pocitů jasně převládají obavy, strach (Beníšková, 2007; Šulová, 2014).

První školní den je tedy o příjemném přivítání a seznámení, přivyknutí si na nové prostředí, třídu, spolužáky, paní učitelku a z hlediska časové náročnosti končí velmi brzy. Další dny navazují, pozvolna se začíná s vyučováním a čas strávený ve škole se pomalu prodlužuje. V této době školní režim dítě zasahuje již naplno. Z jeho role školáka vyplývá určitá škála povinností, mezi které se řadí včasný příchod ráno do školy, příprava věcí potřebných na vyučovací hodinu na lavici, plnění domácích úkolů a další (Klégrová, 2003).

Transformace, se kterými se dítě střetává, zasahují jeho psychickou i fyzickou stránku. Z úhlu pohledu psychiky jsou kladeny nároky na paměť, soustředěnost, myšlení, vnímání, podřízení se autoritě. Z hlediska tělesného je vyžadováno dodržování společného pracovního tempa a pokynů během výuky, ovládnutí se, plnění úkolů, sezení po pevně daný časový úsek v lavici bez možností samovolného pohybu. Přestože se kvůli udržení pozornosti často střídají aktivity, jsou doplňovány krátkým protažením či hrou a vyučování během celé první třídy trvá čtyři hodiny, dítě se často může po příchodu domů cítit unavené. Nutné je si odpočinout, nejlépe v podobě neřízené, spontánní hry a individuálně určitého času stráveného venku na čerstvém vzduchu. Teprve poté je vhodné začít s domácí přípravou a plněním školních úkolů na následující den (Klégrová, 2003).

Změn, kterými malý školák prochází, je opravdu velké množství. Je vyžadováno, aby si zvykl na nové školní prostředí, přizpůsobil se své roli žáka a spolužáka, přijal pravidelný denní režim, jenž je závazný, respektoval školní

pravidla a plnil své povinnosti, zařadil se do nové skupiny vrstevníků, prokázal větší míru samostatnosti a zodpovědnosti, akceptoval třídního učitele. Nesmírně důležitou roli hraje rodina žáčka, a to zejména právě v prvním ročníku školní docházky. Dá se očekávat, že bezprostředně po nástupu do školy není v jeho silách na vše pamatovat, proto je pomoc a účast rodičů velmi potřebná. Alespoň zpočátku je nezbytné, aby se podíleli na domácí přípravě, dohlédli na přichystané pomůcky, kontrolovali realizaci domácích úkolů, dohlíželi na notýsek, zda v něm nejsou důležité vzkazy paní učitelky a jiné. Sami tak jdou svému dítěti příkladem, učí ho správné přípravě a celkově účinně pomáhají přivyknout si na nový režim. (Klégrová, 2003; Kropáčková, 2008).

V následujících oddílech podkapitoly bude více přiblížena související problematika se školou jako novým prostředím. Je tvořena spolužáky a kamarády, dále otázkou hodnocení a školní úspěšnosti, v neposlední řadě ozřejmíme důležitou úlohu vyučujícího a jeho postavení. Všechny zmíněné aspekty společně ovlivňují cestu adaptace žáka první třídy.

2.2.1 Spolužáci a kamarádi

Status školáka je dítěti přidělen automaticky a s ním získává zároveň i další vyplývající role. Je žákem, tedy patří do konkrétní školy a řadí se k jedné určité třídě. Třída je tvořená kolektivem žáků, kteří jsou podřízeni autoritě učitele a respektují platná pravidla. Paralelní role spolužáka zahrnuje navazování vztahů s vrstevníky své třídy, v níž jsou si k sobě bez výjimky všichni navzájem formálně rovnocenní a mají shodné povinnosti i práva (Vágnerová, 2012).

Děti ve třídě spolu denně tráví značný čas. Od začátku je učitelem připomínáno, že společně všichni tvoří jeden celek a důraz je kladen na důležitost být k sobě ohleduplní a kamarádští. Význam je značný, jelikož navázané vztahy se spolužáky poté mohou mít do určité míry dopad na to, zda se dítě bude do školy těšit a chodit do ní rádo či naopak. Dovednost seznamovat se a utvářet vztahy s neznámými dětmi je u každého jedince individuální. Bývá ovlivněna tím, zda dítě navštěvovalo mateřskou školu, neboť jak již bylo řečeno, v té době se učí prvotnímu soužití a komunikaci s jinými dětmi mimo rodinné prostředí. Notně kladně také přispívá schopnost učitele sjednotit nový kolektiv svých žáků.

První třída a její žákovské složení jsou vystiženy zajímavým termínem psychologie hordy. Tím je chápáno, že se děti ve věku okolo sedmi let chovají způsobem stáda, jež pospolitě následuje svého vůdce, v tomto případě učitele. Pokud by vůdce nebyl, stádo se roztříští, stane se neorganizovaným nebo utíká. Příležitostně úlohu vůdce může dočasně převzít zdatnější příslušník kolektivu, ovšem jen nad malým uskupením členů a nemá mnoho cest, kam tento hlouček směřovat. Vztahy bližšího charakteru se utvářejí mezi dětmi sedícími v jedné lavici, případně mezi těmi, které mají cestu do školy společnou, znají se z mateřské školy nebo jsou stejného bydliště. Ke struktuře žáků dochází pozvolna v průběhu mladšího školního věku, v té době učitelův vliv ustupuje (Říčan, 2004).

Skutečnost, s kým dítě v jedné lavici sedí, je zásadní, poněvadž se jedná o bezprostředního společníka. Může se stát, že si vzájemně nebudou rozumět, v tom případě je nasnadě, aby učitel situaci vyřešil. Zasedací pořádek je zcela v jeho kompetenci, záleží na něm, zda děti nechá svobodně rozhodnout, s kým chtějí sdílet lavici nebo tak určí sám.

Vztahy mezi žáky se vytvářejí živelně, kdy je jejich vývoj podmiňován různými situacemi, zvláště během přestávek mimo bedlivý dozor učitele. Je ale přínosné, pokud i během tohoto času ve třídě setrvá a nadále zůstává v roli pasivního pozorovatele, aniž by vzbudil pozornost a do spontánních projevů dětí, samozřejmě až na momenty, které by si intervenci žádaly, nezasahoval. Co tímto krokem učitel získá? Dostává jedinečnou možnost získat cenné poznatky, které může využít jako námět pro směřování svého působení při formování pospolitosti žáků. Další variantou rozvíjení vztahů je aktivní činnost učitele, kdy během vyučovací hodiny zadá aktivitu vyžadující spolupráci nebo ji zpestří formou soutěže (Franclová, 2013).

Každý žák je jedinečná osobnost, proto je běžné, že někdo přátelství s neznámými dětmi naváže velmi snadno a rychle, jiný vyžaduje čas. Také se dá očekávat, že ne všichni si budou sympatičití. Pokud se dítě setká se spolužákem, který se mu nelíbí, mělo by vědět, že taková situace je naprosto normální. Nicméně i s takovým člověkem bude nadále v jedné třídě, proto je na místě, aby se naučilo, jak se k němu chovat a taktéž s ním spolupracovat (Beníšková, 2007).

Nemělo by se opomenout, že pro společnou koexistenci kolektivu žáků jsou důležitá stručně a srozumitelně formulovaná pravidla. Jednotlivé body by měly být pro lepší představu objasněny na skutečných situacích a při správných příležitostech pro jejich upevnění důsledně opakovány. Pevně stanovený řád dětem symbolizuje bezpečí a stabilitu. Na základě takového přístupu se dá očekávat, že navázané vztahy budou mít zdravé jádro a členové stmelěného kolektivu se budou vzájemně podporovat (Franclová, 2013).

Povzbuzovat a pomáhat rozvíjet družnost mezi dětmi je potřebný krok také ze strany jejich rodičů. Pokud se kamarád nenašel ve třídě, je další možností třeba školní družina, eventuálně zájmový kroužek. Pro správný rozkvět přátelství je nutno umožnit neformální setkávání dětí i mimo školní prostředí ve volném čase, tak dochází k jejich snazšímu a rychlejšímu sblížení. Jestliže dítě do školy ale dojíždí, je správné, pokud rodiče přistoupí na kompromis a postarají se, aby se setkání i tak mohl zúčastnit a nebyl z kolektivu vyloučen. Vítané je rovněž ke kamarádům chodit na návštěvu a naopak je také pozvat k sobě domů. Předpokladem přátelství je znát způsoby, jak se k ostatním dětem vhodně chovat a čeho se vyvarovat, zároveň ale mít i ponětí, jak se v případě potřeby bránit (Beníšková, 2007).

2.2.2 Hodnocení a školní úspěšnost

Škola má nastaveny své požadavky a dle jejich plnění žáky v rámci možností objektivním způsobem hodnotí. Odvedené výkony jsou konkrétně ze strany učitele posuzovány a v mnoha případech je školní úspěšnost bohužel všeobecně spojována pouze s kladným prospěchem. Bylo již řečeno, kolika změnami si začínající školák prochází, s čím vším se musí vyrovnat, aby zdárně zvládl adaptaci na školní podmínky. Hodnocení výlučně podaných výkonů jako znak školní úspěšnosti je tedy v tomto případě značně přeceněno. Důraz by se měl klást i na jiné aspekty, jako je pozitivní přijetí své nové pozice žáka, zapojení se do třídního kolektivu a další. Je nutno zmínit, že k žádaným příznivým výsledkům vede důležitý a nezbytný podnět k učení, kterým je motivace dítěte. Pro svou významnost ale bude podrobněji rozvedena až v následující podkapitole (Šulová, 2014).

Pro žáky je hodnocení jimi vypracovaných úkolů či zadané činnosti velmi důležitou zpětnou vazbou. Stejnou měrou tak i pro rodiče, kteří tímto způsobem vědí, jak jejich dítě pracuje a prospívá, zda se průběžně zlepšuje. Významnost a smysl vzdělání si uvědomují, přizpůsobují mu určitý řád celé rodiny. Někdy ovšem svými nadměrnými nároky své dítě přetěžují a přímým zaměřením na výkon u něj mohou naneštěstí vyvolat potíže různého typu. Zapomínají, že ve svém věku stále potřebuje odpočinek ve formě hry a tuto nutnost nahrazují všelijakými zájmovými kroužky v dobré víře, že mu zajišťují optimální rozvoj osobnosti (Beníšková, 2007; Šulová, 2014).

Doposud bylo dítě většinou jen chváleno, avšak se zahájením školní docházky se objevuje možnost, že se také poprvé střetne s neúspěchem. V takové chvíli potřebuje ze strany rodičů pocítit oporu a vědět, že i v momentě nezdaru je stále přijímáno a pevně stojí při něm. V mladším školním věku je typickým jevem, že samo sebe hodnotí na základě toho, jak si jeho osoby cení v nejčastějším případě rodiče, pro něj dosud největší vzor. Prokazatelným vědeckým faktem je další z pojmů, a to sebenaplňující se proroctví. Jestliže je dítě nuceno neustále poslouchat, že nic nemůže zvládnout, dá se očekávat, že opravdu neuspěje a nemá velkou šanci postupem doby dosáhnout zdravé sebedůvěry. Stejně tak není přínosný ani opačný extrém, kdy je jen nadbytečně chváleno a v důsledku toho jeho sebevědomí dosáhne nezdravé výše (Šulová, 2014; Vágnerová, 2012).

Dítě touží a potřebuje ve škole zažít úspěch, být oceněno jak učitelem, tak rodiči. Vlastní sebehodnocení se odvíjí právě od jejich hodnocení. Proto by pouhý prospěch neměl zaujímat první místo v žebříčku důležitosti rodiny, ale nahlížet by se na něj mělo v optimálním měřítku, přiměřeně, neboť cennější je to, co dítě opravdu umí, jakou vykazuje snahu a jak náležitě se do školy připravuje. Opatrnost je na místě, co se týče porovnávání dítěte a ostatních vrstevníků ze třídy. Samo se pomalu ve škole začíná srovnávat se spolužáky, někdy zvláště dobré výsledky za podaný výkon pro ně ve třídě představují jistou získanou prestiž. Jestliže ale nádavkem ze strany rodičů dochází k přehnanému, kritickému a častému srovnávání výsledků vlastního dítěte s ostatními, může to mít výrazný negativní vliv na rodinnou pohodu. Místo rodičovského povzbuzení takové jednání nezřídka vyústí v opačný postoj dítěte a tím je demotivace (Beníšková, 2007).

Hodnocení učitele se dá uskutečnit různými formami a školy si je volí individuálně podle svého vzdělávacího programu. Zvláště v počátku první třídy kantoři využívají přednostně nejprve mnohá razítka nebo obrázky. Poté se mohou aplikovat kupříkladu procenta či slovní hodnocení, nicméně za tradiční způsob je stále považovaná klasifikace. Je třeba podotknout, že v každé variantě se dají najít klady i zápory. Dle Beníškové, 2007; Kreislové, 2008:

- Klasifikace neboli známkování představuje jasně dané hodnocení, kterému rodiče dobře rozumí a rychle si mohou udělat představu, jak jejich dítě ve škole prospívá. Negativním rysem holé známky je ale fakt, že se do ní nedá vyjádřit vše, co by učitel chtěl v rámci svého hodnocení zdůraznit nebo vyzdvihnout. Učitelé prvních tříd někdy hodnotící stupnici v celé její šíři během školního roku ani nevyužijí, jelikož se s ohledem na žáky a jejich citlivé vnímání hodnoty utržené známky snaží o hodnocení pozitivní. Pro některé děti mohou být až demotivující.
- Další variantu znázorňuje slovní hodnocení, které bývalo dříve doménou zvláště alternativně směřujících škol. Čím dál častěji ale tuto formu hodnocení využívají i klasicky zaměřené školy. Markantní předností je skutečnost, že učitel má možnost využít široký obsahový záběr oproti známce a sdělit tak nejen úroveň vědomostí žáka a jeho podaný výkon, ale i další důležité jednotlivosti, které hodnocení jako celek dotváří. Vyzdvihnout se můžou klady jako je úsilí o vytrvalost a pracovitost, snaha uplatnit kreativitu,... Kritika je nemístná, pokud se zmiňují nedostatky, následovat by měl nástin, jak se dá dojít k jejich zlepšení, čemu je potřeba se více věnovat a jak. Nevýhodou pro učitele se jeví znatelně vyšší časová náročnost a jistá potřeba ohledně znalosti osobnosti žáka, jelikož každá z nich je individuální, stejně jako samotné hodnocení. Mnohým rodičům se zamlouvá méně, než jasně dané známky, protože leckdy nabydou pocit, že hodnocení správně nerozumí a neorientují se v něm.

Uspokojivou variantou se pravděpodobně zdá zkombinovat známku se slovním hodnocením. Pro rodiče je takové uspořádané hodnocení dostatečně shrnující a přehledné (Beníšková, 2007).

Podstatným znakem hodnocení je kvalita. Pro její zajištění by se všechny formy měly vyznačovat určitými společnými vlastnostmi. Řadí se k nim bezesporu důraz na hodnocení pozitivní, kdy se učitel individuálně soustředí na jednotlivé žáky, vzájemně je neporovnává, ale naopak každému vyjadřuje podporu, volí vhodná slova pro povzbuzení, hodnotí již v průběhu plnění zadané aktivity a zdůrazňuje kladné okamžiky. Žák je důsledkem prožitého úspěchu motivován k dalším výkonům, upevňuje si sebedůvěru ve své schopnosti a rovněž vztah s učitelem je kladně rozvíjen. Dalším znakem jsou sestavená přesná kritéria, podle nichž se vyhotovená práce bude hodnotit. Neopomenout by se v žádném případě neměla zpětná vazba, na jejímž základě žák i rodiče zjistí, v čem učitel spatřuje úspěch, respektive možné nedostatky společně s návrhem, jak dojít k nápravě (Helus, 2009; Kreislová, 2008).

Nicméně kromě uvedených forem hodnocení učitel běžně během výuky užívá také nonverbální projevy hodnocení, jako je pohled či úsměv, určité gesto, pohlazení. Možností je mnoho. (Kreislová, 2008).

2.2.3 Vyučující a jeho působení

Být učitelem je náročné, obzvláště pokud se jedná o zásadní osobu, jakou je učitel první třídy. Je třeba, aby si byl vědom skutečnosti, že od prvního školního dne nese zodpovědnost za to, jaký postoj si do dalších let malí prvňáčci ke škole a celkově k učení utvoří (Kreislová, 2008).

Pro žáky je učitel průvodcem, u něhož v novém prostředí, zvláště v počátku období adaptace na neznámý řád, hledají oporu a pocit bezpečí. Jeho působení přijímají nekriticky a je vzorem s velmi vysokou úrovní autority, což uznávají mnozí vzdělaní odborníci. Někdy taková značná obliba může u rodičů vyvolat trochu nepříjemné pocity, jelikož se zdá, že podle jejich dítěte učitel ví všechno a nejlépe, mnohdy právě na úkor rodičů. Jedná se ovšem o přirozené vnímání vlivu učitelovy osobnosti, která ve vyšších ročnících slábne (Klégrová, 2003; Kreislová, 2008).

Následující poznámka již byla řečena, nicméně pro svou podstatnost se dá připomenout. Pro správné fungování třídy, kooperace mezi žáky a vztahu učitel-žák jsou nezbytná pravidla, která se ideálně sestavují společně s dětmi. Aby došlo k jejich chápání a akceptování, je nutné vysvětlit je na konkrétních příkladech a nezapomínat na časté opakování. Jen při jejich přijetí a pevném, hlavně

důsledném užívání v praktických situacích může vzniknout příznivé a přátelské třídní klima (Mešková, 2012).

Jak bylo zmíněno, role učitele není snadná a nároky klade především na psychiku a její odolnost v dennodenním školním prostředí. Někdy se může objevit stres z požadavků, které má učitel plnit. Například zodpovědnost, jíž cítí vůči svým žákům, stálá flexibilita během vyučovací hodiny, připravenost na možné otázky, potřebná schopnost komunikace at' s vedením školy či rodiči,... (Kohoutek, 1996).

Aby se stres minimalizoval, je pro učitele nutné umět relaxovat, oddělit profesní život od osobního, nepřeceňovat dlouhodobě své síly, sumárně si zachovat duševní rovnováhu.

Dalším požadavkem na to, aby učitel svou funkci plnil kvalitně, je potřeba neutuchajícího osobního vzdělávání. V současné době se neustále vytvářejí nové didaktické pomůcky, rozvíjí se technologie a od dobrého učitele se očekává, že tyto aktuální novinky bude schopen, v případě potřeby zkvalitnění výuky, využít (Nelešovská, 2005).

Cílem je žáky předně vychovávat, tedy rozvíjet v nich schopnosti, pomáhat tvořit si postoje, podporovat v zájmech, a zároveň vzdělávat tím, že jim umožní získat škálu dovedností a vědomostí. Zejména pro učitele první třídy je důležité, aby si náležitě připravil, jaké formy, metody a postupy ve vyučování bude aplikovat. Je třeba, aby se zřetelem psychických a fyzických dispozic dětí mladšího školního věku uspořádal dílčí vyučovací jednotky vzhledem k celé koncepci vyučování jako celku.

Prioritou učitele je v první řadě vztah k dětem. Žáci v něm potřebují spatřovat osobnost, která pro ně má dar empatie, každého pro jeho individualitu respektuje a vykazuje snahu podat pomocnou ruku v případě, kdy se vyskytnou obtíže. V některých případech se může stát dokonce i to, že osoba pedagoga žákovi nahrazuje model, jenž v domácím prostředí postrádá, například pečující matku. Kromě přístupu k dětem však nesmí zapomínat ani na svou profesionalitu, kterou je třeba nadále plnit a zachovat. Zahrnuje zaujaté postoje k prostředí, spolupracovníkům a samozřejmě žákům (Čáp, Mareš, 2007; Fontana, 2014).

Pro dobrý vztah učitel-žák je nepostradatelná fungující komunikace. Pokud je rozvinutá v dostatečné úrovni, má učitel šanci získávat zpětnou vazbou cenné informace a souhrnnou kontrolu nad tím, jak žák v učení postupuje a zda chápe předávané informace (Nelešovská, 2005).

Pozitivně na žáky a posléze i jejich projevy chování působí, jestliže učitel disponuje vlastnostmi, mezi něž se řadí dostatečná trpělivost, tolerance, pochopení a tvořivost (Vališová, Kasíková, 2007). Velmi přínosné jsou také momenty, kdy si učitel uvědomí, případně ho žáci sami upozorní, že se dopustil chyby. Není ostudné ji přiznat, jelikož žádný člověk není dokonalý, proto ani učitel nemůže být výjimkou a není v jeho silách vědět vše. Daleko významnějším přínosem je, když svůj omyl uzná a poté napraví. Zároveň tak totiž dětem ukáže správný příklad toho, jak by se ony samy v podobných případech měly zachovat. Tímto přístupem se před žáky v žádném případě neshodí, naopak odhalí svou lidskou tvář.

Je zapotřebí dále zmínit, že učiteli jsou během školního působení přiřazeny ještě další menší role, jež jsou jeho alternativními analogiemi. Učitel se tedy jeví také jako:

- pomocník- jestliže žáci mají potíže, pomůže jim s řešením;
- detektiv- pátrá po těch, kteří mají tendenci porušit jasně daná pravidla;
- rozhodčí- v případě sporů zasáhne a řeší vzniklou situaci;
- podporovatel ega- snaží se v žácích rozvíjet sebedůvěru;
- soudce- udílí známky při klasifikaci a také vymezuje pořadí;
- vlastník- disponuje různými dovednostmi a znalostmi;
- člen společnosti- snaží se vtisknout morální pravidla;
- předmět identifikace- svými rysy může na žáky působit jako vzor hodný nápodoby; (Prokop, 2001).

Komplexně by se závěrem tohoto oddílu mělo připomenout, že opravdu není snadné splnit předpoklady dobrého učitele, jelikož nejen vedení školy, ale čím dál častěji i rodiče kladou značný důraz na to, jaká osoba se stane učitelem malých prvňáčků. Přes všechny výše uvedené charakterové znaky, jež by měl splňovat, následované pozitivním vztahem k dětem, profesionalitou v oboru

a kreativitou, by hlavně neměl zapomínat, že kdysi i on sám byl dítětem jako nyní jeho žáci i s jejich citlivou duší (Nelešovská, 2005).

Následující podkapitola se zabývá zcela nepostradatelným podnětem k učení a tím je otázka motivace dítěte.

2.3 Motivace žáka

Vstupem do první třídy se nynějšímu žákovi otevírá nepoznaný, pestrý svět. V něm si zvyká na nový, přísněji pravidelnější režim, který už není celý o hrách jako v předškolním období. Velký školák se již systematicky učí, přesně podle daného rozvrhu. Jak bylo zmíněno, na dítě má v počáteční fázi školní docházky nesmírný vliv učitel. Kromě něj ale na formování postojů ke škole a učení, jež budou přetrvávat do následujících let, silně rozhoduje motivace.

V obecném pojetí se stručně motivací často rozumí takový soubor činitelů, které podněcují a regulují jednání, či chování, případně činnost jedince-žáka. Na úrovni motivace se podílí jednak stav, ve kterém se aktuálně žák nachází a jenž je vnitřní pohnutkou k danému jednání (temínově motiv), dále stimuly jako podněty vnější (incentivy). Je rozlišeno několik konkrétních forem motivace k učení- počáteční, průběžná, výsledná, úkolová, vnější, vnitřní, pozitivní, negativní (Kusák, Dařílek, 2001).

Kontrast mezi motivací k učení vnější a vnitřní je značný (Mešková, 2012; Kusák, Dařílek, 2001):

- Vnější motivace je oproti vnitřní považována za méně kvalitní a s nižší odolností, jelikož je navozena působením vnějších podnětů. Ve chvíli, kdy podněty ztratí vliv a účinek, dojde postupně k potlačení motivace. Právě tuto formu nejčastěji na děti aplikují rodiče i učitel a ve škole značně převažuje. Podnětem může být rozuměna odměna, sankce, známka a jiné. Děti, jejichž motivace je pouze vnější, se školnímu prostředí zpravidla obtížněji uzpůsobují, vyznačují se také nižším sebevědomím a mnohdy nejistotou.

- Vnitřní motivace je podnícena tím, že žák sám vykazuje interní zájem. Chce se učit na základě svého vlastního rozhodnutí, jelikož samotný proces mu přináší radost i uspokojení a kromě toho rozvíjí své potřeby. Motivace je kvalitnější a s mnohem delší trvanlivostí. Dítě se učí rádo, těší ho chodit do školy a bývá v ní úspěšné.

Pro učitele je bezesporu kladným zásadním faktem v otázce motivace žáků prvního ročníku přirozená dětská zvědavost. Děti rády objevují, a proto se také většinou v tomto věku chtějí učit a vědět více. Negativum pro ně ale představuje skutečnost, že se během výuky mnohdy musejí učit i to, co plně nechápou nebo do čeho se jim momentálně nechce. Pokud učitel ovšem umí využít a vhodně zařadit motivační pohnutky vnitřní i vnější, může žákům pomoci dále vytrvat a neztrácet chuť do plnění zadaných činností a úkolů (Franclová, 2013).

Motivace k učení samozřejmě není neměnná, během výuky v průběhu plnění činností může dojít k její aktualizaci a z původní vnější motivace se stane vnitřní. Za předpokladu správně zvolených metod vyučování, příznivé emoční atmosféry a vlídných osobních vztahů v kontextu celkového vývoje osobnosti může tato změna struktury nastat (Čáp, 1980).

Vzhledem k tomu, že každý jednotlivý žák je individuální osobnost, je zřejmé, že i motivace každého z nich se bude osobitě lišit. Učitel by měl dbát na poznání a rozvíjení zájmů svých žáků, jejich schopností a vloh, osobních potřeb. Právě tyto potřeby se dají zařadit do třech rozdílných skupin. Jedná se o kategorie potřeb poznávacích, sociálních a výkonových. Je nutné, aby učitel odhalil, která z potřeb u každého jedince převažuje a dominuje, jelikož poté se mu naskytne možnost, účelně se zaměřit a vhodně své žáky motivovat (Hrabal, Man, Pavelková, 1989).

V určitých situacích během výuky se objevují různé faktory, které motivaci žáků mohou ovlivnit a je samotné aktivizovat. Od učitele se očekává, že si jich je vědom a je především také schopen patřičného užití ve správnou chvíli. Svůj význam ve většině školních úkonů vykazují například faktory: úspěch či neúspěch v daném předmětu; odměny i tresty, které upevňují žádoucí nebo naopak utlumují nežádoucí formy učení, jednání a chování; zájem, jenž učení ulehčuje; novost dané situace atd. (Hrabal, Man, Pavelková, 1989).

V řádcích výše byla popsána motivace k učení, ale je třeba zmínit, že pro děti čerstvě patřící do první třídy, které školní docházku teprve zahajují, není rozhodující povzbuzovat primárně jen jejich motivaci k učení, byť je bezesporu důležitá. Stejně významná je pro ně i motivace ke škole. Bylo řečeno, že pro některé děti škola nemusí být úplně cizím prostředím. Přesto znamená ohromnou změnu, které musejí přivyknout. Je třeba, aby věděly, že zde mají své místo, cítily se bezpečně a byly si jisti, že v případě potřeby se jim dostane pomoci a podpory. K tomuto pocitu rovněž může dopomoci harmonické prostředí třídy, kde se za své spoluúčasti všichni cítí dobře, dále vědomí, že každý den umí opět něco nového a zároveň se učí, jak ustát své prvotní školní neúspěchy jako nezbytné zkušenosti, které pro příště ukážou správný směr. Za těchto podmínek je poté reálná šance, že se děti ve škole budou cítit dobře a tudíž do ní budou i rády chodit (Franclová, 2013).

Další podkapitola se zabývá náhledy na proces adaptace s veškerou související problematikou, včetně rizik vzniku počátečních adaptačních potíží.

2.4 Adaptace na zahájení školní docházky

Adaptovat se, tedy přizpůsobit novému prostředí není snadné. Každé z dětí si s sebou přináší jisté individuální předpoklady, jak změnu a s jakými případnými obtížemi zvládne. Přestože je ze strany žákova okolí znát, že se mu snaží přechod do neznámého režimu všelijak ulehčit, někteří jedinci i přesto mohou mít s adaptací jisté potíže (Klégrová, 2003).

Bylo již zmíněno, jakou pomoc v případě adaptace mohou představovat rodiče již v době ještě před začátkem nástupu do školy. Svého potomka pozvolna připravují na to, co ho bude čekat, tím pádem je větší šance, že změnu zvládne přijmout lehčeji. Všeobecně je za největší problém začínajících školáků, byť se zdají dostatečně zralí a připravení, považováno přijetí nového režimu, jenž je zavedený ve škole, a tak razantně odlišný od známého domácího a předškolního. Rodiče, kteří si tuto problematiku uvědomují a své dítě na ni před začátkem školního roku zvolna připravují, představují neskutečnou podporu (Beníšková, 2007; Klégrová, 2003).

Nový školní režim a celkově zahájení povinné školní docházky vyžaduje od dítěte adaptaci na nepřeberné množství změn. Vzhledem k tomu, že nároky školy

se vztahují na činnosti, chování i denní harmonogram prvňáčka, jeho vyspělost v oblasti morální, rozumové a tělesné, je potřebná a nutná. Hlavní režimové změny, se kterými se každý začínající školák setká, jsou mimo jiné dosud blíže nepoznané školní prostředí, zařazení do kolektivu nových spolužáků, přijetí autority učitele, přizpůsobení se nastavenému časovému tempu, potřeba jisté samostatnosti, zvýšené požadavky na paměť atd. Tyto aspekty znamenají, že dítě si kupříkladu zpočátku nemusí hned vybavit, kde přesně je v budově jeho třída a ztratí se, objevit se mohou i další nejistoty co se týče záležitosti orientace. Navázat mezi neznámými dětmi přátelství může být pro jedince introverta zprvu obtížný úkol. Stejně nesnadné se může zdát respektovat dosud cizí osobu - učitele, podobným způsobem jako rodiče. U dětí, jež v předškolním období nenavštěvovali mateřskou školu a ve všech ohledech dostávali pomoc doma od rodičů a příbuzných, existuje reálné riziko ohledně otázky samostatnosti. Velmi komplikovaně mohou také nést několikahodinové odloučení od svých nejbližších, tedy zejména rodičů. Pro pomalejší děti se může stát kamenem úrazu poměrně rychlý časový rytmus nejen v převlékání na tělesnou výchovu, ale i v přípravě požadovaných věcí na výuku, všelijakých pomůcek, včetně ranní výpravy do školy. Na tyto konkrétní úkony je dán vymezený čas, který pro dítě může být nedostačující. Očekávány jsou neméně i požadavky na paměť, ve smyslu vybavení si zadaného domácího úkolu, zprávy či oznámení pro rodiče,... (Kusák, Dařílek, 2001).

Uvedené změny a s nimi spojené vyplývající požadavky jsou náročné na psychiku, stejně jako na fyzickou stránku dítěte. Ve škole je po něm žádáno, aby vydrželo sedět určitý, na poměry mladšího školního věku, dlouhý časový úsek, soustředilo se na pokyny paní učitelky a zadané úkoly a vše navíc plnilo v nastaveném tempu. Mnozí učitelé si jsou vědomi, čemu je malý školák vystaven a výuku podle toho uzpůsobují třeba různými formami her, lehkého protažení nebo i krátké přestávky, přesto značná zátěž i nadále zůstává. Po škole mimoto mnohdy následuje zájmový kroužek, na který rodiče, v dobré víře, svého potomka přihlásí hned od září, tedy zahájení školního roku. Někdy se jedná dokonce i o více kroužků. Volného času, určeného pro hru a tím pádem pro nutný odpočinek, ať už aktivní či pasivní, mnoho nezbyvá, jelikož do programu dne již nově spadá také příprava na druhý den, případně doplněná o opakování probrané látky. Není

divu, že je takové dítě ze všeho dohromady unavené (Klégrová, 2003; Šulová 2014).

Autoři odborné literatury se domnívají, že velmi příznivě na přizpůsobení se novému prostředí, které škola představuje, se může ukázat v domácím prostředí zařazení jistých odměn. Je dobré, když si dítě právě v takovém případě poté uvědomí, že mu nepříbyly jen povinnosti, ale z postavení školáka i určité výsady, na které díky své nové roli dosáhl. Jednat se může kupříkladu o drobné, ale vlastní kapesné, větší volnost v otázce samostatného chození ven atd. Velmi důležitá je samozřejmě rodičovská podpora a uznání, vhodně vyjádřeny nejen za školní úspěchy ve formě dosažených jedniček, ale stejnou měrou i za projevenou snahu (Šulová, 2014).

Žáčci do školy vstupují s očekáváním, touží pocítit úspěch a slyšet pochvalu jak od učitele, tak následně od rodičů. Může se ale stát, že vzniknou takové situace, kdy se naopak dostaví pocit zklamání z prvních neúspěchů, marnosti nad projevenou snahou a očekávání tudíž nedojdou naplnění. Nasnadě je, aby rodiče byli připraveni, že se tyto eventuality mohou objevit a snažili se svému dítěti předem vysvětlit, jak by mělo v takové chvíli reagovat a tím následně situaci snáz přijmout. V případě nevyrovnání se s takovými okolnostmi vyvstává možnost, že se mohou projevit různé psychické, fyzické i neurotické projevy a potíže (Zelinková, 2007).

Některé další případy častých adaptačních problémů, jež se objevují v počátcích školní docházky:

- Neurotické potíže- označené také za poruchy prožívání s různorodými projevy. Tyto potíže mají vliv na funkce psychosomatické a jejich zdrojem nemusí být jen škola, ale třeba i rodinné zázemí, které dítě velmi ovlivňuje. Příčinou mohou být neshody mezi příslušníky rodiny nebo přehnaný nátlak na úspěšnost ve škole a jiné. Potíže spojené s neurózou mohou představovat bolesti břicha a hlavy, narušení spánku nebo i zvracení. Nechávat v těchto případech dítě doma a omlouvat ze školy ovšem není řešení a rodiče by se neměli nechat ovlivnit, jelikož symptomy většinou během volných dnů bez přítomnosti školní docházky vymizí (Šulová, 2014).

S projevy somatickými a neurotickými je obvykle vázána také úzkostnost, která má ovšem základ v genetice, tudíž jde o rys povahy osobnosti. Dítě úzkostné už předem předpokládá neúspěch a prohru, selhání. S nejbližšími rodinnými příslušníky mívá velmi pevný vztah, až v nadmíře fixaci, oproti tomu vůči druhým lidem se projevuje nejistě a bázlivě. Bývá slabší tělesné konstituce (Zelinková, 2007).

- Obtíže v rámci výuky- osvojení si neznámých dovedností, které představuje čtení, psaní a počítání není jednoduché. Rodiče mohou pomoci dítěti probranou látku doma procvičovat a tím upevňovat. Opět je dobré spolupracovat s učitelem, který ze svých zkušeností z praxe může doporučit praktické rady, jak neefektivněji učivo zopakovat, aby jej žák snáze pochopil. Samostatnou kapitolu ovšem představují specifické poruchy učení, které značně negativně ovlivňují školní úspěšnost (Matějček, Klégrová, 2011).

Ve chvílích, kdy dojde k odhalení těchto rozličných obtíží je správným krokem, aby rodiče projevili trpělivost namísto tlaku zaměřeného na dítě. To by problémy mohlo jen zhoršit. Většina obtíží vymizí v poměrně krátké době, nejpozději do konce října či listopadu, ale jsou i případy, kdy komplikace bohužel přetrvávají po celý školní rok nebo dokonce i déle. O existujících potížích by určitě měl být informován učitel, protože tak může v určitých situacích vhodně jednat a citlivě reagovat. Aby byla šance dospět co nejrychleji k řešení potíží, je spolupráce mezi rodinou a učitelem nezbytná (Beníšková, 2007). Ve vážnějších případech je však už namíste návštěva psychologa, respektive psychiatra.

Nabízí se několik možností, jak mohou rodiče svému školákovi předem pomoci ke správné adaptaci a tak následně zamezit riziku počátečních adaptačních potíží: mluvit o škole v pozitivním světle a pomáhat utvořit si o ní představu, v žádném případě nikdy nestrašit; dlouhodobě učit samostatnosti; upravit denní režim již před nástupem do školy a udržovat jej i během dní mimoškolních; zpravit učitele o informacích, které jsou v případě dítěte zásadní a podstatné; chválit za podané výkony ve škole a ve všech vhodných chvílích demonstrovat užitečnost chození do školy, praktičnost následně získaných

znalostí, dovedností; nepodceňovat pochybnosti a obavy, naopak hledat způsob, jak je překlenout; zpočátku připravovat školní věci společně, ale úkoly nechat řešit dítě samostatně (Šulová, 2014).

Neméně nápomocný může být samozřejmě také učitel, z jehož strany je správným krokem: zvolit individuální přístup ke každému jednotlivému žákovi; zohlednit nezbytné adaptační období, které nastává po zahájení školního roku a jemuž je potřeba uzpůsobit organizaci vyučovacích hodin; dbát na utvoření nového kolektivu, ve kterém budou mít všichni žáci své místo a snažit se o celkově příznivou atmosféru ve třídě; navázat spolupráci s rodiči, v případě adaptačních potíží řešit problém společnou cestou (Šulová, 2014).

Následující podkapitola již nastiňuje pojetí dne v rámci jeho přeměny jako přirozený důsledek obratu role dítěte z předškoláka na školáka, jenž zahájil školní docházku vstupem do prvního ročníku.

2.5 Změna denního režimu

Než přišel čas, kdy v životě dítěte nastala nová životní etapa, tedy povinná školní docházka, harmonogram dne byl více či méně nepravidelný. Ve chvíli, kdy se ale změní společenský status a z malého předškoláka je rázem velký školák, změní se mimo jiné i pojetí a prožití jeho dne.

Více než kdy dříve zaujímá důležité místo čas a s ním spojený řád. Do pozadí ustupuje doposud preferovaná volnost, kdy si dítě mohlo zcela svobodně rozhodnout čím a na jak relativně dlouhý časový úsek se zabaví, ať už se jednalo o hru, malování, dívání se na pohádky a další. Do popředí se naopak dostávají různorodé, prozatím nepoznané povinnosti, jejichž včasné plnění je požadováno.

Doma se se vstupem do základního vzdělávání pozvolna začíná přípravou školních věcí a nutných pomůcek na druhý den, přibývá potřeba opakování a procvičování aktuálně probírané látky, postupně se objevují drobné domácí úkoly. Všechny tyto úkony si vybírají čas, jenž byl dříve určen k vlastním volným aktivitám, které si dítě zvolilo. Nyní je už ale denní režim rozdělen na určité pevné části. Na jistou dobu, která je strávená ve škole, poté následována časovým úsekem mimo školu. Z tohoto mimoškolního času u některých dětí pravidelně zabírají místo hned od září pestré zájmové kroužky a obvykle nezůstává jen

u jednoho. V domácím prostředí se poté často vyžaduje další soustředěnost na záležitosti související opět se školou a konečně část, kdy nastává prostor, jenž je neorganizovaný a vymezený čistě pro velmi potřebný odpočinek a pro volnou hru či vybrané vlastní záliby. Zvyknout si na tento harmonogram není pro dítě mladšího školního věku záležitostí snadnou a rychlou (Franclová, 2013; Beníšková, 2007; Kropáčková, 2008).

Snazšímu přijetí nově nastaveného řádu mohou opět pomoci rodiče několika nezbytnými opatřeními. Bylo podotknuto, že kladně působí specifický a zejména pravidelný denní režim zavedený již před tím, než dítě začne chodit povinně do školy. S tím souvisí i to, že by se mělo dbát na dostatečně dlouhý spánek, který je u každého dítěte záležitostí individuální. Jisté však je, že odpočaté dítě je ve škole mnohem více soustředěné a pozorné. Ráno se doporučuje vstávat tak, aby se zabránilo spěchu a zmatku, které naruší klidnou výpravu do školy. Zanedbávat by se neměla ani záležitost týkající se jídla a pití. Strava školáka by měla být pravidelná, pestrá a zdravá, doplněná ovocem. Opomenout se samozřejmě nesmí fakt, jak je nesmírně důležité, když si rodiče udělají dostatek času, aby mohli začátek školy prožívat společně se svým prvňáčkem a pozorně naslouchat zážitkům, které přes den zažilo. V neposlední řadě myslet na sílu pochvaly a ve všech vhodných okamžicích se nerozpakovat své dítě za jakýkoliv úspěch a snahu chválit a tím také dále pozitivně motivovat (Beníšková, 2007).

Domácí příprava je velmi potřebná nejen z vnějšího důvodu dosáhnout ve škole větší úspěšnosti, ale i vnitřního impulsu budování výchovných cílů. Tím je myšleno, že si dítě formuje svou disciplínu a studijní návyky, rozvíjí schopnosti a dovednosti, samostatnost. Dalším kladným rysem přípravy je, že sám žák se tak učí efektivnímu organizování vlastního času, rozvíjí svou přirozenou zvědavost, podporuje motivaci a podněcuje kritické myšlení, učí se osvojení si správných hygienických návyků. Zvýšeným jevem je rovněž interakce, která během přípravy probíhá mezi dítětem a rodičem díky společně trávenému času, jejich spolupráce a blízkost, jelikož škola ovlivňuje celou rodinu a má tedy dopad na celkovou rodinnou pohodu a její klima (Šulová, 2014).

Může se bohužel stát i to, že se příprava neponese jen v duchu pozitivních emocí a atmosféry. Pokud si vyžádá nepřiměřeně velké množství času a vykazuje

se přílišnou náročností, kdy je těžké dosáhnout úspěchu, efekt se ztrácí a dítě může zaujmout k učení spíše záporný postoj. Nezřídká se pak stává, že je příprava doprovázena pláčem, křikem a pocitem dítěte, že své rodiče nějakým způsobem zklamalo. Rodiče by měli pamatovat, že vhodným východiskem je postupovat vždy od jednoduchého ke složitějšímu, nepřetěžovat a nepřekračovat limit dítěte, nechtít mít doma za každou cenu premianta, naopak je potřeba vyjádřit svou podporu a hlavně být trpěliví. Takovým přístupem zabrání tomu, aby se jejich účastná pomoc nakonec neobrátila v negativní vliv, který by rodinné vztahy poškodil. Následné konflikty, napětí mezi všemi členy a tlak by dále mohly směřovat k zápornému dopadu, kterým může být ze strany dítěte snížení přirozené zvědavosti, pocit únavy fyzické i psychické, objevení se různých poruch ať už spánku či psychosomatických a jiných, úzkostlivost z požadavků a z nedostatku svého neorganizovaného času určeného k odpočinku a hře (Hoover-Dempsey a kol., 2001; Šulová, 2014).

Je nutné podotknout, že přítomnost rodiny ohledně přípravy je zvláště právě v první třídě opravdu potřebná. Dítě potřebuje od dospělého vzor, aby vidělo a učilo se, jak má správná příprava probíhat. Jak si uspořádat pracovní koutek, zajistit si klid od rušivých podnětů, kdy je k ní vhodný doba atd. Postupně se dítě samo naučí, jak si věci a čas dobře rozvrhnout. Určit jednoznačně ideální dobu na přípravu nejde, protože každé dítě je individuální. Někdo si bezprostředně po škole potřebuje odpočinout a pak se po zregenerování sil pustit do domácích úkolů a přípravy, jiný chce mít povinnosti co nejdříve za sebou a poté si užít volný čas pro sebe. Jakmile se přijde na vyhovující dobu, je třeba ji pravidelně dodržovat a tak i předejít možným problémům s nechutí k přípravě, které by mohli později vyvstat. Vzhledem k riziku únavy by se ovšem mělo upustit od večerních hodin, kdy se blíží čas jít spát (Beníšková, 2007; Šulová, 2014).

Jistá opatrnost ohledně přípravy je také na místě u některých rodičů z toho důvodu, aby svou přehnanou pomocí a organizací nepřekročili hranice, kdy je poté samostatnost dítěte potlačena, jelikož si příliš zvykne na pomoc a vedení druhé osoby. Správným způsobem se zdá dopřát mu dostatek času a nechat úkol vypracovat samostatně, poté práci zkontrolovat a pochválit. V případě chyb se vyvarovat přímého sdělení správného řešení a nechat samo dítě, aby si chybu našlo a opravilo. Ovšem při srovnání autorů, zabývajících se stejnou tematikou, se

zjistí, že ne vždy musí mít pohled na danou věc stejný. Vyskytuje se názor, že rodiče mají na vypracování úkolu pouze nahlížet, ale neopravovat (Beníšková, 2007). Druhý autor oproti tomu opravu chyb schvaluje (Šulová, 2014). Obě autorky se ale plně shodují na tom, že je zcela nesprávné, pokud rodiče vypracovávají uložené úkoly sami místo svého dítěte (Beníšková, 2007; Šulová, 2014).

Z pohledu na to, jaké pracovní prostředí by mělo školáka během přípravy obklopotvat je vhodné, pokud má k dispozici svůj vlastní, případně ještě před mladšími sourozenci zabezpečený stůl, nastavitelnou a pohodlnou židli, optimální teplotu v pokoji a zajištěn klid k práci, kdy není nikým vyrušován ani rozptylován. Celkový čas při plném soustředění na úkol by neměl denně přesáhnout půl hodinu (Beníšková, 2007).

Poslední podkapitola teoretické části nabízí náhled na rodinu jako nedílnou součást školáka a na to, že i ji, stejně jako samo dítě, čeká se zahájením školní docházky celá řada změn.

2.6 Rodina

Jelikož byla rodina dítěti doposud nejbližším okolím, které jej obklopovalo, její vliv na něj je nesmírný. Rodiče jsou zatím tou největší autoritou a dítě přebírá jejich vzorce chování, postoje a názory jako ty, které jsou jediné správné. Proto je i závažně rozhodující to, jak značný význam má vzdělávání, zde konkrétně zastoupené základní školou, pro rodiče. To, jakou hodnotou je vnímáno, se zcela jistě odrazí na postoji ke škole ze strany samotného dítěte a rozhodne o školní úspěšnosti či neúspěšnosti (Vágnerová, 2005).

Bylo zjištěno, že větší důležitost ohledně vzdělávání kladou ty rodiny, kde alespoň jeden z rodičů má nejvyšší dosažené vzdělání vysokoškolské, případně středoškolské zakončené maturitní zkouškou. Tito rodiče své děti více podporují ve studiu i zájmových činnostech, připravují příznivější učební podmínky. Negativněji se tedy zjevně zdají rodiče s nižším dosažením vzděláním. Zvláštním jevem jsou rodiče, kteří se v otázce důležitosti vzdělávání spolu neshodují. Výsledkem takového působení je potom jen zmatené dítě (Čáp, Mareš, 2007; Havlínová a spol., 1990).

Na začínajícího školáka a posléze jeho vytvářející se vztah ke škole působí několik faktorů. Jednak je to klima třídy, v souvislosti s celkovým klimatem školy, poté osoba učitele a v neposlední řadě žákova rodina. To vše dohromady rozhodne o tom, zda se dítě bude těšit do školy a bude do ní chodit rádo nebo v horším případě nastane opačná situace. Z toho důvodu je velmi důležitá kladná spolupráce rodiny a školy.

Potřeba angažovanosti rodiny, která dbá o působení svého potomka ve škole, je doložena i tím, že bez její podpory nemůže být prvňák úspěšný. Není v jeho silách zvládat naprosto sám přípravu do školy, jež zahrnuje dobré plnění zadaných domácích úkolů, opakování školního učiva, uchystání si nezbytných pomůcek, svačiny a pití atd., a nemůže tedy ani naplnit předpoklady učitele. V takovém případě hrozí neúspěch doprovázený následnou demotivací (Franclová, 2013).

Vstup do školy v pozici žáka první třídy neovlivňuje tak pouze osobu dítěte, ale celou jeho rodinu, od níž se očekává, že pro své dítě bude stabilní oporou. Mnozí rodiče se na tuto chvíli připravují, přesto jsou poté zaskočeni tím, kolik změn je najednou aktuálních. Někdy některé věci za změny ani nepovažují, například odvoz dítěte do školy, který probíhal stejným způsobem i v jeho předškolním věku, kdy navštěvovalo mateřskou školu. Jiné jsou ovšem dosud nepoznané a pro své fungování si žádají dobrou organizaci, jelikož škola vznáší vůči rodině požadavky, které jsou závazné. Myslí se tím, že třeba rodiče naprosto respektují školní rozvrh vyučovacích hodin a s tím související přesný začátek a konec výuky, pomáhají s domácí přípravou, se školou jako institucí kooperují. (Čáp, Mareš, 2007; Franclová, 2013).

Funkce rodiny je nenahraditelná. Jsou to právě rodiče, kteří svému synovi či dceři pomáhají ustát prvotní neúspěchy, jsou dobrým vzorem, jak se s takovými situacemi vyrovnat, motivují a povídají si s dítětem o škole. Tím vším vytvářejí u školáka modely chování, které jsou pro něj nezbytné (Šulová, 2014).

Působení rodiny dopadá i na utváření vztahu, který jednotně rozvíjí činitele škola, dítě a rodina. Navzdory snahám ze strany učitele, mohou tento vztah narušit určité typy rodin svou specifickou výchovou, kdy spolupráci příliš anebo vůbec neuznávají a nevykazují snahu o změnu a její zlepšení. Tento nastíněný

model většinou splňují rodiny s nároky příliš vysokými; hyperprotektivní a rodiny s nedostatečnou péčí o školní práci dítěte. Rodina, která je až příliš ochránářská dítěti brání v rozvoji samostatnosti, jelikož vše řeší za něj. Pokud přijde neúspěch, hledá vinu všude, jen ne u svého potomka, který se tak vlastně nemá jak naučit správnému přístupu k nezdaru a k jeho odpovědnosti. Rodinu, jež se vyznačuje nepřiměřenými nároky, tvoří většinou rodiče, kteří si skrz své dítě realizují vlastní nenaplněné ambice, ať už v činnostech zájmových nebo týkajících se školního prospěchu. Bohužel si neuvědomují, že je poté malý školák akorát dlouhodobě přetažený, ztrácí zdravé sebevědomí, chybí mu neorganizovaný čas, tolik potřebný pro duševní zdraví, a možnost volné hry. Naopak přibývají pocity viny kvůli tomu, že není schopno naplnit představy rodičů. Rodiny nezabývající se činností svého dítěte ve škole většinou představují nejčastěji rodiče časově zaneprázdnění. Chybějící péče může pro školáka představovat značné potíže, protože sám nezvládá psát domácí úkoly a zajistit si adekvátní přípravu všech potřebných věcí do školy (Klégrová, 2003).

Možnosti spolupráce školy a rodiny jsou různé, ovšem základem pro jejich pozitivní působení je vzájemný dobrý vztah, ve kterém jsou individuální názory obou stran nejen tolerovány, ale i respektovány. Formy kooperace mohou probíhat buď jednotlivě mezi rodičem a učitelem, nebo skupinově jako učitel a více rodičů. Nejčastěji se pořádají třídní schůzky; konzultační hodiny; rodičovské schůzky; den otevřených dveří a jiné. Nejefektivnějším způsobem spolupráce na vztahu učitel-žák-rodič se zdají být konzultace, které se konají většinou jednou do měsíce a setkávají se zde společně učitel, žák a rodič. Velkým přínosem pro rodiče je možnost vyslechnout jak učitelovo hodnocení žáka, tak samotné sebehodnocení dítěte. Pokud je třeba řešit případné potíže, je právě při těchto setkáních vymezen čas i klidný prostor k vyhledání optimálního řešení. Mělo by se zdůraznit, že i zde je třeba postupovat podle určitých pravidel: první slovo by mělo dostat dítě, kdy zmíní, co se mu daří a naopak v čem by se mělo zlepšit; učitel pozorně naslouchá sděleným informacím, sám začíná pozitivně a zmiňuje dosažené pokroky žáka (Krejslová, 2008; Prokop, 2001).

Mohlo by se říci, že pokud obě strany, zastoupené rodinou a školou, vzájemně dokáží od počátku spolupracovat v nejlepším zájmu společného cíle-dítěte, je nasnadě predikce, že adaptace na školní prostředí pro takového žáčka

bude pravděpodobně probíhat zcela přirozeně a případné dílčí individuální potíže se spojenými silami vyřeší.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 Úvod

Praktická část je prezentací kvalitativního šetření. Cílem tohoto šetření je zprostředkovat náhled na vývoj adaptace během zahájení školní docházky u žáků 1. třídy. Metodami sběru dat jsou hloubkové rozhovory, které byly vedeny s žáky 1. třídy, jejich rodiči, třídní učitelkou a kvalitativní dotazníky, jež byly vyplněny pouze rodiči.

Výzkum se zabývá prožíváním, vztahem ke škole a průběžným mapováním změn, které vyvstávají během období adaptace po zahájení povinné školní docházky a zasahují svým značným dopadem s přesahem do dalších let nejen osobnost dítěte, ale i celou jeho rodinu a učitele. Výzkum navazuje na teoretickou část, ve které byla problematika adaptace ve své komplexnosti popsána a v provázanosti podkapitol nastíněna.

3.1 Výzkumné otázky

Se zřetelem k cíli práce a okruhům, ke kterým jsem v kvalitativních dotaznících a v průběhu rozhovorů směřovala, jsem určila výzkumné otázky:

VO 1: Jak ze své perspektivy prožívají děti změny spojené se zahájením 1. třídy?

VO 2: Jak prožívají vývoj adaptace svého dítěte v 1. třídě rodiče?

VO 3: Jak prožívá vývoj adaptace žáků 1. třídy vyučující?

4 Realizace výzkumu

4.1 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvořili rodiče, děti a paní učitelka. Kritérium výběru bylo, že dítě je žákem navštěvující 1. třídu.

O spolupráci byla požádána paní učitelka nejmenované základní školy, ve které jsem během studia absolvovala různé praxe. Věděla jsem, že od nového školního roku povede první třídu, proto jsem s výzkumem oslovila cíleně právě ji. S následným souhlasem vedení školy a podporou paní učitelky jsem tak našla možné respondenty výzkumu. Do výzkumného vzorku bylo nakonec zařazeno pro strukturovaný rozhovor sedm účastníků z řady dětí, jejich rodiče a paní učitelka. Kritériem pro účast na interview byla podmínka, aby se jednalo o děti, které budou navštěvovat školní družinu. Rozhovory z tohoto důvodu mohly být poté uskutečněny mimo výuku a s dostatečným časovým prostorem. Do výzkumného vzorku pro kvalitativní dotazník bylo vybráno sedm účastníků z řady rodičů dětí téže třídy. Kritérium výběru účastníků bylo jednoznačné, jednalo se o rodiče, kteří neparticipovali na interview.

4.2 Popis výzkumného vzorku

Výzkumu se celkem účastnilo sedm dětí, sedm rodičů a jedna paní učitelka v rámci strukturovaného rozhovoru. V případě kvalitativního dotazníku se jednalo o dalších sedm rodičů. Všichni rodiče patřili ke školákům, kteří právě nastoupili do stejné první třídy základního vzdělávání.

Výzkumný vzorek pro rozhovor v podobě dětských respondentů byl značen písmeny A, B, C, D, E, F, G, podle něj stejně značeni byli i rodiče a učitelka. Výzkumný vzorek pro dotazník, zahrnující pouze rodiče, byl označen písmeny J, K, L, M, N, O, P, pro odlišení psán kurzívou.

Tabulka 1: Věk respondentů – dětí

Respondent	Pohlaví žáka	Věk při nástupu do 1. třídy
A	dívka	6 let a 11 měsíců
B	dívka	6 let
C	chlapec	6 let a čtyři měsíce
D	chlapec	6 let a sedm měsíců
E	chlapec	6 let a devět měsíců
F	chlapec	necelých sedm let
G	chlapec	šest let a deset měsíců

4.3 Etické hledisko

Před zahájením výzkumu se prvotní setkání konalo v červnu na informační schůzce rodičů budoucích žáků 1. třídy, kde byla přítomným rodičům při seznámení přednesena žádost o spolupráci na výzkumu. Zmíněn byl stanovený cíl, teoreticky plánovaný průběh a nástin vybraných metod výzkumu. Poznamenan byl rovněž fakt, že v průběhu rozhovorů bude z časových důvodů použit diktafon. Poté byl každému rozdán list o udělení písemného souhlasu, kde potenciální respondenti byli ubezpečeni o tom, že nahrané rozhovory budou použity pouze za účelem diplomové práce. Souhlas byl dobrovolný a stvrzený podpisem. Podepsalo devatenáct rodičů, z toho se do výzkumu prakticky zapojilo patnáct.

Respondenti byli informováni o tom, že bude zachována anonymita všech účastníků i o tom, že nahrané audio záznamy budou po dokončení výzkumu trvale smazány.

4.4 Průběh výzkumu

Výzkum byl zahájen na začátku září 2017 a ukončen na konci listopadu téhož roku. Uskutečnil se ve třech vlnách- v září, říjnu a listopadu. Rozhovory se všemi účastníky probíhaly vždy v rozmezí prvních deseti dnů každého měsíce podle konkrétních časových možností jednotlivých respondentů. Ve stejném časovém rozptylu byl také vyplňován elektronický dotazník. Toto časové rozmezí mezi jednotlivými měsíci bylo zvoleno vědomě, z důvodu možnosti pozorování případných změn v průběhu adaptace dětí, jakožto právě začínajících žáků první třídy, na školní prostředí. Získané údaje od dětských respondentů byly doplněny informacemi od rodičů a paní učitelky.

Rozhovory byly realizovány pouze v budově školy, nejčastěji v družině, sporadicky v jiné volné místnosti. S rodiči a paní učitelkou probíhala domluva na konkrétní den každé etapy pomocí emailové či telefonní komunikace. Následná setkání s rodiči se konala většinou po odvedení jejich potomka do ranní družiny, případně před jeho vyzvednutím z družiny odpolední. S paní učitelkou byla předem domluvena volná hodina v průběhu vyučování. Se samotnými dětmi setkání byla uskutečněna v době času tráveného v ranní nebo odpolední družině.

Dále byly rozhovory předem úmyslně koncipovány tak, aby probíhaly vždy s každým jednotlivým účastníkem zvlášť a v klidné místnosti, tak byla šance, že okolní hluk bude co nejvíce minimalizován, aby respondenta nerozptyloval.

Výhodu spatřuji v tom, že paní učitelka souhlasila, abych strávila pár zářijových dnů ve třídě s dětmi nejprve na náslechu. Na mou přítomnost si zvykly a následující rozhovory tak probíhaly v přátelské atmosféře, kdy se nebály otázkám otevřít.

5 Metodologický rámec a metody

5.1 Metody výzkumu a sběru dat

Vzhledem k cíli předkládané práce jsem zvolila kvalitativní design. S přihlédnutím k sběru citlivých informací, umožněným specificky bližším vztahem mezi badatelem a respondentem se zdála být vhodná.

Pro sběr dat byla zvolena metoda hloubkového rozhovoru a metoda kvalitativního dotazníku:

Hloubkový rozhovor – označuje nestandardizované dotazování účastníka výzkumu formou otevřených otázek, kdy badatel zkoumá členy sociální skupiny patřící do určitého specifického prostředí s cílem: „*získat stejné pochopení jednání událostí, jakým disponují členové dané skupiny*“ (Švaříček, Šedřová a kol., 2007, s. 160). Oproti metodě dotazníku, spočívající většinou ve výběru z uvedených položek, nedochází v hloubkovém rozhovoru k omezování pohledu účastníka výzkumu a badateli je tak umožněno získat výpovědi v podobě, jež je zcela přirozená (Švaříček, Šedřová a kol., 2007).

K uskutečnění rozhovoru byl vybrán jeden ze základních typů- strukturované interview, vyznačující se tím, že: „*stojí na pomezí mezi dotazníkovými metodami a interview*“ (Miovský, 2006, s. 162), kdy si tazatel předem vytvoří rámec otázek, jejichž znění i pořadí je fixované a po dobu interview neměnné z vědomého důvodu: „*zajistit srovnatelné podmínky průběhu interview pro všechny účastníky a sledovat, jak se budou ve svých reakcích a odpovědích (obsahově i formálně) lišit, jaký budou mít výraz, gesta, atd.*“ (Denzin, 1989).

Metoda rozhovorů byla použita u dětí, jejich rodičů a učitelky.

S ohledem na výzkumné otázky a cíl výzkumu byly rozhovory koncipovány do čtyř oblastí. Oblast první je zaměřena na očekávání a pozitiva školy. Následující část je směřována na důležitost vzdělávání. Třetí část je orientována na negativa školy a závěrečná oblast se věnuje dopadu školy na osobní život.

Všechny rozhovory byly zaznamenány na diktafon, který zajistil přesnost výpovědi respondentů.

Kvalitativní dotazník – alternativní technika dotazování, vyznačující se taktéž otevřenými otázkami, vhodně tedy doplňuje metodu strukturovaného interview. Odlišným prvkem oproti hloubkovému rozhovoru je ovšem fakt, že zde účastník výzkumu své odpovědi píše: „*Respondent dostane dotazník k vyplnění a zodpoví ho, jak nejlépe dovede*“ (Hendl, 2016, s. 190), z tohoto důvodu by během vyplňování měl mít dostatek času. Následné zpracování dat je podobné jako u strukturovaného interview (Hendl, 2016).

Metoda dotazníku byla použita u několika dalších rodičů, kteří se neúčastnili rozhovorů, a tím pohled rodičů rozšířila.

Dotazník byl obsahově vytvořen podle vzoru strukturovaného interview a uskutečněn elektronickou formou.

5.2 Metody analýzy a zpracování dat

Pomocí transkripce se nejprve získaná data z rozhovorů uspořádala tak, že se audio záznamy doslovně přepsaly do formy textové. Pro přehlednost byly klasickým typem písma poznamenány otázky a na novém řádku kurzívou psány výpovědi samotných respondentů. Po předchozí domluvě s účastníky výzkumu byla jejich jména vyměněna formou označení. V závěru byla provedena opakujícími se poslechy kontrola správnosti přepsaných údajů z rozhovorů.

Poté se v rámci analýzy dat kvalitativního výzkumu přistoupilo k jedné z technik zakotvené teorie, a to k metodě otevřeného kódování: „*Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dál pracuje*“ (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 211). Během analyzování dat byla užita metoda tužka papír, tedy kódování v ruce. Poté se přistoupilo k dalšímu kroku: „*Jakmile máme vytvořený seznam kódů, je možné začít s jejich systematickou kategorizací. To znamená, že desítky – někdy až stovky – kódů, které vzešly z otevřeného kódování, seskupujeme podle podobnosti nebo jiné vnitřní souvislosti*“ (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 221).

Seskupené kódy vytvořily čtyři kategorie:

- Očekávání a pozitiva školy;
- Důležitost vzdělávání;
- Negativa školy;
- Dopad školy na osobní život.

Pro podpoření významu se jednotlivé kódy doplnily konkrétními výpověďmi respondentů. Tyto výpovědi byly citovány v originálním znění, tedy bez jakýchkoliv úprav do podoby spisovného jazyka.

6 Zpracování dat

6.1 Děti

Září

kategorie Očekávání a pozitiva školy

subkategorie Očekávání od školy

kódy: 1. budeme si hrát (A: *Těšila, protože si budeme hrát.*); 2. kamarádi (B: *Jo, na kamarády.*, G: *Jo, že se tu zase setkám s jinýma kamarádama a zase někoho jinýho poznám.*); 3. učení (C: *Jo, abys se naučil číst.*, F: *Hm, na učení.*); 4. přestávky (E: *Jo, na přestávky.*); 5. netěšení se (D: *Hm, netěšil, ale teď už se těším.*)

subkategorie Těšení se do školy

kódy: 1. družina (A: *Líbí se mi, že si pak můžeme hrát venku.*); 2. přestávky (A: *Líbí se mi, když máme velkou přestávku.*); 3. učení (B: *Jo. Že se tady učíme.*, C: *Hm jo, učení.*, D: *Mně se líbí, jak se učíme.*, E: *Jo, učení a jak děláme matiku.*, G: *Jo, jak se učíme.*); 4. hrajeme si (C: *Líbí se mi hraní.*); 5. tělocvik (F: *Jo, nejvíc jak hrajeme vybiku, tělocvik.*)

subkategorie Úspěch ve škole

kódy: 1. počítání (A: *Počítat.*, D: *Nejvíc asi počítat.*, G: *Z učení mě nejvíc baví matematika.*); 2. domácí úkoly (B: *Asi ty úkoly mi jdou dobře.*); 3. malování (C: *Malování.*, E: *Baví mě, když něco malujeme.*); 4. vše (F: *Nevím, všechno stejně.*)

kategorie Důležitost vzdělávání

subkategorie Potřebnost školy

kódy: 1. naučíme se číst a psát (A: *Jo, protože se naučíme číst a psát.*, B: *Abysem uměla psát a číst.*, F: *Jo, protože budu umět číst a psát.*, G: *Jo, že se tu všechno naučíme. Češtinu, matematiku, všechno o naší zemi...*); 2. budeme řešit úkoly (C: *Jo, protože se musíme naučit nějaký úkoly.*); 3. budu chytrý (E: *Protože když chodíš do školy, budeš chytřej.*); 4. nevím (D: *Jo, ale nevím.*)

subkategorie Vědomí motivace ke škole od dospělých

kódy: 1. ano, ale nevím jak (A: *Jo. Jo...*, C: *Jo, snaží.*, G: *Chvilku mě jako povzbuzovali, pak jsem šel sám.*); 2. ne (B: *Moc ne.*, D: *Ne.*, E: *Ne.*, F: *Hm, teda ne.*); 3. nevím (A: *Nevím.*, B: *Nevím vůbec.*, D: *Nevím.*, E: *Paní učitelka se snaží, ale nevím jak.*, F: *Nevím.*, G: *Snaží, ale nevím jak.*)

subkategorie Domácí příprava

kódy: 1. učení nechávám v tašce (A: *Já si tam věci nechávám (v tašce).*, D: *Já si toho z tašky moc nevyndávám.*, G: *Sešity mám v tašce pořád.*); 2. maminka připravuje tašku (B: *No, spíš mamka mě připravuje.*); 3. rodiče pomáhají (C: *Pomáhají mi doma.*); 4. samostatně bez kontroly (D: *Sám.*, E: *Já si to připravuju vždycky večer sám.*); 5. samostatně, ale rodiče zkontrolují (F: *Připravuju si to sám, pak mi to zkontrolují.*)

kategorie Negativa školy

subkategorie Strach před začátkem školy

kódy: 1. ne (A: *Ne.*, C: *Ne.*, D: *Ne, ale chtěl jsem zůstat ve školce.*, E: *Nebál.*, F: *Neměl.*, G: *Ne.*); 2. trochu (B: *Moc ne, jenom trošku.*)

subkategorie Obavy ve škole

kódy: 1. ne (A: *Ne.*, B: *Ne.*, C: *Ne, ničeho se tam nebojím.*, D: *Ne.*, E: *Ne, ale třeba ve třetí nebo čtvrtý nebo druhý (třídě).*, F: *Ne.*, G: *Ničeho se nebojím.*)

subkategorie Reakce na neúspěch

kódy: 1. cítím se špatně (B: *No, špatně.*); 2. je mi to jedno (C: *Cítím se tak normálně, netrápí mě to.*, D: *Je mi to jedno.*); 3. opravím si to (F: *Opravil bych si to.*); 4. stydím se (G: *Trochu se za to stydím.*); 5. nevím (A: *Nevím.*, E: *To nevím, asi divně.*)

kategorie Dopad školy na osobní život

subkategorie Volný čas po škole

kódy: 1. hraju si (A: *Jdu si hrát.*, B: *Hraju si s Petshopákama.*, C: *Hraju si s hračkama.*, D: *Hraju si, stavím si Legocity.*, G: *Hraju si.*); 2. zájmový kroužek (A: *Při škole budu chodit na basket a na florbal.*, B: *Tancování a budu mít gymnastiku a ještě basketbal.*, C: *Líbí se mi, jak chodím na mopíky (kroužek mladých ochránců).*, D: *Hraju házenou.*, E: *Chodím jenom na házenou.*); 3. venku s kamarády (C: *Hraju si venku s kamarádama.*); 4. kreslím si (E: *Sednu si k psacímu stolu a kreslím nebo tam mám omalovánky.*); 5. společná aktivita s rodičem (F: *Hraju si venku, na zahradě.*, G: *Baví mě, když si venku s tatškou kopu míčem.*); 6. tablet (A: *Mám tablet.*, F: *Dívám se na tablet, tam mám hry.*); 7. zvířata (A: *Mám ráda zvířátka.*); 8. tancování (B: *Baví mě tancovat.*); 9. příroda (C: *Chodím do lesa, sbírat houby.*); 10. knihy (G: *Třeba si prohlížím knížky.*)

Tabulka 2: Děti – září

Září			
Kategorie	Subkategorie	Kódy	Respondenti
Očekávání a pozitiva školy	<u>Očekávání od školy</u>	budeme si hrát	A
		kamarádi	B, G
		učení	C, F
		přestávky	E
		netěšení se	D
	<u>Těšení se do školy</u>	družina	A
		přestávky	A
		učení	B, C, D, E, G
		hrajeme si	C
		tělocvik	F
	<u>Úspěch ve škole</u>	počítání	A, D, G
		domácí úkoly	B
		malování	C, E
vše		F	
Důležitost vzdělávání	<u>Potřebnost školy</u>	naučíme se číst a psát	A, B, F, G
		budeme řešit úkoly	C
		budu chytrý	E
		nevím	D
	<u>Vědomí motivace ke škole od dospělých</u>	ano, ale nevím jak	A, C, G
		ne	B, D, E, F
		nevím	A, B, D, E, F, G
	<u>Domácí příprava</u>	učení nechávám v tašce	A, D, G
		maminka připravuje tašku	B
		rodiče pomáhají	C
		samostatně bez kontroly	D, E
		samostatně, ale rodiče zkontrolují	F
Negativa školy	<u>Strach před začátkem školy</u>	ne	A, C, D, E, F, G
		trochu	B
	<u>Obavy ve škole</u>	ne	A, B, C, D, E, F, G
	<u>Reakce na neúspěch</u>	cítím se špatně	B
		je mi to jedno	C, D
		opravím si to	F
		stydím se	G
		nevím	A, E
Dopad školy na osobní život	<u>Volný čas po škole</u>	hraju si	A, B, C, D, G
		zájmový kroužek	A, B, C, D, E
		venku s kamarády	C
		kreslím si	E
		společná aktivita s rodičem	F, G
		tablet	A, F
		zvířata	A
		tancování	B
		příroda	C
		knihy	G

Říjen

kategorie Očekávání a pozitiva školy

subkategorie Těšení se do školy

kódy: 1. družina (A: *Líbí se mi, jak si pak v družině můžeme hrát.*, F: *Jak hrajem vybiku se mi líbí, venku v družině.*); 2. přestávky (C: *Nejvíc se mi líbí, že se o přestávce můžeme koukat na knihy, na obrázky a můžeme si s kamarády hrát.*, E: *Těším se na přestávky.*); 3. učení (G: *Líbí se mi tu matematika.*); 4. tělocvik (E: *Těším se do školy na tělocvik.*); 5. vše (B: *Všechno se mi tady líbí.*); 6. nevím (D: *Hm (přikyvuje), nevím.*)

subkategorie Úspěch ve škole

kódy: 1. počítání (A: *Matika.*, B: *Možná mně jde matika.*, D: *Matika, ta mě baví.*, G: *Matematika nejvíc.*); 2. malování (C: *Malování.*); 3. čeština (E: *Nejlíp čeština.*, G: *Čtení a psaní taky dobrý.*); 4. tělocvik (E: *Tělocvik skoro nejlíp.*); 5. vše (C: *Baví mě všechno.*, F: *Všechno stejně.*)

kategorie Důležitost vzdělávání

subkategorie Potřebnost školy

kódy: 1. naučíme se číst a psát (E: *Člověk jinak nebude umět číst a počítat.*); 2. učíme se nové věci (G: *Jo, protože se tady učíme.*); 3. budu chytrý (B: *Hm, protože furt nejsem tak chytrá, abysem nemusela chodit do školy.*, E: *Jo, je to pořád důležitý, protože jinak člověk nebude chytřej.*); 4. ano, je důležitá (A: *Jo.*, C: *Jo.*, F: *Jo, jo...* (už mlčí).); 5. ano, částečně důležitá (D: *Řekl bych, že jo, napůl.*)

subkategorie Vědomí motivace ke škole od dospělých

kódy: 1. ne (F: *Nijak.*); 2. procvičujeme doma (A: *Procvičujeme doma.*, B: *Opakují se mnou.*, F: *Opakujem.*); 3. doma mě chválí (B: *Když mám jedničky, tak mě chválí hodně.*, C: *Chválí mě.*, D: *Chválí mě.*, G: *Chválí, jo. Třeba když to udělám dobře.*); 4. doma si povídáme o škole (D: *Trošku si se mnou povídají o škole.*); 5. rodiče mi připravují věci do školy (D: *Připraví mi třeba věci na zejtrék.*, E: *Mamka mi pomáhá připravovat věci.*); 6. hraje ve škole hry (A: *Sbíráme mimozemšťanky, hraje hry.*, B: *Někdy taky hraje nějaký hry.*, C: *Máme hry.*,

D: *Hry hrajeme.*, E: *Hrajeme, na konci máme cvika, cvikama si protáhneme ruce.*);
7. nevím (G: *Tak to teda nevím.*)

subkategorie Domácí příprava

kódy: 1. maminka připravuje tašku (C: *Já se nepřipravuju, připravuje mi to mamka.*, D: *Sám ne, mamka mi to připravuje.*); 2. samostatně bez kontroly (F: *Večer sám. Baví mě to.*); 3. samostatně, ale rodiče zkontrolují (E: *Musím si to připravit sám, ale kontroluje mi to.*); 4. společně s maminkou (A: *S maminkou. Věci si do tašky dávám já sama, pastelky ořezává maminka.*, B: *Furt ještě s maminkou, ale já bych to udělala, kdyby mi to řekla.*, G: *Mamka mi pomáhá, ale dávám si to do tašky sám.*)

kategorie Negativa školy

subkategorie Obavy ve škole

kódy: 1. potenciálně z agresivních dětí ve škole (D: *Ne, ale měl bych strach z jednoho kluka, z béčka, škrábl teď jednoho kluka z naší třídy a on tady (ukazuje si na tvář) má šlince úplně velké.*); 2. ne (A: *Ne.*, B: *Ne, ne.*, C: *Ne, nic.*, E: *Ne.*, F: *Ne.*, G: *Nevím, to teda nevím. Asi ne.*)

subkategorie Reakce na neúspěch

kódy: 1. mrzí mě to (A: *Mrzí mě to, ale ne moc.*, C: *Mám jeden mráček, mrzelo mě to.*, E: *Mrzí mě to.*); 2. vše mi jde (B: *Všechno mi jde.*, D: *Nedostal, všechno mi jde.*, F: *Všechno mi jde.*, G: *Nevím, ještě nemám ani jednu dvojku.*); 3. cítím smutek (E: *Sem občas trošku smutnej z toho.*)

kategorie Dopad školy na osobní život

subkategorie Volný čas po škole

kódy: 1. hraju si (A: *Hraju si.*, B: *Nejradši si hraju s Petshopákama.*, C: *Hraju si.*, D: *Hraju si.*, E: *Hraju si v pokojíčku.*); 2. zájmový kroužek (A: *Florbal, basket, vodák.*, B: *Chodím na tancování, gymnastiku a sbor.*, C: *Chodím na mopíky (kroužek mladých ochránců).*, D: *Na házenou, třikrát za tejdén.*, E: *Akorát házenou, třikrát tejdně.*, F: *Chodím na fotbal.*, G: *Mám skauty, hned potom potápění.*); 3. společná aktivita s rodičem (G: *Když bylo hezky, šel jsem na zahradu a třeba si kopal*

s míčem s taškou.); 4. tablet (B: *Jsem na tabletu.*, F: *Třeba tablet.*); 5. procvičujeme čtení (A: *Pak čteme.*, E: *Někdy pak opakujem mimozemský řeči.*); 6. učím se (B: *Musím se jít učit.*); 7. opakujeme do školy (C: *Opakujeme doma.*); 8. domácí úkoly (C: *Doma většinou děláme úkoly.*, D: *Udělám si úkoly.*, G: *Když máme nějaký úkol, tak to potom udělám.*); 9. televize (D: *Třeba se koukám na televizi.*)

Tabulka 3: Děti – říjen

Říjen			
Kategorie	Subkategorie	Kódy	Respondenti
Očekávání a pozitiva školy	Těšení se do školy	družina	A, F
		přestávky	C, E
		učení	G
		tělocvik	E
		vše	B
	nevím	D	
	Úspěch ve škole	počítání	A, B, D, G
		malování	C
		čeština	E, G
		tělocvik	E
vše		C, F	
Důležitost vzdělávání	Potřebnost školy	naučíme se číst a psát	E
		učíme se nové věci	G
		budu chytrý	B, E
		ano, je důležitá	A, C, F
		ano, částečně důležitá	D
	Vědomí motivace ke škole od dospělých	ne	F
		procvičujeme doma	A, B, F
		doma mě chválí	B, C, D, G
		doma si povídáme o škole	D
		rodiče mi připravují věci do školy	D, E
		hrajeme ve škole hry	A, B, C, D, E
	nevím	G	
	Domácí příprava	maminka připravuje tašku	C, D
		samostatně bez kontroly	F
		samostatně, ale rodiče zkontrolují	E
		společně s maminkou	A, B, G
Negativa školy	Obavy ve škole	potenciálně z agresivních dětí ve škole	D
		ne	A, B, C, E, F, G
	Reakce na neúspěch	mrzí mě to	A, C, E
		vše mi jde	B, D, F, G
		cítím smutek	E
Dopad školy na osobní život	Volný čas po škole	hraju si	A, B, C, D, E
		zájmový kroužek	A, B, C, D, E, F, G
		společná aktivita s rodičem	G
		tablet	B, F
		procvičujeme čtení	A, E
		učím se	B
		opakuje do školy	C
		domácí úkoly	C, D, G
televize	D		

Listopad

kategorie Očekávání a pozitiva školy

subkategorie Těšení se do školy

kódy: 1. družina (A: *Jo, protože si můžeme hrát v družině.*); 2. přestávky (A: *O přestávce si můžeme hrát.*); 3. kamarádi (B: *Chodím sem ráda, protože tu mám kamarády.*, C: *Jo, kvůli kamarádům.*, D: *Hm, mám tady sestřenku a kámošku.*, G: *Jo, mám tu spoustu kamarádů.*); 4. paní učitelka (B: *Hodná paní učitelka.*, E: *Jo, protože máme hodně hodnou paní učitelku.*); 5. učíme se číst a psát (E: *Když se učíme češtinu, tak jsem rád, tu mám nejradši.*, F: *Jo, protože se naučíme číst.*)

subkategorie Úspěch ve škole

kódy: 1. počítání (A: *Asi počítání.*, D: *V matice.*); 2. malování (C: *Malování mi jde dobře.*); 3. vše (F: *Nevím, všechno asi stejně.*, G: *Asi všechno stejně, zatím jsem nezjistil, co nejvíc.*); 4. čeština (B: *V českém jazyku, protože mi jdou dobře písmenka.*, E: *V češtině, mám dobrý známky a už si umím něco přečíst.*)

kategorie Důležitost vzdělávání

subkategorie Potřebnost školy

kódy: 1. naučíme se číst a psát (G: *Já myslím, že jo, abych se naučil další písmenka, ne jenom ty, co se učíme, ale i ty malý.*); 2. učíme se nové věci (A: *Jo, protože se tam něco naučíme, co ještě neumíme.*, B: *Jo, protože furt ještě neumím číst ani počítat, ani to... psát.*, C: *Jo, učíme se nové věci.*, E: *Jo, ještě všechno neumím.*, F: *Jo, protože se naučíme spoustu věcí.*); 3. ano (D: *Hm, jo.*)

subkategorie Vědomí motivace ke škole od dospělých

kódy: 1. procvičujeme doma (A: *Opakujeme, čteme.*, B: *S maminkou se učíme.*, C: *Někdy opakujeme.*, D: *Opakujeme čtení.*; G: *Mám doma sešit, do kterýho můžu psát, tam mi mamka napíše jedno písmenko a já procvičuju, třeba pět řádek.*); 2. doma si povídáme o škole (A: *Povídají si se mnou, ptají se mě.*, B: *Povídají si, ptají se mě.*, E: *Jo, povídaj, mamka se mě ptá.*, F: *Jo, povídáme, oni se mě ptají.*, G: *Jo, povídám jim, co jsme třeba dělali.*); 3. doma mě chválí (A: *Chválí mě za češtinu.*, B: *Chválí mě, naposled za zlatou jedničku.*, C: *Chválí mě za dobrý*

známky., E: *Jo, chválí mě, už mám ze školy asi pět pochval a zlatý jedničky.*, F: *Jo, chválí mě.*, G: *Chválí mě.*); 4. doma píšeme společně úkoly (A: *Pomáhají s úkolama, zkontrolujou.*, B: *S úkolem mi pomáhají, potom mi to zkontrolujou.*, C: *U úkolů mi třeba říkají, jak ho mám dělat, zkontrolujou ho.*, D: *S úkolama mi pomáhají.*, E: *Mamka mi pomáhá i s úkolama, někdy si pletu písmenka.*, G: *Někdy mi poradí, když je ten úkol těžkej.*); 5. hrajeme ve škole hry (A: *Hry hrajeme.*, B: *Z her třeba si hrajeme s autobusem, nebo skládáme dřívka, děláme menší, větší a tak.*, D: *Hry hrajeme na konci úplně poslední hodiny, když máme chvílku, tak si můžeme zahrát a někdy i při hodinách.*, E: *Někdy hrajeme hry, třeba dneska Kuba řekl.*, G: *Někdy máme hry a hrajeme.*); 6. paní učitelka mě chválí (C: *Chválí mě.*, E: *Chválí a dostáváme známky, razítka už ne.*, F: *Taky mě pochválila, že jsem udělal dobře úkol.*); 7. paní učitelka pomáhá (A: *Když něco nevíme, jdeme k paní učitelce ke stolečku.*, B: *Chvílku to trvá, než ke mně přijde, ale přijde. Spíš chodím za paní učitelkou.*, C: *Když něco nevím, jdu za paní učitelkou a řeknu „já to nevím“, pomůže mi.*, D: *Bud' se přihlásím, nebo jdu k paní učitelce.*, E: *Když něco nevíme, tak se přihlásíme a zeptáme se.*, F: *Jo, už jsem se přihlásil a paní učitelka přišla.*)

subkategorie Domácí příprava

kódy: 1. maminka připravuje tašku (B: *Furt mi to připravuje mamka.*, C: *Mamka mi věci připravuje, tašku i oblečení.*, D: *Tašku mi připravuje mamka, řekne mi, kde tam mám věci. Takhle je to dobrý.*); 2. samostatně, ale rodiče zkontrolují (A: *Tašku si připravuju sama, mamka mi to zkontroluje.*, E: *Vždycky večer se připravujeme, já si to dělám sám.*, F: *Sám si věci připravuju, akorát mi to zkontrolujou potom.*); 3. společně s maminkou (G: *Já si to připravuju sám, jenom mamka mi řekne, co kdy mám.*)

kategorie Negativa školy

subkategorie Obavy ve škole

kódy: 1. ne (B: *Ne.*, C: *Ne, nic.*, D: *Ne.*, E: *Ne, akorát občas něco pořádně nepochopím.*, F: *Ne.*, G: *Ne.*); 2. diktát (A: *Z diktátu.*)

subkategorie Reakce na neúspěch

kódy: 1. vše mi jde (B: *Nevím, já nic nevím, nestalo se mi to.*, F: *Asi by mi to nevadilo, nejsem smutnej.*, G: *To se mi ještě nestalo, takže nevím.*); 2. cítím smutek (A: *Jsem smutná.*); 3. zeptám se paní učitelky (C: *Jdu za paní učitelkou se zeptat, cejtím se normálně.*, D: *Nejsem smutnej, přihlásil bych se.*, E: *Nemrzí mě to, zeptám se paní učitelky.*); 4. podívám se ke kamarádovi (E: *Kouknu ke kamarádovi, ten o tom občas ani neví.*)

kategorie Dopad školy na osobní život

subkategorie Volný čas po škole

kódy: 1. hraju si (A: *Hraju si, nejradši s bráchou.*, B: *Hraju si hodně s Petshopákama, než přijde mamka.*, C: *Hraju si s hračkama, s polštářema si stavím stan, svůj bunkr.*, E: *Hraju si, nejradši třeba s autíčkama nebo tak.*, G: *Měli sme s bráchou postavený takový koleje, na nich jezdí elektrická mašina na ovládání.*); 2. zájmový kroužek (A: *Kroužky mám stejný.*, B: *Tancování, sbor, ještě to... jak se to jmenuje... gymnastiku.*, C: *Přírodovědnej a teď i Šikulka.*, D: *Jenom házenou, jinej už nemám.*, E: *Mám házenou, potom už nic.*, F: *Mám pořád fotbal.*, G: *Chodím na potápění, skauta, jinak nic.*); 3. tablet (B: *Hraju si s tabletem, ale je často vybitěj.*, D: *Hraju hry na tabletu.*, F: *Podle nálady, co bych chtěl dělat. Asi tablet.*); 4. televize (D: *Koukám se na televizi.*, E: *Občas je puštěná telka, tak koukám.*); 5. domácí mazlíček (C: *Podívám se na koťátko.*, G: *Hrajeme si s naším psem, je s ním zábava, jak běhá za míčkem.*)

Tabulka 4: Děti – listopad

Listopad				
Kategorie	Subkategorie	Kódy	Respondenti	
<u>Očekávání a pozitiva školy</u>	Těšení se do školy	družina	A	
		přestávky	A	
		kamarádi	B, C, D, G	
		paní učitelka	B, E	
		učíme se číst a psát	E, F	
	Úspěch ve škole	počítání	A, D	
		malování	C	
		vše	F, G	
čeština		B, E		
<u>Důležitost vzdělávání</u>	Potřebnost školy	naučíme se číst a psát	G	
		učíme se nové věci	A, B, C, E, F	
		ano	D	
	Vědomí motivace ke škole od dospělých	procvičujeme doma	A, B, C, D, G	
		doma si povídáme o škole	A, B, E, F, G	
		doma mě chválí	A, B, C, E, F, G	
		doma píšeme společně úkoly	A, B, C, D, E, G	
		hrajeme ve škole hry	A, B, D, E, G	
		paní učitelka mě chválí	C, E, F	
		paní učitelka pomáhá	A, B, C, D, E, F	
	Domácí příprava	maminka připravuje tašku	B, C, D	
		samostatně, ale rodiče zkontrolují	A, E, F	
		společně s maminkou	G	
	<u>Negativa školy</u>	Obavy ve škole	ne	B, C, D, E, F, G
			diktát	A
Reakce na neúspěch		vše mi jde	B, F, G	
		cítím smutek	A	
		zeptám se paní učitelky	C, D, E	
		podívám se ke kamarádovi	E	
<u>Dopad školy na osobní život</u>	Volný čas po škole	hrají si	A, B, C, E, G	
		zájmový kroužek	A, B, C, D, E, F, G	
		tablet	B, D, F	
		televize	D, E	
		domácí mazlíček	C, G	

6.2 Rodiče

Září

kategorie Očekávání a pozitiva školy

subkategorie Očekávání od školy

kódy: 1. přestávky (E: *Říkal, že na přestávky, což mě trochu děšilo.*); 2. kamarádi (B: *Těšila se na spolužáky, kamarády.*, E: *Říkal na kamaráda, se kterým sedí v lavici.*, K: *Těšila se na kamarádky.*, M: *Těšila se hlavně, že tam budou nový kamarádi.*, N: *Ano, těšila se nové kamarády.*, O: *Těšil se na to, až potká nové spolužáky.*, P: *Ano, těšila se na nové spolužáky.*); 3. učení (B: *Těšila se, že se něco nového naučí.*, C: *Motivace, že se naučí číst, psát a počítat.*, E: *Na nové věci se těšil.*, G: *Zjistil, že to nebude tak hrozný a bude to zábava, seděli v lavicích, malovali...*, K: *Těšila se, protože se bude učit písmenka a čísla.*, M: *Těšila se, že se naučí něco nového.*, N: *Těšila se na učení.*, O: *Těšil se, až se konečně naučí počítat a číst.*, P: *Těšila se na všechno nové, co škola přináší.*); 4. paní učitelka (K: *Těšila se na paní učitelku.*, P: *Těšila se na paní učitelku.*); 5. prestižnější role školáka (J: *Myslím, že těšení bylo hlavně proto, že již chce být považována za „velkou holku“ a ne za dítě, které chodí do školky.*, L: *Cítil se důležitě tím, že už z něho bude školák.*); 6. nejistota z nového prostředí (A: *Byly dny, kdy se těšila a zase byly dny, kdy říkala- do školy já nechci, tam to bude hrozný.*, G: *Těšil se až po tom přípravném kurzu, do té doby nevěděl, do čeho jde.*); 7. netěšení se (D: *Ne, bohužel musím říct, že se netěšil.*); 8. neutrálnost (F: *Říkal, že je mu to jedno.*)

subkategorie Těšení se do školy

kódy: 1. kamarádi (E: *Líbí se mu mezi kamarádama.*; G: *Potkává kamarády.*, N: *Cituji dceru: „Hrozně moc.“ Že se potkává se s kamarádama.*, O: *Má tam nové kamarády.*); 2. učení (B: *Je ráda, že se učí.*, C: *Vypadá spokojeně i při výuce.*, J: *Líbí se jí, že se každý den naučí něco nového.*, K: *Ano, poznává něco úplně nového než ve školce.*, N: *Líbí se jí, že se učí.*); 3. paní učitelka (C: *Paní učitelka je nejlepší na světě.*, E: *Líbí se mu paní učitelka.*, O: *Má tam paní učitelky.*); 4. hrají si (B: *Líbí se jí, že si hrajou.*); 5. družina (C: *Vypadá vcelku spokojeně v družině.*, G: *Líbí se mu hodně družina.*, K: *Líbí se jí i v družině.*); 6. paní

družinářka (E: *Líbí se mu i paní družinářka.*); 7. nabídka zájmových kroužků (E: *Ted' se mu líbí, jak všude nabízí kroužky.*, K: *Moc se těší, že bude navštěvovat gymnastiku.*); 8. ano, ale neříká proč (A: *Zatím je spokojená.*, D: *Je spokojenej, ale nechce si o tom moc povídat.*, F: *Myslím, že jo.*, L: *Líbí, zatím je vše nové a zajímavé.*, M: *Přišla první dny po škole domů a už se ptala, kdy bude zítra, aby už šla znovu.*, P: *Ano, je nadšená a odhodlaná.*)

subkategorie Úspěch ve škole

kódy: 1. dobré chování (D: *Hlásí, že byl hodnej, že některý děti zlobily.*, E: *Říkal, že byli hodný s kamarádem, nevyrušovali, tak je (paní učitelka) chválila.*); 2. aktivita při hodině (J: *Nejvíc asi za výsledky a práci při hodině.*, M: *Že je šikovná.*, N: *Že dělá vše dobře.*, O: *Je chytrý, hodně rychle se učí, pilný a hbitý, to jsou vlastnosti, za které je nejvíce chválen.*, P: *Třetí den je chválená stejně jako ostatní za snahu.*); 3. pomáhá v družině uklízet (L: *V družině pomáhá uklízet dobrovolně stoly.*); 4. nevím (A: *Abych pravdu řekla, vůbec nevím.*, B: *Zatím je ve škole chvilku.*, C: *Já nevím, asi mu půjde všechno.*, F: *Nepochlubil se, že by byl za něco chválenej, těžko posoudit.*, G: *Nevím, zatím nic neříkal.*, K: *Bohužel zatím nevím, je velmi brzy.*)

kategorie Důležitost vzdělávání

subkategorie Potřebnost školy

kódy: 1. mluvíme o důležitosti školy (A: *Snažíme se jí to vysvětlovat, aby nebyla hloupá, že se naučí.*, E: *Snažím se mu to vysvětlit.*, G: *Vysvětlujeme mu to, že bude číst, psát.*); 2. naučí se nové věci (C: *Ano, bude si moct leccos přečíst, vypočítat.*, D: *Určitě chápe částečně, základy učít se číst, psát.*, E: *Těší se, až si bude číst knížky.*, G: *Sám chce počítat, je takovej studijní typ.*, P: *Myslím, že chápe, aby se naučila číst a psát.*); 3. bude chytřejší (B: *Říká, že tam chodí, aby byla chytrá.*); 4. ano, chápe (F: *Myslím, že úměrně věku snad jo.*, J: *Myslím, že ano, již dnes vnímá význam vzdělání.*, K: *Myslím, že ano.*, L: *Určitě.*, M: *Asi ano.*, N: *Ano, chápe.*, O: *Určitě ano, hlavně aby potom mohl chodit do práce a vydělávat si peníze.*)

subkategorie Motivace ke škole

kódy: 1. nástin praktických benefitů z osvojeného učiva (A: Říkáme, že škola je potřeba, že se naučí věci, aby byla chytrá., B: Snažíme se jí vysvětlit, že si bude moct sama přečíst knihu, časopis., E: Snažím se mu říct, jak bude super, že se naučí všechny ty věci, třeba si bude sám číst knížky., J: Když bude chodit do školy, bude toho hodně umět., L: Aby byl chytrý kluk a uměl si přečíst knížku a napsat heslo do mého PC.); 2. společná příprava do školy (C: Připravíme tašku., D: Připravujeme se společně, snažím se do toho zapojit nějakou srandu, aby v tom neviděl jenom to učení.); 3. získání nových kamarádů (A: Získá nový kamarády, seznámí se.); 4. povídání o škole (C: Snažím se s ním bavit o tom, co ve škole dělal a prožil., N: Je šikovná a chytrá a vše zvládne, jak nejlépe bude moct.); 5. vzor v sourozencích (F: Má dva starší sourozence, ve kterých vidí, že je to normální, musí se to., O: Jako jeho sestru, snažili jsme se ji motivovat z našeho každodenního života, jednoduchého, ale praktického.); 6. odměna (J: Když se bude snažit a učit se, může mít to, co si přeje., M: Dceru se snažíme motivovat kladně a nějakou odměnou.); 7. není potřeba (G: Nepotřebuje to, je zvědavý, sám se chce učit., K: Zatím to jde bez motivace., P: Zatím není třeba motivovat, je motivovaná sama hodně.)

subkategorie Domácí příprava

kódy: 1. připravujeme společně (A: Mají tři sešity, co potřebujou každé den, projedem to, vrátíme zpátky., C: Všechno zkontrolujeme, ukáže, co dělali, dáme to pod stůl a tím se končí., D: Pod mým dozorem, snažím se to dělat s ním, aby to věděl., E: Snažím se, aby si věci do tašky balil sám, ale pomáháme mu., F: Zkontrolujeme, jestli má všechno, ořezaný tužky, jestli má všechno v penálu a tak dál., G: Zatím máme jenom učebnice, koukám se s ním, co mají., K: Společně vždy prolistujeme pracovní sešity i žákovskou knížku., L: Společná příprava tašky ho moc nebaví., M: Věci si do školy připravuje zatím se mnou., N: Společně, ráda si připravuje věci., O: Zatím si teprve zvyká na nové prostředí, nový způsob života, a proto bude ještě chvíli trvat, než si zvykne i na přípravu do školy., P: Připravujeme se společně.); 2. učení zůstává v tašce (B: Zatím se moc nepřipravuje.); 3. samostatně, ale s kontrolou (J: Připravuje si pod dohledem aktovku, kontroluje, zda má splněné úkoly.)

kategorie Negativa školy

subkategorie Strach před začátkem školy

kódy: 1. ne (C: *Ne, všechno v pohodě.*, E: *Ne, nevím o ničem.*, F: *Ne, to vůbec.*, K: *Myslím si, že se nebála ničeho, byla poučena, co ji ve škole čeká.*, L: *Myslím, že ne.*, P: *Nebála se ničeho.*); 2. nejistota z nového prostředí (G: *Novýho prostředí, protože zjistil, že do třídy s ním nepůjde moc dětí ze školky.*, J: *Částečné obavy byly, vyplývaly hlavně ze strachu z neznáma.*, M: *Nebála, snad jen než si zvykne na nové prostředí (šatny, učebna, jídelna).*); 3. přísnější režim (A: *Že bude muset sedět v klidu, to pro nás bylo nejhorší.*, D: *Jenom to, že dostane nějaký režim a už si nebude jenom hrát.*); 4. špatné známky (B: *Bála se, že bude mít špatné známky.*); 5. stud před spolužáky (B: *Bála se, že se bude stydět spolužáků.*); 6. nepochopení učiva (N: *Ano, že to nebude umět, co se budou učit.*); 7. nuda ve škole (O: *Bál se hlavně toho, že ho bude škola nudit.*)

subkategorie Obavy ve škole

kódy: 1. ne (A: *Zatím ne.*, C: *Zatím nemá obavu z ničeho.*, D: *Ne, nevím o ničem.*, F: *Nedal najevo nic.*, G: *Nevím o tom, že by pronesl něco, čeho by se bál.*, J: *Zatím ne, vše se jí daří.*, K: *Nemyslím, že by měla mít z něčeho obavu.*, L: *Zatím ne.*, M: *Zatím ne.*, N: *Neprojevuje nic.*, O: *Zatím ještě ne.*, P: *Zatím nemám tušení.*); 2. časově náročná výuka (E: *Jediná obava je z toho, že se učili už víc hodin a bylo to dlouhý.*); 3. množství nových věcí (B: *Trochu ano, vše je pro ni nové.*)

subkategorie Reakce na neúspěch

kódy: 1. smutek (E: *Je takovej smutnej.*, G: *Je hodně svědomitej, chce mít všechno dokonale, a když to nejde, je smutnej.*, J: *Bývá chvíli smutná.*, N: *Je smutná.*, O: *Je z toho nervózní, smutný.*); 2. pláč (E: *Když o tom začneme mluvit, tak brečí.*); 3. vztek (A: *Bude se trochu rozčilovat.*, D: *Špatně se s tím vyrovnává, vzteká se.*, L: *Zatím špatnou známku nemá, ale jinak při neúspěchu se vzteká.*); 4. neumí prohrávat (A: *Co jsem si všimla, neumí prohrávat.*, D: *Docela nerad prohrává.*); 5. neúspěch motivuje (F: *Spíš si myslím, že ho to motivuje, aby s tím něco dělal.*); 6. vše jde (B: *Zatím nemohu posoudit.*, C: *Zatím to ještě nepřišlo,*

uvidíme, až to nastane., K: Zatím žádnou špatnou známku nedostala., M: Zatím jsme neměli tuto zkušenost., P: Nedostala ještě žádnou známku.)

kategorie Dopad školy na osobní život

subkategorie Volný čas po škole

kódy: 1. hraje si (A: Má bráchu mladšího, tak si hodně hrajou., B: Chce si chvíli hrát., E: Snažím se, aby si chvíli hrál, aby se odreagoval., G: Je technickej typ a rád si staví, hraje si s bráškou., J: Doma si hraje., K: Hraje si se svým mladším bratrem.); 2. společná aktivita (A: Když mám čas, hraju si s nima., D: Doma vezme míč, házíme., E: Chodíme na procházky se psem., F: Pomáhá na zahradě, jako jediný z rodiny, to mě těší., J: Ráda pomáhá při vaření a pečení., M: Zahrajeme si nějakou hru.); 3. zájmový kroužek (A: Přihlásila jsem ji na basket při škole, florbal při družině a vodáka., C: Chodí na Mladé ochránce přírody, v rámci družiny kroužek Šikulka., D: Chodíme třikrát v týdnu na kroužek, házenou., E: Máme házenou třikrát týdně., F: Fotbal., G: Chodí na skauta., J: Chodí do ZUŠ na hodiny výtvarné výchovy, na hodiny hudební nauky a na hodiny hry na kytaru., K: Od minulého roku navštěvuje gymnastiku v DDM., L: Chodí do vodáckého oddílu., M: Chodí do základní umělecké školy na výtvarnou výchovu., N: Dopravní, sportovní a vodácko-turistický kroužek., P: Ano, chodí.); 4. televize (E: Rád se kouká na televizi., F: Televize., O: Má rád filmy.); 5. sport (A: Sporty ji strašně baví, hraje fotbal, jezdí na kole., D: Rád sportuje., E: Jezdí na kole., F: Hrozně rád jezdí na kole, fotbal, pohyb celkově., K: Ráda jezdí na kole a učíme se na kolečkových bruslích., L: Hraje fotbal., O: Rád hraje fotbal.); 6. venku s kamarády (C: Když je hezky, jde ven s kamarádama., E: Rád chodí s dětma na hřiště., J: Každý den tráví chvíli venku.); 7. kreslí si (A: Hodně si kreslí, dost často., C: Různě si maluje., J: Spoustu času tráví kreslením., K: Dcera ráda kreslí., M: Doma nejraději něco tvoří, kreslí, lepí, stříhá.); 8. příprava do školy (A: Snažím se jí říct, že se chvíli musíme připravit do školy, zkontrolovat, jestli nemá úkol., J: Každý den opakujeme, co se ve škole probralo, a procvičujeme.); 9. počítač (C: Je počítačová generace, takže si sedne k počítači. N: YouTube, různá videa.); 10. příroda (C: Záliba v přírodě.); 11. tablet (F: Tablet., M: Samozřejmě i tablet.); 12. odpočinek (C: Když přijdeme z družiny, nechávám ho odpočívat., E: Snažím se, aby si odpočinul.)

Tabulka 5: Rodiče - září

Září			
Kategorie	Subkategorie	Kódy	Respondenti
Očekávání a pozitiva školy	Očekávání od školy	přestávky	E
		kamarádi	B, E, K, M, N, O, P
		učení	B, C, E, G, K, M, N, O, P
		paní učitelka	K, P
		prestižnější role školáka	J, L
		nejistota z nového prostředí	A, G
		netěšení se	D
	neutrálnost	F	
	Těšení se do školy	kamarádi	E, G, N, O
		učení	B, C, J, K, N
		paní učitelka	C, E, O
		hrají si	B
		družina	C, G, K
		paní družinářka	E
		nabídka zájmových kroužků	E, K
ano, ale neřiká proč	A, D, F, L, M, P		
Úspěch ve škole	dobré chování	D, E	
	aktivita při hodině	J, M, N, O, P	
	pomáhá v družině uklízet	L	
	nevím	A, B, C, F, G, K	
Důležitost vzdělávání	Potřebnost školy	mluvíme o důležitosti školy	A, E, G
		naučí se nové věci	C, D, E, G, P
		bude chytřejší	B
		ano, chápe	F, J, K, L, M, N, O
	Motivace ke škole	nástin praktických benefitů z osvojeného učiva	A, B, E, J, L
		společná příprava do školy	C, D
		získání nových kamarádů	A
		povídání o škole	C, N
		vzor v sourozencích	F, O
		odměna	J, M
	není potřeba	G, K, P	
	Domácí příprava	připravujeme společně	A, C, D, E, F, G, K, L, M, N, O, P
		učení zůstává v tašce	B
		samostatně, ale s kontrolou	J
	Negativa školy	Strach před začátkem školy	ne
nejistota z nového prostředí			G, J, M
přísnější režim			A, D
špatné známky			B
stud před spolužáky			B
nepochopení učiva			N
nuda ve škole		O	
Obavy ve škole		ne	A, C, D, F, G, J, K, L, M, N, O, P
		časově náročná výuka	E
		množství nových věcí	B
Reakce na neúspěch		smutek	E, G, J, N, O
		pláč	E
		vztek	A, D, L
		neumí prohrávat	A, D
		neúspěch motivuje	F
	vše jde	B, C, K, M, P	
Dopad školy na osobní život	Volný čas po škole	hraje si	A, B, E, G, J, K
		společná aktivita	A, D, E, F, J, M
		zájmový kroužek	A, C, D, E, F, G, J, K, L, M, N, P
		televize	E, F, O
		sport	A, D, E, F, K, L, O
		venku s kamarády	C, E, J
		kreslí si	A, C, J, K, M
		příprava do školy	A, J
		počítač	C, N
		příroda	C
tablet	F, M		
odpočinek	C, E		

Říjen

kategorie Očekávání a pozitiva školy

subkategorie Těšení se do školy

kódy: 1. kamarádi (A: *Jo, má zážitky s dětma a už prohlásila, že je to lepší, než ve školce.*, E: *Chodí rád, těší se hlavně na děti.*, O: *Velmi rád chodí do školy, navazuje si tam vztah s novými kamarády a kamarádkami.*, P: *Ano, baví ji to ve škole, spolužáci, atd.*); 2. družina (G: *Ano, nejvíce se mu líbí v družině, kde se setkává s bývalými kamarády.*); 3. přestávky (G: *Také přestávky.*); 4. učení (C: *Jo, určitě, mluví o tom, co se učili a co zažil.*, B: *Ano, baví jí učit se nové věci.*, G: *Určitě i výuka je pro něj zajímavá.*, J: *Ano, do školy chodí ráda, učení jí jde, a tak ji baví.*, M: *Ano chodí ráda, jelikož se ráda učí nové věci.*, N: *Ano, ráda se učí.*); 5. paní učitelka (J: *Oblíbila si paní učitelku.*, P: *Učitelka.*); 6. dobré známky (K: *Ano, zatím chodí ráda do školy, protože ji motivují jedničky, které dostává.*); 7. ano, ale neříká proč (D: *Neříká proč, nemluví o tom, vidím na něm ale, že chodí rád.*, F: *Určitě sem chodí rád.*); 8. netěší se (L: *Už moc ne, moc mu nejde učení a začíná prohlašovat, že škola je nuda.*)

subkategorie Úspěch ve škole

kódy: 1. matematika (A: *Určitě matematika, když si prohlížím její sešity.*, D: *Myslím matematika, už ve školce počítal.*, E: *Matika mi přijde, že je fakt taková dobrá a že ho baví.*, M: *Nejlépe jde dceři matematika, doma když děláme úkoly nebo procvičujeme, chce další a další.*, O: *Synovi jde nejvíce asi matematika.*); 2. výtvarná výchova (A: *Myslím si, že jí dobře jde i kreslení, výtvarka.*, L: *VV.*); 3. vše (B: *Tak to nevím, zatím nosí jedničky.*, C: *Myslím, že víceméně mu půjde všechno, občas zakulhá, ale bude to stejný.*, F: *Všechno je asi tak narovno, nemá nic vyloženě lepší, horší.*, G: *Umí už číst, matematika mu jde s přehledem, má dobrý pocit, když má jedničky a my ho pochválíme.*, J: *Co se týče známek, dostává jen samé výborné, je tedy těžké říci, co jí jde nejlépe.*, K: *Zatím všechno.*, N: *Matematika i čtení, vše.*, P: *Zatím jí jde vše.*)

kategorie Důležitost vzdělávání

subkategorie Potřebnost školy

kódy: 1. mluvíme o důležitosti školy (B: *Bavíme se o tom, když je člověk chytrý a studuje, že má další lepší možnosti, např. v práci.*); 2. učí se nové věci (B: *Ví, že tam chodí, aby se naučila psát, počítat.*, C: *Význam chápe, že je dobrý umět číst, psát, počítat, sám to vidí, že už si umí něco přečíst, že je to dobře.*, E: *Ted'ka chodí a všude čte písmenka, která zná, pořád se těší, až bude číst knížky, takže jo, pořád to chápe.*); 3. ano, chápe (A: *Řekla bych, že je takový jak kdy, ale celkově to asi chápe.*, D: *Myslím, že určitě, že to vnímá jako povinnost.*, F: *Myslím si, že mu to nedělá problémy a chápe to.*, G: *Ano, pokud chce něco v životě dosáhnout, ví, že bez učení to nejde.*, J: *Myslím, že ano, ví, že škola jí dává vědomosti pro život.*, K: *Ano, určitě považuje za důležité chodit do školy.*, L: *Chápe, že škola je důležitá ale moc ho nebaví.*, M: *Myslím, že si je vědoma, že vzdělání je důležité.*, N: *Ano, chce být chytrá a vše vědět.*, O: *Ano, už teď má nějakou představu, že až vyrostete, bude pracovat a žít se svou prací.*, P: *V první třídě, kde je, to zatím považuje za důležité.*)

subkategorie Motivace ke škole

kódy: 1. nástin praktických benefitů z osvojeného učiva (A: *Když bude chodit do školy, bude chytrá.*, J: *Když bude chodit do školy, bude toho hodně umět.*, L: *Aby byl chytrý kluk.*, O: *Může se učit věci, které doposud nechápal, pokud se bude dobře učit, tak si může najít práci, až skončí školu atd.*); 2. společná příprava do školy (D: *Společná příprava.*); 3. získání nových kamarádů (O: *Říkáme mu, že si ve škole najde spoustu kamarádů.*); 4. povídání o škole (N: *Vše zvládne, jak nejlépe bude moct.*); 5. vzor v sourozencích (F: *Pořád sourozenci, u nich to vidí.*); 6. odměna (E: *Motivujeme různými kartičkami, teď letí ty Pokémoni.*, J: *Když se bude snažit a učit se, může mít to, co si přeje.*, K: *Koupím nějakou dobrůtku, nebo drobnost.*); 7. není potřeba (B: *Snažíme se motivovat a vést ji k tomu, aby se sama chtěla učit, někdy sama chce a ukazuje, co umí.*, C: *Já ho ani nijak motivovat nemusím, jak mu to jde, tak nepotřebuje, vidí sám pokroky.*, G: *Ani to nepotřebuje.*, M: *Dcera chodí ráda, nemusíme ji ani nijak už motivovat.*, P: *Není třeba.*)

subkategorie Domácí příprava

kódy: 1. připravujeme společně (A: *Spolu projedeme celou tašku, co se učili, pořad mají to samý, takže ani žádná příprava to není.*, B: *Připravujeme to zatím spolu, formou právě toho, že ukazuje, co nového se učila, chvilku z toho procvičujeme a hned si to připraví do školy.*, C: *Podíváme se, co celý den dělali, něco třeba jenom zopakujeme, tašku moc nevyměňujeme, sešity mají stejný.*, D: *Pořád tak jak jsme začali, spolu, kontroluju, aby měl všechno.*, L: *Připravujeme raději spolu, nenávidí to a dle jeho slov neumí (zandat věci do tašky).*, N: *Společně.*, O: *Večer mu vždy pomáháme s přípravou do školy a věnujeme se jeho učení.*, P: *Připravujeme se společně.*); 2. samostatně, ale s kontrolou (E: *Chystá se sám, teda s tím, že na něj dohlížím, abych věděla, že má všechno, snažím se, aby byl samostatnej.*, F: *Sám, ale zkontrolujeme, jestli má všechno v tašce.*, G: *Už zná rozvrh a ví, jaké má mít učebnice, tašku poté zkontrolujeme.*, J: *V přípravě je samostatnější, učebnice do aktovky na druhý den vybírá sama.*, M: *Snažíme se, aby si sama přečetla rozvrh a poté se snažila sama dát do tašky pracovní sešity.*); 3. připravuji tašku (K: *Věci na druhý den připravuji já, ale musí být u toho.*)

kategorie Negativa školy

subkategorie Obavy ve škole

kódy: 1. ne (A: *Ted' mě nic nenapadá, nic negativního na ní ohledně tohohle nevidím.*, B: *Zatím se o ničem nezminila.*, C: *Ne a zatím to vypadá i známkově dobře.*, D: *Nevím o ničem.*, E: *Co se týče vyučování, tak ne.*, F: *Nic, nevšiml jsem si ničeho.*, J: *Ne.*, K: *O ničem konkrétním zatím nevím.*, L: *Ne.*, P: *Nevím o ničem.*); 2. potenciální neúspěch (G: *Z neúspěchu.*); 3. samota v družině (M: *Možná trochu obavu, když kamarádky odejdou po vyučování domu a ona musí sama do družiny.*); 4. spolužák (N: *Ze spolužáka, který ji již několikrát ubližoval.*); 5. agresivní děti ve škole (O: *Nedávno přišel ze školy a jeden chlapec z jiné třídy mu poškrábal obličej, momentálně má trochu strach, že mu tento žák opět ublíží.*)

subkategorie Reakce na neúspěch

kódy: 1. smutek (C: *Výrazně se neprojevuje, ted' měl mračouna (razítko), ale bylo to nespravedlivě, to ho spíš mrzelo.*, E: *Je z toho vždycky takovej smutnej.*, G: *Je zklamaný, hodně si připouští neúspěch.*, J: *Pokud k tomu došlo, byla smutná*

a snažila se vysvětlit, jak k tomu došlo., N: Je smutná., O: Jako každé dítě je z toho smutný.); 2. vztek (L: Je naštvaný, že je to těžké.); 3. rozmrzelost (A: Čtení nám trošičku dělá problémy a to se k tomu jakoby nechce vracet, je to takový divný, s tím trochu bojujeme, aby se na to soustředila, ztrácí chuť.); 4. lhostejnost (F: Myslím, že třeba ty poznámky, že mu hned nedošlo, co to znamená, dojem na nás ale dělalo, že jemu samotnému je to jedno.); 5. vše jde (B: Zatím nemáme zkušenost., D: Já nevím úplně přesně, protože jsme se s tím nesetkali nebo mi to neřekl, že by něco špatnýho dostal., K: Zatím s ničím nebyl problém., M: Špatné razítko ani špatnou známku zatím nemáme., P: Neúspěch ještě nepřišel.)

kategorie Dopad školy na osobní život

subkategorie Volný čas po škole

kódy: 1. hraje si (A: Hraje si., B: Často si hraje., E: Chvilí si hraje., J: Hraní., K: Hrajou si s bráškou., L: Hraje si s bráchou., M: Doma po škole si ráda hraje se svým mladším bratrem anebo s kamarádkami., O: Má rád hraní sportovních a společenských her., P: Hraní si se sestrou a s kamarádkami.); 2. společná aktivita (G: Hrajeme si., J: Pomoc v domácnosti., K: Hrajeme hry a občas mi s něčím pomůže i v domácnosti v kuchyni.); 3. zájmový kroužek (A: Kroužky má pořád stejný, florbal má teda dneska poprvé., B: Ve škole chodí na gymnastiku, sbor a mimo školu má tancování., C: Měl by mít nově Šikulky, v rámci družiny, jinak přírodovědnej a to je všechno., D: Házená, jinak jsem ho na nic nepřihlašovala, aby měl právě ten volný čas., E: Ne, jen házenou a už to mi přijde hodně, třikrát tejdne., F: Má třikrát týdně fotbal., G: Skaut, angličtina, potápění., J: Ve všech kroužcích ze září pokračuje a všechny ji baví, od října navštěvuje též sborový zpěv ve škole., K: Dcera chodí do základní umělecké školy na výtvarku a moc ji to baví., L: Chodí na fotbal, do vodáckého kroužku a na dramaťák., M: Dcera od října nastoupila v družině na kroužek gymnastiky a kroužek šikulové a dále chodíme na gymnastiku již 2. rokem do DDM., N: Vodácko-turistický kroužek., P: Zpěv, šikula a Aikido.); 4. televize (B: Kouká na pohádky., E: Před spaním si třeba ještě pustí pohádku., F: Televize v mezích., L: TV.; O: Rád se kouká na pohádky.); 5. sport (A: Kolo, ty sporty ji pořád baví., D: Pořád ho baví sport., F: Hodně sport, kolo, fotbal., O: Rád jezdí na kole nebo koloběžce.); 6. venku s kamarády (C: Třeba s kamarádama ven, podle počasí.); 7. kreslí si (A:

Maluje si, kreslí., C: Maluje si., K: Něco doma tvoří, ať je to malování, vystřihování, lepení., L: Maluje si., N: Maluje.); 8. příprava do školy (A: Musíme si už taky nechat nějaký čas na tu školu, musí být každodenní příprava, hlavně projít to čtení., B: Snažíme se každý den projít tašku a učení, které probírali., E: Musíme pak procvičit písmenka nebo hláskování, udělat úkol, když je, to jde spíš o čtení., J: Příprava do školy., K: Zopakuje si čtení., M: Každý den procvičujeme písmenka i čísla., N: Čte., P: Příprava do školy.); 9. příroda (G: Chodíme do přírody., K: Pokud je hezké počasí, tak jsme venku na hřišti nebo chodíme na procházku, zahrádku.); 10. tablet (F: Tablet v mezích., L: Tablet.); 11. odpočinek (C: Odpočine si., G: Teď byl nemocný, tak je klidovější režim, je poslední dobou hodně unavený.)

Tabulka 6: Rodiče – říjen

Říjen				
Kategorie	Subkategorie	Kódy	Respondenti	
Očekávání a pozitiva školy	Těšení se do školy	kamarádi	A, E, O, P	
		družina	G	
		přestávky	G	
		učení	C, B, G, J, M, N	
		paní učitelka	J, P	
		dobré známky	K	
		ano, ale neříká proč	D, F	
	netěší se	L		
	Úspěch ve škole	matematika	A, D, E, M, O	
		výtvarná výchova	A, L	
vše		B, C, F, G, J, K, N, P		
Důležitost vzdělávání	Potřebnost školy	mluvíme o důležitosti školy	B	
		učí se nové věci	B, C, E, N	
		ano, chápe	A, D, F, G, J, K, L, M, N, O, P	
	Motivace ke škole	nástin praktických benefitů z osvojeného učiva	A, J, L, O	
		společná příprava do školy	D	
		získání nových kamarádů	O	
		povídání o škole	N	
		vzor v sourozencích	F	
		odměna	E, J, K	
		není potřeba	B, C, G, M, P	
	Domácí příprava	připravujeme společně	A, B, C, D, L, N, O, P	
		samostatně, ale s kontrolou	E, F, G, J, M	
		připravuji tašku	K	
	Negativa školy	Obavy ve škole	ne	A, B, C, D, E, F, J, K, L, P
			potenciální neúspěch	G
samota v družině			M	
spolužák			N	
agresivní děti ve škole			O	
Reakce na neúspěch		smutek	C, E, G, J, N, O	
		vzteky	L	
		rozmrzelost	A	
		lhostejnost	F	
		vše jde	B, D, K, M, P	
Dopad školy na osobní život	Volný čas po škole	hraje si	A, B, E, J, K, L, M, O, P	
		společná aktivita	G, J, K	
		zájmový kroužek	A, B, C, D, E, F, G, J, K, L, M, N, P	
		televize	B, E, F, L, O	
		sport	A, D, F, O	
		venku s kamarády	C	
		kreslí si	A, C, K, L, N	
		příprava do školy	A, B, E, J, K, M, N, P	
		příroda	G, K	
		tablet	F, L	
odpočinek	C, G			

Listopad

kategorie Očekávání a pozitiva školy

subkategorie Těšení se do školy

kódy: 1. kamarádi (B: *Kvůli kamarádům.*, C: *Kvůli svému nejlepšímu kamarádovi, má tady i jiný kamarády.*, D: *Já myslím, že se mu líbí a čím dál tím víc, víc si chválí, je to asi i tím, že se skamarádil víc s dětma.*, E: *Jo, chodí rád, je rád mezi dětma, má mezi nima spoustu nových kamarádů.*, J: *Dceř se ve škole líbí, má nové kamarády.*, K: *Ano, stále se zatím líbí a těší se i na kamarády.*, L: *Ano, líbí, myslím, že se těší hlavně na kamarády.*, O: *Ano, stále chodí do školy rád, má tam kamarády.*, P: *Ano, spolužáci.*); 2. družina (D: *Chválí si družinu.*, E: *Super je i družina.*, F: *Líbí se mu v družině.*, G: *Já myslím, že jo, i kvůli družině, říká, že chce odpoledne jít, různě tam tvoří, je spokojenější.*); 3. učení (C: *Učení se mu líbí.*, D: *Kvůli učení.*, G: *I kvůli učení, s přibývajícímá jedničkama... má takový nadšení.*, J: *Baví ji se učit.*, K: *Těší se, že se naučí.*, M: *Ano, líbí, je nadšená, že umí přečíst některá slova.*, N: *Ano, ráda se učí.*); 4. bude chytrá (B: *Chodí tam, aby prý byla chytrá.*) 5. paní učitelka (B: *I kvůli paní učitelce.*, J: *Oblíbila si paní učitelku.*, P: *Paní učitelka.*); 6. tělocvik (F: *Ve škole se mu líbí nejvíce tělocvik.*) 7. ano, ale neříká proč (A: *Jako teď už to zase přišlo, že chodí ráda, ale byl jeden čas, kdy ráda nechodila.*)

subkategorie Úspěch ve škole

kódy: 1. matematika (D: *Myslím, že mu jde matematika, známky tomu odpovídají a i si sám chválí, že má nejradši matematiku.*, M: *Myslím, že snad matematika.*, N: *Matematika.*, O: *Nejlépe jde matematika.*); 2. výtvarná výchova (F: *Podle jeho názoru hlavně v malování.*, K: *V čem je asi dobrá, je kreslení, z toho jsem já unešená.*); 3. čeština (E: *Říkal, že spíš čeština, že je rád, že umí už trochu číst.*, K: *A čtení, i když doma dělá, že číst pomalu neumí, tak si jí paní učitelka chválí, jak je šikovná.*); 4. tělocvik (A: *Na tělocvik je dobrá a ten jí i strašně baví.*); 5. vše (B: *Přijde mi, že dle známek je šikovná a jsem za to moc ráda.*, C: *Já nevím, pořád si myslím, že ve všem stejně, v ničem výraznější není, je to vyvážený.*, G: *Čtení, písnička i matematika, všechno, je typičkej studentskej typ, jde mu všechno.*, J:

Celkově se mi jeví jako bystré dítě., P: Zatím jí jde vše.); 6. nevím (L: Zatím nedokážu říct.)

kategorie Důležitost vzdělávání

subkategorie Potřebnost školy

kódy: 1. učí se nové věci (B: Je to důležité, aby se pořádně naučila číst, psát, počítat,..., C: Myslím si, že sám oceňuje ten pokrok, že nemusí volat rodiče nebo staršího brácha a přečte si sám, napsal vzkaz, v tomhle to určitě oceňuje., E: On ví, že je to potřeba chodit do školy, bavíme se o knížkách, chce číst, snaží se, vidí, že je to užitečný., F: Ptal jsem se ho a je toho názoru, že je důležité se naučit číst a psát a počítat., G: Já myslím, že jo, už sám vidí, že si může všechno přečíst, takže čte na autech, v obchodech, už má i knížku, sám nám čte., J: Sama vidí, jak moc vědomostí ve škole získá a chápe důležitost vzdělání.); 2. ano, chápe (A: Myslím, že jí to ve škole baví, bere to tak, že je to povinnost tam chodit., D: Myslím si, že jo, uvědomuje si to, ví to., K: Ano, zatím je stále stejného názoru, že je důležité chodit do školy., L: Myslím, že bere školu jako samozřejmost., M: Myslím, že ano, je to důležité do budoucna pro další vzdělání., N: Ano, musí se učit, aby toho hodně věděla a znala., O: Ano, už teď má nějakou představu, že až vyroste, bude pracovat a žít se svou prací., P: Myslím si, že názor má stále stejný, je to ale o tom, co se naučí od rodičů.)

subkategorie Motivace ke škole

kódy: 1. nástin praktických benefitů z osvojeného učiva (O: Stále zůstává pozitivní motivace, bude se učit novým věcem.); 2. společná příprava do školy (A: Úkoly ji nechávám dělat samotnou, ale kontroluju, češtinu pilujeme., B: Projdeme všechno učení, úkoly, žákovskou knížku., C: Pravidelně se snažíme číst, občas ho nechám něco přepsat., D: Úkoly děláme společně, nejvíc čteme, sedím u něj a on sám ví, co má dělat., F: Určitě věci do školy děláme s ním, zatím je to hlavně o čtení., J: Každý den se učíme, opakujeme., K: Snažím se každý den aspoň chvíli s dcerou probrat učivo, pokud je nějaký domácí úkol, pomohu se čtením., L: Úkoly děláme společně., M: Pokud dostanou domácí úkol, hned si ho dcera jde připravit, poté každý den čteme a procvičujeme matematiku., N: Dohlížím při úkolech, probíráme učivo., P: Společné psaní úkolů a příprava na další den.); 3. získání nových

kamarádů (O: Získá kamarády.); 4. povídání o škole (A: Každý den, když přijdeme domů, ptám se, co bylo ve škole, ptám se na všechno., B: Povídáme si každý den, co nového probírali, co se naučila., D: Pořád se vyptávám, ale občas už něco sám řekne., E: Když ho po škole vyzvedneme, tak se ptáme, co ve škole., G: O škole si povídáme, ptáme se, co ve škole, v družině., J: Povídáme si o uplynulém dni ve škole., K: Povídáme si., L: Povídáme si o kamarádech ve škole, a co ve škole zažil, dost často řešíme i jeho chování, které dost často není správné., M: Každý den po škole s ní probíráme, co nového dělali., N: Povídáme., P: Školu probíráme každý den s dětmi, co zažily ve škole, jaké měly známky.); 5. pochvala (B: Většinou jenom chválíme., C: Chválím, když je potřeba, nepřechvaluju, aby neměl nosánek nahoru., D: Samozřejmě chválíme., E: Chválíme hodně., G: Teď dostávají zlatý jedničky, tak ukazuje, už má asi čtyři, opravdu mu to jde, chválíme hodně., K: Chválím, jak to krásně zvládá., L: Snažím se ho chválit, aby ho to motivovalo učit se dál., M: Určitě dceru chválíme, máme z ní velkou radost.); 6. pokárání (A: Vysloveně důvod, proč ji kárat, není, ale když se učíme a udělá chybu tu samou poněkolkátý, tak to už jí trošičku řeknu, jestli by nechtěla 71imozemšťan, že je to ta samá chyba., B: Občas ji nebaví se učit, tak trošku zvyšuji hlas., C: Pokárám maximálně v tom smyslu, že nedával pozor a proto dostal tu dvojku, než za samotnou známku, podle situace a přiměřeně., E: I to pokárání je někdy potřeba, třeba když si zrovna hrozně stěžuje, že ho nebaví psát úkoly doma a bude je dělat radši ve škole o přestávce, tak mu člověk musí vysvětlit, že domácí úkoly se dělají doma., K: I kárám, že musím do toho učení malinko postrkovat, říká, že to umí, ale stejně musí zopakovat, přes to vlak u mě nejede.)

subkategorie Domácí příprava

kódy: 1. připravujeme společně (B: Většinou připravujeme vše společně., C: Věci připravujeme tak nějak společně, takhle i dohlídnu, jestli tam opravdu všechno má., D: Věci se v podstatě opakují každý den, jenom je projdem a přijdou zase zpátky do tašky, takhle zatím společně., F: Manželka se s ním učí, hlavně se jedná o čtení, hláskování, připraví s ním věci do tašky., L: Čtení, úkoly a příprava tašky., N: Společně, skoro bez přípravy., O: Večer s přípravou pomáháme., P: Společná příprava tašky na další den.); 2. samostatně, ale s kontrolou (A: Večer se ptám, jestli má všechno v tašce, má to připravený, věci si připravuje sama., E:

Od začátku se snažím, aby si věci do tašky připravoval sám, jen zkontroluju, jestli má opravdu všechno., G: Zatím pořád stejně, nijak jsme se v přípravě nezměnili, přinese, odnese tašku, dáme mu svačinu., J: Sama si připravuje učebnice do aktovky na druhý den., K: Už je to o něco lepší, už si začíná připravovat věci, ale musí se jí to stále připomínat, aby nezapomněla., M: Každý den si sama připravuje aktovku podle rozvrhu.)

kategorie Negativa školy

subkategorie Obavy ve škole

kódy: 1. ne (B: Nemá, neříká, že by měla., C: Nemá z ničeho obavy., D: No, zatím ne, řekla bych, že mu to všechno jde., E: Asi ne, myslím, že žádná nejistota nebo strach., F: Nemá, určitě ne., G: Nezdá se mi, zatím všechno zvládá s přehledem., L: Nikdy nic neříkal, že by se něčeho bál., M: Nemá z ničeho strach., N: Nemá., O: Zatím ne, vše zvládá., P: Nemám informaci, že by se něčeho bála.); 2. špatná známka (K: Ano, že dostane špatnou známku.); 3. potenciální neúspěch (A: Jednou asi možná bylo takový... kvůli diktátu, že nechtěla, tak jsme to vypilovali, přinesla jedničku a bylo to dobrý., J: Ne, jen říká, že jakmile zjistí, že něco neudělala správně, trochu se bojí reakce paní učitelky.)

subkategorie Reakce na neúspěch

kódy: 1. smutek (G: Je pravda, že je takovej až moc svědomitej, myslím si, že když začne bejt nějaký neúspěch, tak ho to bude hodně trápit., J: Někdy jí to stojí pár slziček., K: Pokud jí něco nejde tak jak by chtěla, začne se chovat tak, že pláče., O: Je z toho smutný.); 2. vztek (B: Většinou se vzteká, ale snažím se jí domluvit, že když bude říkat, že to nejde, tak to nepůjde nikdy., C: To má hlavně z nepozornosti, když mu vynadám, rozčílí se, nechce to slyšet, protože si asi uvědomuje, že je to pravda., D: Samozřejmě bylo něco, co mu hned nešlo, začne se vztekat a urážet., F: Má tendenci se začít vztekat, ale když se k němu přistupuje v klidu bez rozčilování, tak se rychle uklidní., J: Někdy je na sebe našťvaná a přísná, sama se donutí k opakování., K: Ječí a občas dělá naschvály., L: Vzteká se., N: Nafoukne se.); 3. nervozita (M: V případě, že něco hned třeba nepřečte, tak je z toho nervózní.); 4. vyhýbání se činnosti (A: Nechce se jí do toho,

když jí to nejde, tak se z toho snaží vycouvat a my se zase snažíme nepovolit., L: Nebaví ho to.); 5. požádá o pomoc (E: Většinou přijde a řekne, že potřebuje pomoci.) 6. emotivní reakce (P: Zatím to prožívá emotivněji, jako každý prvňáček.)

kategorie Dopad školy na osobní život

subkategorie Volný čas po škole

kódy: 1. hraje si (B: Většinou si hraje., D: Odpoledne si chce hrát, je takovej ještě hravej., J: Hraje si., K: Nejrady by něco tvořila malování, lepení, skládání, stříhání., P: Hraje si.); 2. společná aktivita (A: Když mám čas, tak si s nimi jdu taky hrát., C: Někdy chodíme ven., J: Zapojuje se do chodu domácnosti.); 3. zájmový kroužek (A: Kroužky jsou stejný., B: V rámci družiny jsme zrušily basketbal, nebaví ji, jinak chodí jen na sbor, gymnastiku a mimo školu má tancování., C: Má přírodovědný kroužek, pak chodí na Šikulku, tam různě tvoří, lepí., D: Házená a o dalším zatím určitě neuvažujeme., E: Házená zůstala, jednou za čtrnáct dní má odpoledne při družině vybiku, ta začala nedávno., F: Zatím chodí stále na fotbal., G: Má potápěče, skauty., J: Věnuje se kroužkům., K: Chodí do základní umělecké školy na výtvarku., L: Chodí na kroužky., M: Chtěla zkusit chodit do sboru, takže nám přibyl jeden kroužek navíc, jinak vše zůstalo stejné., N: Kroužky beze změny., P: Prozatím má kroužky stejné.); 4. hra se sourozencem (A: S bráškou si chvíli hrajou, než jim připravím svačinu., G: Teď si třeba už tři dny s bráškou hrajou s mašinkama., K: Hraje si s malým bráškou a hlavně ho navádí k lotrovinám., L: Hrají si společně s bráchou., M: Hraje si se svým mladším bratrem.); 5. televize (B: Kouká na pohádky., F: Dívá se rád na pohádky., L: Kouká na televizi., O: Kouká na filmy, pohádky.); 6. počítač (C: Chvíli je na počítači., O: Převládá elektronika, kdy nejrady hraje hry.); 7. sport (O: Rád hraje různé sportovní hry, např. fotbal atd.); 8. kamarádi (E: Když jsme doma, tak se snažíme, aby byl venku, třeba s dětma lítá na hřišti., M: Někdy si může pozvat kamarádky nebo jde naopak k nim.); 9. příprava do školy (C: Případně se podíváme na něco do školy., M: Učí se a připravuje do školy.); 10. příroda (C: Zůstává zájem o přírodu., K: Když je počasí, tak by byla nejrady na hřišti.); 11. tablet (A: Vezme si třeba tablet.); 12. domácí mazlíček (C: Nově máme doma kočičku, takže si hraje s ní.); 13. odpočinek (A: Jde na chvíli odpočinout., C: Je docela unavený, takže doma potom chvíli regeneruje., N: Odpočívá.)

Tabulka 7: Rodiče - listopad

Listopad			
Kategorie	Subkategorie	Kódy	Respondenti
Očekávání a pozitiva školy	Těšení se do školy	kamarádi	B, C, D, E, J, K, L, O, P
		družina	D, E, F, G
		učení	C, D, G, J, K, M, N
		bude chytrá	B
		paní učitelka	B, J, P
		tělocvik	F
		ano, ale neřiká proč	A
	Úspěch ve škole	matematika	D, M, N, O
		výtvarná výchova	F, K
		čeština	E, K
		tělocvik	A
		vše	B, C, G, J, P
		nevím	L
	Důležitost vzdělávání	Potřebnost školy	učí se nové věci
ano, chápe			A, D, K, L, M, N, O, P
Motivace ke škole		nástin praktických benefitů z osvojeného učiva	O
		společná příprava do školy	A, B, C, D, F, J, K, L, M, N, P
		získání nových kamarádů	O
		povídání o škole	A, B, D, E, G, J, K, L, M, N, P
		pochvala	B, C, D, E, G, K, L, M
Domácí příprava		pokárání	A, B, C, E, K
		připravujeme společně	B, C, D, F, L, N, O, P
		samostatně, ale s kontrolou	A, E, G, J, K, M
Negativa školy	Obavy ve škole	ne	A, B, C, D, E, F, G, L, M, N, O, P
		špatná známka	K
		potenciální neúspěch	J
	Reakce na neúspěch	smutek	G, J, K, O
		vztek	B, C, D, F, J, K, L, N
		nervozita	M
		vyhýbání se činnosti	A, L
		požádá o pomoc	E
emotivní reakce	P		
Dopad školy na osobní život	Volný čas po škole	hraje si	B, D, J, K, P
		společná aktivita	A, C, J
		zájmový kroužek	A, B, C, D, E, F, G, J, K, L, M, N, P
		hra se sourozencem	A, G, K, L, M
		televize	B, F, L, O
		počítač	C, O
		sport	O
		kamarádi	E, M
		příprava do školy	C, M
		příroda	C, K
		tablet	A
		domácí mazlíček	C
odpočinek	A, C, N		

6.3 Paní učitelka

Září

kategorie Očekávání a pozitiva školy

subkategorie Očekávání od školy

kódy: 1. těšení se (A: *Od začátku co přišla, byla velice živá, snažila se všechno kolem sebe organizovat.*, B: *Zapisovala jsem ji, svědomitá, šikovná holčička, vážná.*, C: *Je chytraj, hodně věcí ví, ale má takovou povahu, že si rád dělá věci sám a po svém.*, D: *Byl takový vzorný dítě, co si sedne a čeká, co se bude dít.*, E: *Úplně úžasnej, vzorně seděl s vykulenýma očima, krásně pracoval a poslouchal.*); 2. nejistota z nového prostředí (G: *Byl první den takovej trochu ustrašenej, tichej, maminka s ním poměrně dlouhou dobu stála u lavice.*); 3. neutrálnost (F: *První den byl takovej tichej, nevýraznej.*)

subkategorie Těšení se do školy

kódy: 1. kamarádi (D: *Určitě kamarádi a tak celkově všechno, zapojuje se a baví ho to.*, E: *Myslím si, že hodně pomohlo, že tu má kamarády ze školky, že si můžou hrát, není tu sám.*, F: *Zdá se mi, že nejvíc se mu líbí to, že tu má kamarády.*); 2. přestávky (F: *Těší se na přestávky, až si pohraje.*); 3. tělocvik (A: *Líbí se jí tělocvik, protože tam se může vylítat.*); 4. výtvarná výchova (A: *Krásně kreslí, i mi říkala, že má ráda výtvarku a ráda vyrábí.*); 5. matematika (C: *Líbí se mu matematika, to už říkal na přípravce a vidím na něm, že mu to dobře jde.*, F: *Z toho učení bych řekla, že matematika.*); 6. celkově učení (E: *Baví ho učení, to, co děláme.*); 7. ano, ale nelze říct proč (B: *Ano.*, G: *Myslím si, že se mu líbí, je tišší typ, tolik se neprojevuje, myslím, že bude pečlivej.*)

subkategorie Úspěch ve škole

kódy: 1. matematika (C: *Matematika, je takovej ten matematickej typ.*, E: *Myslím, že bude výbornej na matematiku, to už jsem viděla na přípravce, pracuje hodně rychle a myslím, že bude mít logický myšlení.*); 2. výtvarná výchova (A: *Opravdu nádherně kreslí.*); 3. vše (B: *Zatím vše.*, D: *Všechno, je šikovnej kluk, všechno mu jde dobře.*, F: *Myslím si, že celkově mu půjde všechno dobře.*, G: *Myslím si, že mu jde všechno.*)

kategorie Důležitost vzdělávání

subkategorie Potřebnost školy

kódy: 1. ano, chápe (A: *Určitě ano.*, B: *Ano, je velmi pečlivá, svědomitá.*, C: *Určitě chápe.*, D: *Určitě ano.*, E: *Určitě jo, je to dítě, které přišlo do školy připravený, že se bude učit a ví proč.*, F: *To určitě chápe.*, G: *Určitě ano, chápe.*)

subkategorie Motivace ke škole

kódy: 1. střídání aktivit (A – G: *Snažím se střídat činnosti.*); 2. častá interakce (A – G: *Snažím se o častou interakci.*); 3. herní činnosti (A – G: *Zařazuji různé herní aktivity.*); 4. motivační hra (A – G: *Od druhého týdne začne motivační hra s 76imozemšťanky.*); 5. pestrost pomůcek (A – G: *Snažím se připravovat hodně pomůcek, aby jim to trochu připomínalo hru, aby neměli pocit, že se jenom učí.*); 6. razítka (A – G: *Dávám razítka.*)

subkategorie Domácí příprava

kódy: 1. maminka pomáhá (A: *Trochu mi připadá, že jí maminka možná až moc pomáhá a ona ani neví, kde tu věc má, protože začne v tašce hrabat, vyndá všechno a pak si začne prostě skládat.*, C: *Maminka je zvyklá od toho staršího kontrolovat, aby bylo všechno nachystáno a říct mu, kde co má, aby nebyl nervózní.*, E: *Ve škole si věci připravuje bez problémů, takže maminka, nejspíš jako rodiče u všech prvňáčků, pomáhá, ale ukazuje mu, kde co má.*, F: *Myslím si, že mu pomáhá maminka, všechno má pečlivě uložený v deskách.*, G: *Myslím, že maminka je hodně starostlivá, taková trošku jako on, i když mi přinesla věci, všechno poskládaný, v pořádku.*); 2. samostatně (B: *Samostatně, je velmi pečlivá i na hodiny má vše v komínkách a zkontrolované.*); 3. samostatně, ale rodiče zkontrolují (D: *Myslím si, že naprosto vzorná (příprava) a že se i podílí sám, když si něco chystá, přesně ví, kam sáhnout.*)

kategorie Negativa školy

subkategorie Strach před začátkem školy

kódy: 1. ne (A: *Určitě ne, ona naopak by i pomohla dětem s tím, že je to ve škole fajn.*, B: *Ne.*, C: *Neprojevila (obavy).*, E: *Ne, naopak byl aktivní, těšil se.*, F: *To ne,*

má tady staršího bratra, takže myslím, že na to byl připravenej, jak to ve škole vypadá., G: Ničeho zvlášť jsem si nevšimla.); 2. změna režimu (D: Trošku byl takovej tišší, zdálo se mi, že má trošku obavy z tý změny.)

subkategorie Obavy ve škole

kódy: 1. ne (A: Myslím si, že ne., C: Nevšimla jsem si., D: Myslím si, že ne., E: Nemám z něj ten pocit., F: Myslím si, že ne., G: Myslím si, že z ničeho strach nemá.); 2. možný neúspěch (B: Při drobném neúspěchu začne být nejistá, sama sebe hodnotí, že jí to nejde všechno dobře, přesto, že je téměř bezchybná.)

subkategorie Reakce na neúspěch

kódy: 1. smutek (B: Je velmi smutná, přestane si věřit, potřebuje povzbudit, zlehčit situaci.); 2. zklamání (D: Když něco nejde úplně rychle, je z toho trošku zklamanej, chce bejt šikovnej ve všem.); 3. vztek (A: Trošku se vzteká, vidím na ní takovýto-bouchnu si do sešitu, trochu se mračí.); 4. nejistota (C: V první chvíli je nejistej a neví, o pomoc si neřekne, začne si otevírat sešit, listuje v něm a kouká a spíš čeká, až já si všimnu, že mu to nejde.) 5. opraví se to (F: Bere to v pohodě, tak se to teď nepovedlo, povede se to příště.); 6. vše jde (E: Myslím, že se mu to tady ve škole ještě nestalo, že by se mu něco nepovedlo., G: Myslím, že se mu to ještě nestalo, že by mu něco nešlo, on je opravdu takovej pečlivej, jde mu všechno.)

kategorie Dopad školy na osobní život

subkategorie Volný čas po škole

kódy: 1. zájmový kroužek (A: Přihlásila se na basket k paní učitelce., C: Maminka vede při knihovně ekologickej kroužek, ten navštěvuje., F: Říkal, že hraje fotbal.); 2. sport (A: Bude sportovní typ, tyhleto živější aktivity jí zajímají., B: Má hodně zájmů, zejména sport., D: Myslím si, že sport, bylo to vidět i na tělocviku, F: O fotbal se zajímá.); 3. zpěv (B: Má hodně zájmů, zejména zpěv.); 4. příroda (C: Určitě příroda, od malička chodí do přírody a na přírodovědné výlety se strejdou do lesa., E: Projevujou se velký mimoškolní znalostí, dneska jsme mluvili o Africe a Antarktidě, když jsme vyvozovali písmeno A, a přesně věděl nejenom, kde se nacházejí, ale i zajímavosti o těch zemích, zvířata...); 5. příprava do školy (B:

Věnuje určité čas přípravě, aby vše bylo v pořádku.); 6. nevím (G: Zatím o tom nemluvil.)

Tabulka 8: Paní učitelka – září

<u>Září</u>			
<u>Kategorie</u>	<u>Subkategorie</u>	<u>Kódy</u>	<u>Respondenti</u>
<u>Očekávání a pozitiva školy</u>	<u>Očekávání od školy</u>	těšení se	A, B, C, D, E
		nejistota z nového prostředí	G
		neutrálnost	F
	<u>Těšení se do školy</u>	kamarádi	D, E, F
		přestávky	F
		tělocvik	A
		výtvarná výchova	A
		matematika	C, F
		celkově učení	E
	<u>Úspěch ve škole</u>	ano, ale nelze říct proč	B, G
matematika		C, E	
výtvarná výchova		A	
		vše	B, D, F, G
<u>Důležitost vzdělávání</u>	<u>Potřebnost školy</u>	ano, chápe	A, B, C, D, E, F, G
	<u>Motivace ke škole</u>	střídání aktivit	A - G
		častá interakce	A - G
		herní činnosti	A - G
		motivační hra	A - G
		pestrost pomůcek	A - G
		razítka	A - G
	<u>Domácí příprava</u>	maminka pomáhá	A, C, E, F, G
		samostatně	B
		samostatně, ale rodiče zkontrolují	D
<u>Negativa školy</u>	<u>Strach před začátkem školy</u>	ne	A, B, C, E, F, G
		změna režimu	D
	<u>Obavy ve škole</u>	ne	A, C, D, E, F, G
		možný neúspěch	B
	<u>Reakce na neúspěch</u>	smutek	B
		zklamání	D
		vztek	A
		nejistota	C
		opraví se to	F
		vše jde	E, G
<u>Dopad školy na osobní život</u>	<u>Volný čas po škole</u>	zájmový kroužek	A, C, F
		sport	A, B, D, F
		zpěv	B
		příroda	C, E
		příprava do školy	B
		nevím	G

Říjen

kategorie Očekávání a pozitiva školy

subkategorie Těšení se do školy

kódy: 1. ano (A: *Určitě chodí ráda do školy, mluví o tom, jak se sem těší.*, B: *Myslím si, že chodí ráda do školy, ale je trošku nejistá.*, C: *Myslím si, že chodí rád.*, D: *Ano, velice šikovnej, stoprocentní dítě, který zvládne všechno samostatně, jde mu všechno, hezky pracuje.*, E: *Trochu živější, malinko vyrušuje, hodně se otáčel, ale to už jsme zvládli, pracuje hezky, takže ano.*, F: *Myslím, že ho to baví, je to takovej veselej, spokojenej kluk.*, G: *Chodí rád, moc hezky se zapojil.*)

subkategorie Úspěch ve škole

kódy: 1. matematika (C: *Výborně mu jde i matematika, má logický myšlení, předpoklad, že mu to půjde výborně.*, E: *Myslím, že matematika.*, F: *Určitě matematika.*, G: *Matematika, i ho víc baví, než čtení.*); 2. čtení (A: *Krásně čte a ráda, vzadu si půjčuje knížky, myslím, že ji to opravdu baví.*, B: *Hezky čte, tak čtení.*, C: *Hezky čte.*); 3. prvouka (C: *Zajímá ho příroda, věci co se dějou, tak myslím, že prvouka.*); 4. vše (D: *Jde mu opravdu všechno nastejno.*)

kategorie Důležitost vzdělávání

subkategorie Potřebnost školy

kódy: 1. ano, chápe (A: *Ano, vidí u sebe pokroky.*, B: *Ano, je pečlivá a určitě chápe, že je škola důležitá.*, C: *Určitě ano, je hodně zvědavěj.*, D: *Určitě ano, vidí, že se učí nové věci a zlepšuje se.*, E: *Určitě ano, je takovej typ.*, F: *Určitě, myslím si, že teď ještě víc než předtím, protože spoustu věcí už umí.*, G: *Určitě, ví, proč chodí do školy.*)

subkategorie Motivace ke škole

kódy: 1. střídání aktivit (A – G); 2. častá interakce (A – G); 3. herní činnosti (A – G); 4. motivační hra (A – G); 5. pestrost pomůcek (A – G); 6. přísnější režim (A – G: *Trochu přísnější režim pro celou třídu*); 7. zavedení známek (A – G: *Zavedli jsme si známky.*)

subkategorie Domáci příprava

kódy: 1. maminka pomáhá (C: *Určitě mu pomáhá maminka, ráno má všechno vzorně seřazený, později už pastelky různě nacpaný, sešity rozházený, nepořádný.*, F: *Rodiče jsou velmi pozorní, určitě s přípravou pomáhají.*); 2. samostatně (A: *Myslím, že patří k těm, kteří se připravují samostatně a zvládla by sama i domácí úkol, je pečlivá, do posledního detailu.*, B: *Určitě hodně precizní (příprava), chce mít všechno v pořádku.*, E: *Určitě se připravuje pravidelně, všechno má v pořádku a je hodně samostatnej, krásně má nachystaný věci, řekla bych, že si klidně připravuje tašku sám.*); 3. samostatně, ale rodiče zkontrolují (D: *Doma se určitě připravuje pravidelně, všechno má v pořádku, úkoly atd.*, G: *Rodiče mu myslím kontrolují tašku.*)

kategorie Negativa školy

subkategorie Obavy ve škole

kódy: 1. ne (A: *Určitě ne.*, C: *Nevím o ničem, myslím, že ne.*, D: *Určitě ne.*, E: *Myslím si, že ne.*, F: *Ne, určitě ne, všechno mu jde dobře a je to pohodový dítě.*, G: *Nevím o ničem, z čeho by měl strach.*); 2. možný neúspěch (B: *Ta nejistota, nevím z čeho je nejistá celkově, proč si nevěří.*)

subkategorie Reakce na neúspěch

kódy: 1. smutek (B: *Stáhne se do sebe, vidím na ní, že je citlivější, smutnější.*, C: *Reaguje, není mu to příjemný, v tu chvíli ho to mrzí.*, E: *Hodně ho to mrzí, celý den z toho byl špatnej.*, G: *Pořád je z toho hodně smutnej, zaskočnej, když se mu něco nepovede.*); 2. pláč (E: *Jednou se i rozplakal, když se mu něco úplně nepovedlo, udělal tam nějakou chybu, opravdu plakal a říkal, jestli by to nemohl zkusit ještě jednou.*); 3. nejistota (B: *Nejistota, když si neví s něčím rady, nepřihlásí se.*); 4. opraví se to (F: *Není smutný, ví, že si to opraví.*); 5. řekne si o pomoc (A: *Když by něco nepochopila nebo hned něco nešlo, přihlásí se a řekne o pomoc, nebojí se.*); 6. vše jde (D: *Neměl žádný neúspěch.*)

kategorie Dopad školy na osobní život

subkategorie Volný čas po škole

kódy: 1. zájmový kroužek (A: *Myslím, že chodí na nějaký sportovní kroužek, basket.*, B: *Chodí na sbor a taky chtěla chodit na basket.*, C: *Chodí do přírodovědného kroužku.*, E: *Má sportovní kroužek.*, F: *Hraje fotbal, myslím si, že nic nového nemá.*); 2. sport (A: *Hlásila mi, jak ji to (basket) baví.*, B: *Chtěla chodit na basket.*, E: *Má sportovní kroužek.*, F: *Hraje fotbal.*); 3. zpěv (B: *Krásně zpívá, už nám zpívala i písničku, kterou se tam (na sboru) učili.*); 4. příroda (C: *Příroda ho hodně baví a zajímá.*); 5. příprava do školy (A: *Myslím, že určitě ano.*, B: *Myslím si, že jo, chce si to i sama procvičit, aby si byla pak ve škole jistější.*, D: *Myslím si, že ano, vidím to hodně u čtení, jestli se pravidelně připravují.*, E: *Určitě pracují doma, je to znát.*, F: *Je dítě, kterému matematika hodně sedla, tak si myslím, že se o ní zajímá i takhle mimo školu.*, G: *Je na něm znát, jak je pečlivý, určitě se doma škole hodně věnuje.*); 6. nevím (D: *Nejsem si jistá.*, G: *Zatím jsem i nevšimla.*)

Tabulka 9: Paní učitelka – říjen

<u>Říjen</u>			
<u>Kategorie</u>	<u>Subkategorie</u>	<u>Kódy</u>	<u>Respondenti</u>
<u>Očekávání a pozitiva školy</u>	<u>Těšení se do školy</u>	ano	A, B, C, D, E, F, G
	<u>Úspěch ve škole</u>	matematika	C, E, F, G
		čtení	A, B, C
		prvouka	C
		vše	D
<u>Důležitost vzdělávání</u>	<u>Potřebnost školy</u>	ano, chápe	A, B, C, D, E, F, G
	<u>Motivace ke škole</u>	střídání aktivit	A - G
		častá interakce	A - G
		herní činnosti	A - G
		motivační hra	A - G
		pestrost pomůcek	A - G
		přísnější režim	A - G
		zavedení známek	A - G
	<u>Domácí příprava</u>	maminka pomáhá	C, F
		samostatně	A, B, E
samostatně, ale rodiče zkontrolují		D, G	
<u>Negativa školy</u>	<u>Obavy ve škole</u>	ne	A, C, D, E, F, G
		možný neúspěch	B
	<u>Reakce na neúspěch</u>	smutek	B, C, E, G
		pláč	E
		nejistota	B
		opraví se to	F
		řekne si o pomoc	A
		vše jde	D
		<u>Dopad školy na osobní život</u>	<u>Volný čas po škole</u>
sport	A, B, E, F		
zpěv	B		
příroda	C		
příprava do školy	A, B, D, E, F, G		
nevím	D, G		

Listopad

kategorie Očekávání a pozitiva školy

subkategorie Těšení se do školy

kódy: 1. ano (A: *Je pořád stejná, živá, veselá, udržuje si ten pozitivní vztah.*, B: *Hrozně od září rozkvetla, začala se víc kamarádit s holčičkami, je přátelštější a otevřenější, kolektiv jí moc prospívá a krásně pracuje.*, C: *Určitě ano.*, D: *Všechno u něj v pořádku, školu bere pořád dobře, má samý jedničky, je to takový bezchybný dítě, který zvládá všechno.*, E: *Určitě se mu tady líbí, chodí do školy rád.*, F: *Pořád je nesmírně pozitivní, veselej kluk, ale pořád ještě hodně živej, myslím si, že ho to ve škole baví, moc hezky čte a počítá.*, G: *Těší se do školy, je pečlivej, všechno si hlídá, aby to bylo v pořádku, zdá se mi, že se maličko uvolnil, o přestávce i začal trošku běhat.*)

subkategorie Úspěch ve škole

kódy: 1. matematika (C: *Baví ho hodně i matematika, věci, který trvají delší dobu a jsou různorodý, aby se dozvěděl něco nového.*, E: *Myslím, že bude opravdu výbornej v matematice, dělali jsme příklady podle Hejnýho a on to měl snad za dvě minuty hotový, ještě vzorně vymalovaný a přitom to opravdu byly docela složité příklady.*, F: *Řekla bych, že v matematice, je prostě takovej technickej typ, i když tady něco postaví, tak je to krásný, vypracovaný, myslím si, že to bude jeho parketa.*); 2. čtení (B: *Baví ji tvůrčí věci, to se teď projevuje i ve čtení, kdy už umí slova a skládají si věty.*); 3. prvouka (C: *Jeho strašně zajímají věci okolo přírody, to je jednoznačný, má i obrovský znalosti.*); 4. tělocvik (A: *Má radši věci, kdy trošku může povolit temperament, takže miluje tělocvik.*); 5. výtvarná výchova (A: *Miluje výtvarku, ty výchovy...*, B: *Je to výtvarnice.*); 6. vše (D: *Baví ho všechno, je všestrannej typ, úplně ideální dítě, takový vyspělý.*, G: *U něj všechno a zdá se mi, že ho i všechno tady baví, u něj bych neřekla, co nejvíc, protože si nejsem jistá, je celkově šikovnej.*)

kategorie Důležitost vzdělávání

subkategorie Potřebnost školy

kódy: 1. ano, chápe (A: *Ano, určitě to vnímá, hlavně tím, jak se celkově dělají pokroky.*, B: *Určitě, čím dál tím víc.*, C: *Určitě ano a naopak si myslím, že teď to vidí ještě víc, proč je třeba chodit do školy, tím, jak se postupně všechno učí.*, D: *Myslím si, že určitě ví, proč je důležité do školy chodit.*, E: *Ano, důležitost školy chápe.*, F: *Myslím si, že ano, je to pohodář.*, G: *Jsem přesvědčená, že ano, vidí, jak se zlepšuje, učí nové věci, baví ho to.*)

subkategorie Motivace ke škole

kódy: 1. střídání aktivit (A – G); 2. častá interakce (A – G); 3. herní činnosti (A – G); 4. motivační hra (A – G); 5. pestrost pomůcek (A – G); 6. přísnější režim (A – G); 7. známky (A – G)

subkategorie Domácí příprava

kódy: 1. maminka pomáhá (A: *Jo, je vidět, že to s ní maminka asi začala chystat, protože už ví, kde co má, pořád to ještě není, že by to měla krásně v deskách, je to spíš tak volně vložené, třeba to i trochu přišlápne, aby se to tam vešlo, ale ví, kde co má a kde to má najít, vyzná se v tom.*); 2. samostatně (D: *Patří k hodně samostatným dětem, vždycky ví, kde co má, určitě si věci chystá sám.*); 3. samostatně, ale rodiče zkontrolují (B: *Taky se zdá samostatnější, ale jako u ostatních, rodiče určitě kontrolují, jestli má všechny věci.*, C: *Rodiče asi kontrolují, je ale znát, že je samostatnější.*, E: *Myslím, že rodiče akorát zkontrolují, jestli má všechno přichystané, ale tašku chystá sám, patří k těm samostatným.*, F: *Myslím si, že rodiče zkontrolují, ale taky je samostatný, všechno mívá v pořádku.*, G: *Je samostatný a opravdu hodně svědomitý a pečlivý, u všech dětí je znát výrazná změna.*)

kategorie Negativa školy

subkategorie Obavy ve škole

kódy: 1. ne (A: *Ne, chodí na to doučování, tak je pak jistější.*, B: *Jak začala být otevřenější a nebojí se tolik, tak se hodně zlepšila i v učení, víc začala reagovat,*

celkově se zajímat o věci, teď je jedničkářka a nemá žádnéj problém., C: To ne, ale pořad je takovej samotářskej., D: Ne, je naprosto bez problémů., F: Ne, v žádném případě z ničeho nejstej není, spíš naopak trošinku vystrkuje růžky, že tak jako hraje, že umí všechno, že je takovej hodně sebevědomej., G: Trošku víc se otevřel a obavu odboural, i když někdy není první, je přátelštější, jak se děti už malinko celkově sžily s tím kolektivem a vidí, že je tady šestadvacet dětí a nemůžou být pořad první, vždycky ti nejlepší.); 2. možný neúspěch (E: Maličko se porovnává s kamarádem v lavici, přitom není vůbec špatnej, ale není tak rychlej, precizní jako on, má obavu z horší známky, když dostal první dvojku, tak opravdu plakal, je hodně sebekritickej.)

subkategorie Reakce na neúspěch

kódy: 1. smutek (B: Je citlivější, ale hodně se zklidnila, přesto pořad, pokud je nějaký problém, tak je taková smutná, zatažená, dá ta ramínka dolů a tak vidím, že se něco děje., E: Nese to těžce, právě ještě když se srovnává s tím svým sousedem, chce bejt pořad výbornej, takže mu vadí, když se něco nepovede, vidím to na něm, že je mu to hodně líto.); 2. pláč (E: Někdy i pláče, když se něco nepovede, má vždycky zamřžený oči.); 3. emotivní reakce (A: Je opravdu hodně temperamentní dítě, u ní přesně vidím, co jí jde a co nejde, začne ty obličej, pěstičky..., ale není to, že by tím někoho obtěžovala nebo vykřikovala, to ne, ale je to na ní prostě hodně vidět ten projev.); 4. řekne si o pomoc (C: Už si řekne o pomoc, ale nezvedne ruku, kouká na mě, nechce, aby ostatní děti viděly, že potřebuje pomoc., G: Když se mu náhodou něco nepovede, ale nemapatuju si, že by se mu to stalo vědomě, spíš do něj soused třeba jednou omylem drknul, tak za mnou přišel, jak to má řešit, aby to bylo v pořádku. Takže to vyřeší, vykomunikuje, pokud je nějakej problém.); 5. klid (F: Reaguje tak, že z toho má legraci- no jo, tak se mi to nepovedlo, nic se neděje, klid, nedělá si z toho hlavu.); 6. vše jde (D: U něj je všechno v pořádku, a kdyby se to někdy stalo, myslím, že by to bral v klidu, je prostě takovej, že bere ty věci reálně.)

kategorie Dopad školy na osobní život

subkategorie Volný čas po škole

kódy: 1. zájmový kroužek (A: *Basket, jinak o ničem nevím.*, B: *Chodí na sbor tady ve škole.*, E: *Žije házenou, ale to už od začátku roku, pořád o házený mluví.*, F: *Vím o fotbale, ale myslím, že nic dalšího, nic se nezměnilo.*); 2. sport (A: *Basket.*, E: *Házená.*, F: *Fotbal.*); 3. zpěv (B: *Zpívání, je hodně tvůrčí.*); 4. příroda (C: *Zajímá ho příroda.*); 5. příprava do školy (A: *Určitě je znát, že si doma opakuje.*, B: *Určitě ano, rodiče jsou pečliví, když něco nejde, určitě pomůžou, úkoly jsou vždycky v pořádku.*, C: *Na něm je pravidelná domácí příprava znát hodně hlavně ve čtení, už v říjnu jsem mu dovolila, že nemusí hláskovat a čte krásně slova.*, D: *Myslím si, že ano, opravdu s ničím nikdy neměl problém.*, E: *Je to znát třeba hodně na čtení, že pravidelně doma opakuje, protože si čte potichu pro sebe.*, F: *Když by byl nějaký problém, je vidět, že doma pak procvičovali, rodič jsou pečliví.*, G: *Určitě ano, je vždycky připravený, všechno má v pořádku.*); 6. nevím (G: *Ničeho jsem si nevšimla.*)

Tabulka 10: Paní učitelka – listopad

Listopad			
Kategorie	Subkategorie	Kódy	Respondenti
Očekávání a pozitiva školy	<u>Těšení se do školy</u>	ano	A, B, C, D, E, F, G
	<u>Úspěch ve škole</u>	matematika	C, E, F
		čtení	B
		prvouka	C
		tělocvik	A
		výtvarná výchova	A, B
	vše	D, G	
Důležitost vzdělávání	<u>Potřebnost školy</u>	ano, chápe	A, B, C, D, E, F, G
	<u>Motivace ke škole</u>	střídání aktivit	A - G
		častá interakce	A - G
		herní činnosti	A - G
		motivační hra	A - G
		pestrost pomůcek	A - G
		přísnější režim	A - G
		známky	A - G
	<u>Domácí příprava</u>	maminka pomáhá	A
		samostatně	D
samostatně, ale rodiče zkontrolují		B, C, E, F, G	
Negativa školy	<u>Obavy ve škole</u>	ne	A, B, C, D, F, G
		možný neúspěch	E
	<u>Reakce na neúspěch</u>	smutek	B, E
		pláč	E
		emotivní reakce	A
		řekne si o pomoc	C, G
		klid	F
		vše jde	D
Dopad školy na osobní život	<u>Volný čas po škole</u>	zájmový kroužek	A, B, E, F
		sport	A, E, F
		zpěv	B
		příroda	C
		příprava do školy	A, B, C, D, E, F, G
		nevím	G

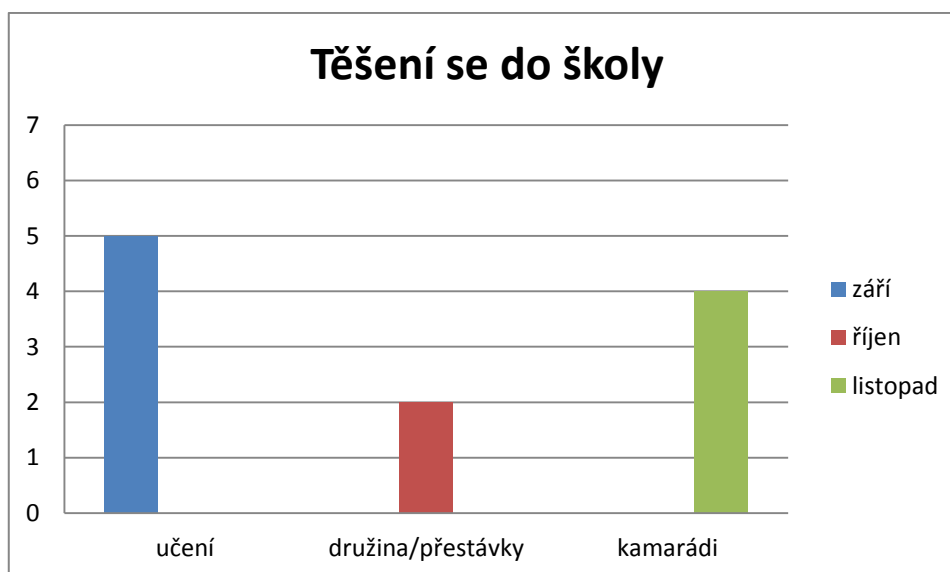
7 Výsledky výzkumu

VO 1: Jak ze své perspektivy prožívají děti změny spojené se zahájením 1. třídy?

Změny, které děti zahajující školní docházku prožívají, se na základě výzkumu mohou rozdělit do čtyř kategorií:

První kategorie se zaměřuje na očekávání a pozitiva školy. Podle dat získaných z rozhovorů se děti v září těšily do školy nejčastěji na faktor učení (B: *Jo. Že se tady učíme.*, C: *Hm jo, učení.*, D: *Mně se líbí, jak se učíme.*, E: *Jo, učení a jak děláme matiku.*, G: *Jo, jak se učíme.*) a školní úspěch zaznamenaly převážně v matematice (A: *Počítat.*, D: *Nejvíc asi počítat.*, G: *Z učení mě nejvíc baví matematika.*). V říjnu nastala patrná změna prožívání, kdy přestávky (C: *Nejvíc se mi líbí, že se o přestávce můžeme koukat na knihy, na obrázky a můžeme si s kamarády hrát.*, E: *Těším se na přestávky.*) a družina (A: *Líbí se mi, jak si pak v družině můžeme hrát.*, F: *Jak hrajem vybiku se mi líbí, venku v družině.*) jako faktory těšení se do školy nahradily dřívější faktor učení. Úspěch ve škole zůstal na faktoru matematiky (A: *Matika.*, B: *Možná mně jde matika.*, D: *Matika, ta mě baví.*, G: *Matematika nejvíc.*). V listopadu se těšení do školy značně orientovalo na kamarády (B: *Chodím sem ráda, protože tu mám kamarády.*, C: *Jo, kvůli kamarádům.*, D: *Hm, mám tady sestřenku a kámošku.*, G: *Jo, mám tu spoustu kamarádů.*), které zde děti mají. Školní úspěch zaznamenaly faktory matematiky (A: *Asi počítání.*, D: *V matice.*) a českého jazyka (B: *V českém jazyku, protože mi jdou dobře písmenka.*, E: *V češtině, mám dobrý známky a už si umím něco přečíst.*).

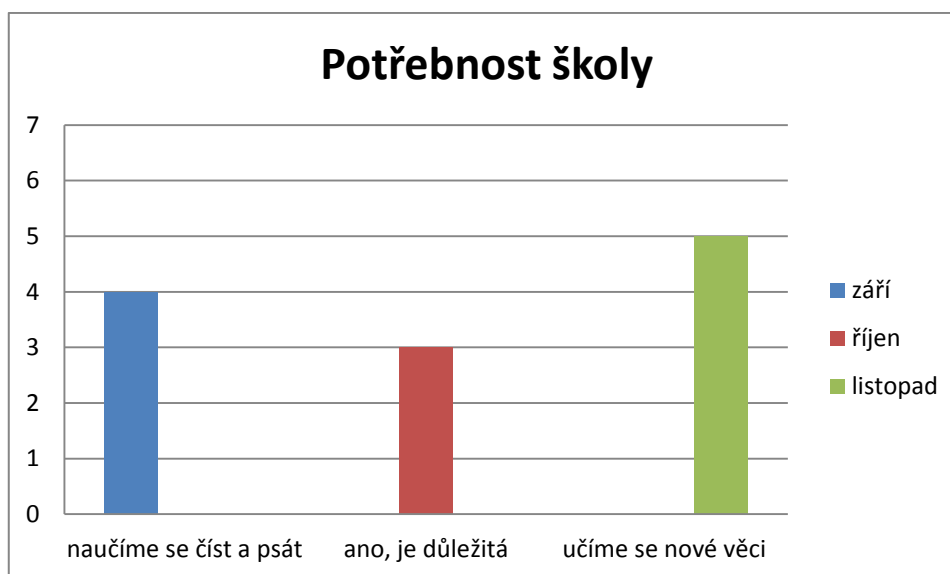
Graf 1: Těšení se do školy – děti

Druhá kategorie je zaměřena na důležitost vzdělávání a na proměnlivost jejího chápání z pohledu dětí. V září děti rozuměly potřebnosti školy zejména faktorem, že se naučí číst a psát (A: *Jo, protože se naučíme číst a psát.*, B: *Abysem uměla psát a číst.*, F: *Jo, protože budu umět číst a psát.*, G: *Jo, že se tu všechno naučíme. Češtinu, matematiku, všechno o naší zemi...*) – mohlo by se předpokládat, že se zřejmě jedná o nejčastější příklad, který v otázce důležitosti školy přebírají od svých rodičů. Motivaci ze strany dospělých (rodiče a paní učitelka) děti v tomto období prožívaly neutrálně (A: *Nevím.*, B: *Nevím vůbec.*, D: *Nevím.*, E: *Paní učitelka se snaží, ale nevím jak.*, F: *Nevím.*, G: *Snaží, ale nevím jak.*), domácí příprava převážila faktorem, že učení se nechává v tašce (A: *Já si tam věci nechávám (v tašce).*, D: *Já si toho z tašky moc nevyndávám.*, G: *Sešity mám v tašce pořád.*). V říjnu potřebnost školy nejvíce prezentoval faktor kladného chápání její důležitosti, ovšem bez konkrétního bližšího vysvětlení (A: *Jo.*, C: *Jo.*, F: *Jo, jo...*). Změna byla zaznamenána ve vědomí motivace. Děti více zdůraznily faktor, že je doma rodiče chválí (B: *Když mám jedničky, tak mě chválí hodně.*, C: *Chválí mě.*, D: *Chválí mě.*, G: *Chválí, jo. Třeba když to udělám dobře.*) a ve škole s paní učitelkou hrají hry (A: *Sbíráme mimozemšťanky, hrajeme hry.*, B: *Někdy taky hrajeme nějaký hry.*, C: *Máme hry.*, D: *Hry hrajeme.*, E: *Hrajeme, na konci*

máme cvika, cvikama si protáhneme ruce.). V domácí přípravě dominoval faktor, že probíhá společně s maminkou (A: *S maminkou. Věci si do tašky dávám já sama, pastelky ořezává maminka.*, B: *Furt ještě s maminkou, ale já bych to udělala, kdyby mi to řekla.*, G: *Mamka mi pomáhá, ale dávám si to do tašky sám.*). V listopadu zaznamenala potřebnost školy ve vnímání dětí změnu, nejvýrazněji byla zastoupena faktorem, že se zde učí nové věci (A: *Jo, protože se tam něco naučíme, co ještě neumíme.*, B: *Jo, protože furt ještě neumím číst ani počítat, ani to... psát.*, C: *Jo, učíme se nové věci.*, E: *Jo, ještě všechno neumím.*, F: *Jo, protože se naučíme spoustu věcí.*). Vědomí motivace v domácím prostředí značil opět faktor rodičovské pochvaly (A: *Chválí mě za češtinu.*, B: *Chválí mě, naposled za zlatou jedničku.*, C: *Chválí mě za dobré známky.*, E: *Jo, chválí mě, už mám ze školy asi pět pochval a zlatý jedničky.*, F: *Jo, chválí mě.*, G: *Chválí mě.*), ale i společného psaní domácích úkolů (A: *Pomáhají s úkolama, zkontrolují.*, B: *S úkolem mi pomáhají, potom mi to zkontrolují.*, C: *U úkolů mi třeba říkají, jak ho mám dělat, zkontrolují ho.*, D: *S úkolama mi pomáhají.*, E: *Mamka mi pomáhá i s úkolama, někdy si pletu písmenka.*, G: *Někdy mi poradí, když je ten úkol těžkej.*), v prostředí školy převažoval faktor pomoci od paní učitelky (A: *Když něco nevíme, jdeme k paní učitelce ke stolečku.*, B: *Chvilku to trvá, než ke mně přijde, ale přijde. Spíš chodím za paní učitelkou.*, C: *Když něco nevíme, jdu za paní učitelkou a řeknu „já to nevím“, pomůže mi.*, D: *Bud' se přihlásím, nebo jdu k paní učitelce.*, E: *Když něco nevíme, tak se přihlásíme a zeptáme se.*, F: *Jo, už jsem se přihlásil a paní učitelka přišla.*). Změnu v domácí přípravě značila samostatná příprava tašky s následnou kontrolou rodičů (A: *Tašku si připravuju sama, mamka mi to zkontroluje.*, E: *Vždycky večer se připravujeme, já si to dělám sám.*, F: *Sám si věci připravuju, akorát mi to zkontrolují potom.*), doplněna faktorem maminky připravující aktovku (B: *Furt mi to připravuje mamka.*, C: *Mamka mi věci připravuje, tašku i oblečení.*, D: *Tašku mi připravuje mamka, řekne mi, kde tam mám věci. Takhle je to dobrý.*)

Graf 2: Potřebnost školy – děti

Třetí kategorie zkoumá negativa školy. V září děti obavy ve škole jednoznačně vyvrátily (A: *Ne.*, B: *Ne.*, C: *Ne, ničeho se tam nebojím.*, D: *Ne.*, E: *Ne, ale třeba ve třetí nebo čtvrtý nebo druhý (třídě).*, F: *Ne.*, G: *Ničeho se nebojím.*) a školní neúspěch byl reflektován faktory nevím (A: *Nevím.*, E: *To nevím, asi divně.*) a je mi to jedno (C: *Cítím se tak normálně, netrápí mě to.*, D: *Je mi to jedno.*) – dá se usuzovat, že tak děti vycházely z možného faktu, že škola začala teprve před několika dny a tudíž šance prožít v tak krátkém časovém úseku neúspěch se zdála být minimální. V říjnu se potvrdilo, že obavy ve škole zůstaly v největším zastoupení faktoru ne (A: *Ne.*, B: *Ne, ne.*, C: *Ne, nic.*, E: *Ne.*, F: *Ne.*, G: *Nevím, to teda nevím. Asi ne.*) a školní neúspěch byl definován faktorem vše mi jde (B: *Všechno mi jde.*, D: *Nedostal, všechno mi jde.*, F: *Všechno mi jde.*, G: *Nevím, ještě nemám ani jednu dvojku.*). Listopad výraznou změnu nezaznamenal, ve většině případů se obavy ve škole nepotvrdily, jak opět dokazuje faktor ne (B: *Ne.*, C: *Ne, nic.*, D: *Ne.*, E: *Ne, akorát občas něco pořádně nepochopím.*, F: *Ne.*, G: *Ne.*). Školní neúspěch a náhled na něj naznačily faktory vše mi jde (B: *Nevím, já nic nevím, nestalo se mi to.*, F: *Asi by mi to nevadilo, nejsem smutnej.*, G: *To se mi ještě nestalo, takže nevím.*) a zeptám se paní učitelky (C: *Jdu za paní učitelkou se*

zeptat, cejtím se normálně., D: Nejsem smutnej, přihlásil bych se., E: Nemrzí mě to, zeptám se paní učitelky.).

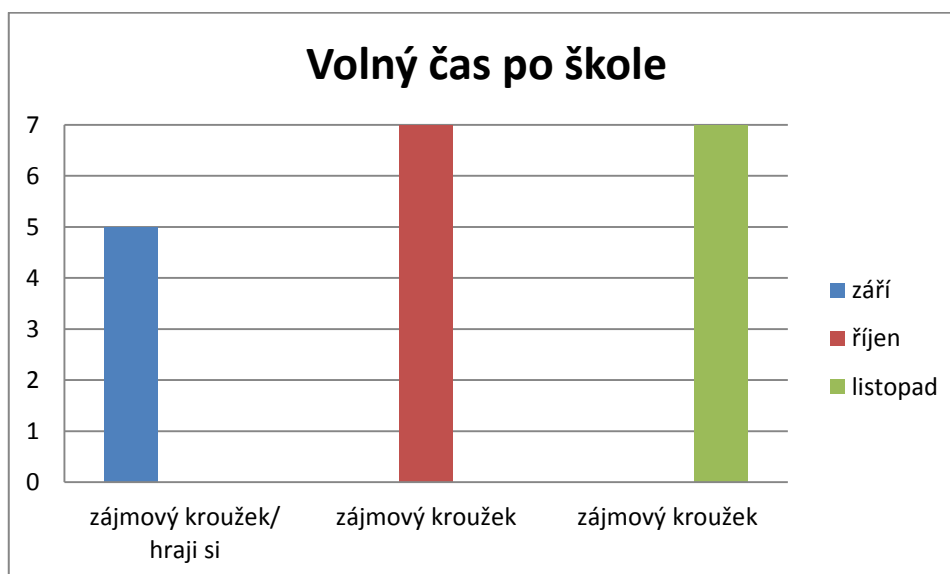
Graf 3: Obavy ve škole – děti

Čtvrtá kategorie je zaměřena na dopad školy na osobní život. V září byl dětmi volný čas a jeho trávení nejčastěji značen faktory, že si hrají (A: *Jdu si hrát.*, B: *Hraju si s Petshopákama.*, C: *Hraju si s hračkama.*, D: *Hraju si, stavím si Legocity.*, G: *Hraju si.*) a navštěvují zájmové kroužky (A: *Při škole budu chodit na basket a na florbal.*, B: *Tancování a budu mít gymnastiku a ještě basketbal.*, C: *Líbí se mi, jak chodím na mopíky (kroužek mladých ochránců).*, D: *Hraju házenou.*, E: *Chodím jenom na házenou.*). V říjnu nebyla zaznamenána změna, nejvýraznějším faktorem se stal zájmový kroužek (A: *Florbal, basket, vodák.*, B: *Chodím na tancování, gymnastiku a sbor.*, C: *Chodím na mopíky (kroužek mladých ochránců).*, D: *Na házenou, třikrát za tejdě.*, E: *Akorát házenou, třikrát tejdě.*, F: *Chodím na fotbal.*, G: *Mám skauty, hned potom potápění.*), hned poté opět faktor hry (A: *Hraju si.*, B: *Nejradši si hraju s Petshopákama.*, C: *Hraju si.*, D: *Hraju si.*, E: *Hraju si v pokojíčku.*). Listopad potvrdil oba předcházející měsíce, jednoznačně vedl faktor zájmového kroužku (A: *Kroužky mám stejný.*, B:

Tancování, sbor, ještě to... jak se to jmenuje... gymnastiku., C: Přírodovědnej a ted' i Šikulka., D: Jenom házenou, jinej už nemám., E: Mám házenou, potom už nic., F: Mám pořád fotbal., G: Chodím na potápění, skauta, jinak nic.), následován faktorem hry (A: Hraju si, nejradši s bráchou., B: Hraju si hodně s Petshopákama, než přijde mamka., C: Hraju si s hračkama, s polštářema si stavím stan, svůj bunkr., E: Hraju si, nejradši třeba s autíčkama nebo tak., G: Měli sme s bráchou postavený takový koleje, na nich jezdí elektrická mašina na ovládání.) – na základě výzkumu by se mohlo usoudit, že v prvních třech měsících škola a povinnosti s ní spojené dětem do mimoškolního času nijak drasticky nezasahují.

Graf 4: Volný čas po škole – děti

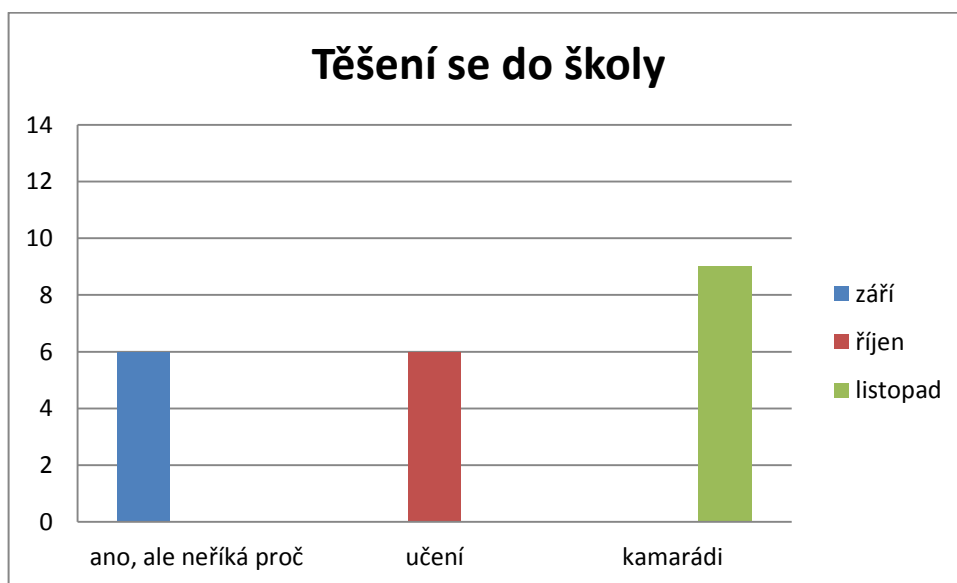
VO 2: Jak prožívají vývoj adaptace svého dítěte v 1. třídě rodiče?

Událost, kterou představuje čerstvý vstup potomka do 1. třídy, svými nároky a celkovými změnami velmi podstatně zasahuje také rodiče. Jak bylo nastíněno v teoretické části, právě rodiče se na adaptaci svého dítěte na školu sami aktivně podílejí a jsou nepopíratelně důležitou emoční oporou.

První kategorie, zaměřena na očekávání a pozitiva školy, přibližuje těšení se do školy a úspěch v ní zaznamenaný. Na základě zjištěných dat v září rodiče nejčastěji prezentovali faktor, že se dítě do školy těší, ale neříká proč (A: *Zatím je spokojená.*, D: *Je spokojenej, ale nechce si o tom moc povídat.*, F: *Myslím, že jo.*, L: *Líbí, zatím je vše nové a zajímavé.*, M: *Přišla první dny po škole domů a už se ptala, kdy bude zítra, aby už šla znovu.*, P: *Ano, je nadšená a odhodlaná.*) – děti naopak zdůraznily faktor učení. Školní úspěch v největší míře definoval faktor nevím (A: *Abych pravdu řekla, vůbec nevím.*, B: *Zatím je ve škole chvilku.*, C: *Já nevím, asi mu půjde všechno.*, F: *Nepochlubil se, že by byl za něco chválenej, těžko posoudit.*, G: *Nevím, zatím nic neříkal.*, K: *Bohužel zatím nevím, je velmi brzy.*) – na rozdíl od svých rodičů, děti už v tomto období jmenovaly konkrétní činnosti, ve kterých si připadaly úspěšné. V říjnu nastala patrná změna a jako důvod těšení se do školy se nejvíce uváděl faktor učení (C: *Jo, určitě, mluví o tom, co se učili a co zažil.*, B: *Ano, baví jí učit se nové věci.*, G: *Určitě i výuka je pro něj zajímavá.*, J: *Ano, do školy chodí ráda, učení jí jde, a tak ji baví.*, M: *Ano chodí ráda, jelikož se ráda učí nové věci.*, N: *Ano, ráda se učí.*) – děti v té době ovšem nejčastěji uváděly družinu a přestávky. Školní úspěch většina rodičů definovala faktorem vše (B: *Tak to nevím, zatím nosí jedničky.*, C: *Myslím, že víceméně mu půjde všechno, občas zakulhá, ale bude to stejný.*, F: *Všechno je asi tak narovno, nemá nic vyloženě lepší, horší.*, G: *Umí už číst, matematika mu jde s přehledem, má dobrý pocit, když má jedničky a my ho pochválíme.*, J: *Co se týče známek, dostává jen samé výborné, je tedy těžké říci, co jí jde nejlépe.*, K: *Zatím všechno.*, N: *Matematika i čtení, vše.*, P: *Zatím jí jde vše.*) – děti oproti rodičům více zdůraznily konkretizující faktor počítání. Měsíc listopad zaznamenal změnu a nejčastěji udávaným faktorem těšení se do školy se stali kamarádi (B: *Kvůli kamarádům.*, C: *Kvůli svému nejlepšímu kamarádovi, má tady i jiný kamarády.*, D: *Já myslím, že se mu líbí a čím dál tím víc, víc si chválí, je to asi i tím, že se skamarádil víc s dětma.*, E: *Jo, chodí rád, je rád mezi dětma, má mezi nima*

spoustu nových kamarádů., J: Dceři se ve škole líbí, má nové kamarády., K: Ano, stále se zatím líbí a těší se i na kamarády., L: Ano, líbí, myslím, že se těší hlavně na kamarády., O: Ano, stále chodí do školy rád, má tam kamarády., P: Ano, spolužáci.) – v tomto bodě mezi dětmi a rodiči nastala shoda. Školní úspěch rodiče nejfrekventovaněji uváděli stejně jako v říjnu faktorem vše (B: Přijde mi, že dle známek je šikovná a jsem za to moc ráda., C: Já nevím, pořád si myslím, že ve všem stejně, v ničem výraznější není, je to vyvážený., G: Čtení, písmenka i matematika, všechno, je typickej studentskej typ, jde mu všechno., J: Celkově se mi jeví jako bystré dítě., P: Zatím jí jde vše.) – děti ve většině případů opět uváděly prakticky dané činnosti.

Graf 5: Těšení se do školy – rodiče

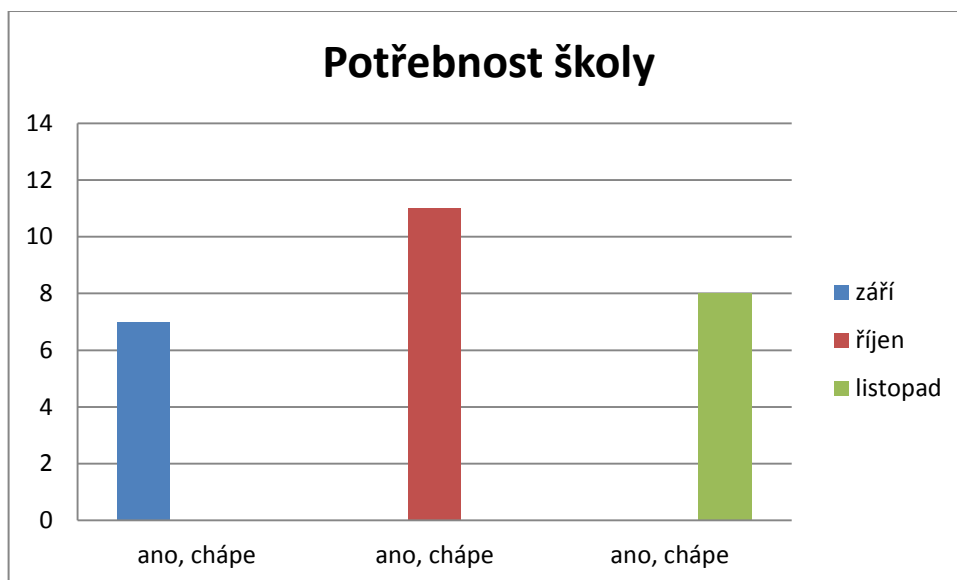
Druhá kategorie se zaměřuje na důležitost vzdělávání. V září byla potřebnost školy prezentována faktorem ano, chápe, většinou bez konkrétnějších důvodů (F: Myslím, že úměrně věku snad jo., J: Myslím, že ano, již dnes vnímá význam vzdělání., K: Myslím, že ano., L: Určitě., M: Asi ano., N: Ano, chápe., O: Určitě ano, hlavně aby potom mohl chodit do práce a vydělávat si peníze.) – děti přiměřeně uváděly potřebnost školy faktorem, že se naučí číst a psát. V otázce

motivace svých dětí ke škole byl nejvíce zastoupen faktor nástinu praktických benefitů z osvojeného učiva (A: *Říkáme, že škola je potřeba, že se naučí věci, aby byla chytrá.*, B: *Snažíme se jí vysvětlit, že si bude moct sama přečíst knihu, časopis.*, E: *Snažím se mu říct, jak bude super, že se naučí všechny ty věci, třeba si bude sám číst knížky.*, J: *Když bude chodit do školy, bude toho hodně umět.*, L: *Aby byl chytrý kluk a uměl si přečíst knížku a napsat heslo do mého PC.*) – děti ovšem nejčastěji uvedly faktor nevím. Nástin domácí přípravy do školy zřetelně přiblížil faktor značící, že probíhá společně (A: *Mají tři sešity, co potřebujou každý den, projedem to, vrátíme zpátky.*, C: *Všechno zkontrolujeme, ukáže, co dělali, dáme to pod stůl a tím se končí.*, D: *Pod mým dozorem, snažím se to dělat s ním, aby to věděl.*, E: *Snažím se, aby si věci do tašky balil sám, ale pomáháme mu.*, F: *Zkontrolujeme, jestli má všechno, ořezané tužky, jestli má všechno v penálu a tak dál.*, G: *Zatím máme jenom učebnice, koukám se s ním, co mají.*, K: *Společně vždy prolistujeme pracovní sešity i žákovskou knížku.*, L: *Společná příprava tašky ho moc nebaví.*, M: *Věci si do školy připravuje zatím se mnou.*, N: *Společně, ráda si připravuje věci.*, O: *Zatím si teprve zvyká na nové prostředí, nový způsob života, a proto bude ještě chvíli trvat, než si zvykne i na přípravu do školy.*, P: *Připravujeme se společně.*) – děti uváděly faktor, že učení zůstává v tašce. V říjnu potřebnost školy beze změny charakterizoval kladný faktor ano, chápe (A: *Myslím, že jí to ve škole baví, bere to tak, že je to povinnost tam chodit.*, D: *Myslím si, že jo, uvědomuje si to, ví to.*, K: *Ano, zatím je stále stejného názoru, že je důležité chodit do školy.*, L: *Myslím, že bere školu jako samozřejmost.*, M: *Myslím, že ano, je to důležité do budoucna pro další vzdělání.*, N: *Ano, musí se učit, aby toho hodně věděla a znala.*, O: *Ano, už teď má nějakou představu, že až vyroste, bude pracovat a žít se svou prací.*, P: *Myslím si, že názor má stále stejný, je to ale o tom, co se naučí od rodičů.*) – děti se v tomto případě kladně, ale bez větších podrobností, shodly s rodiči. Změnu zaznamenala motivace dětem, kdy nejčastějším faktorem bylo uváděno, že není potřeba (B: *Snažíme se motivovat a vést ji k tomu, aby se sama chtěla učit, někdy sama chce a ukazuje, co umí.*, C: *Já ho ani nijak motivovat nemusím, jak mu to jde, tak nepotřebuje, vidí sám pokroky.*, G: *Ani to nepotřebuje.*, M: *Dcera chodí ráda, nemusíme ji ani nijak už motivovat.*, P: *Není třeba.*) – u dětí ovšem převážil faktor vědomí, že jsou od rodičů chváleny. Domácí příprava oproti měsíci září zůstala beze změny, většina respondentů uvedla, že probíhá stále společně (A: *Spolu projedeme celou tašku, co se učili,*

pořád mají to samý, takže ani žádná příprava to není., B: Připravujeme to zatím spolu, formou právě toho, že ukazuje, co nového se učila, chvilku z toho procvičujeme a hned si to připraví do školy., C: Podíváme se, co celý den dělali, něco třeba jenom zopakujeme, tašku moc nevyměňujeme, sešity mají stejný., D: Pořád tak jak jsme začali, spolu, kontroluju, aby měl všechno., L: Připravujeme raději spolu, nenávidí to a dle jeho slov neumí (zandat věci do tašky)., N: Společně., O: Večer mu vždy pomáháme s přípravou do školy a věnujeme se jeho učení., P: Připravujeme se společně.) – s dětmi, které uvedly faktor, že probíhá společně s maminkou, se tedy shodly. V listopadu otázka potřebnosti školy zůstala nezměněna, tak jako v předchozích dvou měsících byla nejvíce zastoupena kladně faktorem ano, chápe (A: Myslím, že jí to ve škole baví, bere to tak, že je to povinnost tam chodit., D: Myslím si, že jo, uvědomuje si to, ví to., K: Ano, zatím je stále stejného názoru, že je důležité chodit do školy., L: Myslím, že bere školu jako samozřejmost., M: Myslím, že ano, je to důležité do budoucna pro další vzdělání., N: Ano, musí se učit, aby toho hodně věděla a znala., O: Ano, už teď má nějakou představu, že až vyroste, bude pracovat a žít se svou prací., P: Myslím si, že názor má stále stejný, je to ale o tom, co se naučí od rodičů.) – děti naopak konkrétněji zmínily faktor, že se učí nové věci. Změna v prožívání byla zaznamenána v motivaci ke škole a to faktory společné přípravy do školy (A: Úkoly ji nechávám dělat samotnou, ale kontroluju, češtinu pilujeme., B: Projdeme všechno učení, úkoly, žákovskou knížku., C: Pravidelně se snažíme číst, občas ho nechám něco přepsat., D: Úkoly děláme společně, nejvíc čteme, sedím u něj a on sám ví, co má dělat., F: Určitě věci do školy děláme s ním, zatím je to hlavně o čtení., J: Každý den se učíme, opakujeme., K: Snažím se každý den aspoň chvilku s dcerou probrat učivo, pokud je nějaký domácí úkol, pomohu se čtením., L: Úkoly děláme společně., M: Pokud dostanou domácí úkol, hned si ho dcera jde připravit, poté každý den čteme a procvičujeme matematiku., N: Dohlížím při úkolech, probíráme učivo., P: Společné psaní úkolů a příprava na další den.) a povídání o škole (A: Každý den, když přijdeme domů, ptám se, co bylo ve škole, ptám se na všechno., B: Povídáme si každý den, co nového probírali, co se naučila., D: Pořád se vyptávám, ale občas už něco sám řekne., E: Když ho po škole vyzvedneme, tak se ptáme, co ve škole., G: O škole si povídáme, ptáme se, co ve škole, v družině., J: Povídáme si o uplynulém dni ve škole., K: Povídáme si., L: Povídáme si o kamarádech ve škole, a co ve škole zažil, dost často řešíme i jeho

chování, které dost často není správné., M: Každý den po škole s ní probíráme, co nového dělali., N: Povídáme., P: Školu probíráme každý den s dětmi, co zažily ve škole, jaké měly známky.) – děti naznaly faktory rodičovské chvály a společného psaní domácích úkolů. Způsob domácí přípravy se ovšem nezměnil a jako předchozí měsíce ho značil faktor společně probíhající přípravy – děti uvedly faktor společné přípravy s maminkou, stejně ale jako faktor samostatné přípravy s následnou kontrolou.

Graf 6: Potřebnost školy – rodiče

Třetí kategorie je zaměřena na negativa školy. V září možné obavy ve škole se značnou převahou vyvrátil faktor ne (A: *Zatím ne.*, C: *Zatím nemá obavu z ničeho.*, D: *Ne, nevím o ničem.*, F: *Nedal najevo nic.*, G: *Nevím o tom, že by pronesl něco, čeho by se bál.*, J: *Zatím ne, vše se jí daří.*, K: *Nemyslím, že by měla mít z něčeho obavu.*, L: *Zatím ne.*, M: *Zatím ne.*, N: *Neprojevuje nic.*, O: *Zatím ještě ne.*, P: *Zatím nemám tušení.*) – v tomto případě se pohled rodičů a dětí shodoval. Reakci na neúspěch stejnou měrou značil faktor smutek (E: *Je takovej smutnej.*, G: *Je hodně svědomitej, chce mít všechno dokonale, a když to nejde, je smutnej.*, J: *Bývá chvíli smutná.*, N: *Je smutná.*, O: *Je z toho nervózní,*

smutný.), zároveň faktor vše jde (B: *Zatím nemohu posoudit.*, C: *Zatím to ještě nepřišlo, uvidíme, až to nastane.*, K: *Zatím žádnou špatnou známku nedostala.*, M: *Zatím jsme neměli tuto zkušenost.*, P: *Nedostala ještě žádnou známku.*) – děti uvedly faktor nevím, zároveň s faktorem je mi to jedno. V říjnu se obavy ve škole opět nepotvrdily, jak značil faktor ne (A: *Ted' mě nic nenapadá, nic negativního na ní ohledně tohoto nevidím.*, B: *Zatím se o ničem nezmínila.*, C: *Ne a zatím to vypadá i známkově dobře.*, D: *Nevím o ničem.*, E: *Co se týče vyučování, tak ne.*, F: *Nic, nevšiml jsem si ničeho.*, J: *Ne.*, K: *O ničem konkrétním zatím nevím.*, L: *Ne.*, P: *Nevím o ničem.*) – s dětmi opět shoda. Neúspěch ve škole byl převážen faktorem smutek (C: *Výrazně se neprojevuje, ted' měl mračouna (razítko), ale bylo to nespravedlivě, to ho spíš mrzelo.*, E: *Je z toho vždycky takovej smutnej.*, G: *Je zklamaný, hodně si připouští neúspěch.*, J: *Pokud k tomu došlo, byla smutná a snažila se vysvětlit, jak k tomu došlo.*, N: *Je smutná.*, O: *Jako každé dítě je z toho smutný.*) – děti naopak nejčastěji uváděly faktor vše mi jde. V listopadu se stejně jako předchozí dva měsíce obavy ve škole nepotvrdily (B: *Nemá, neříká, že by měla.*, C: *Nemá z ničeho obavy.*, D: *No, zatím ne, řekla bych, že mu to všechno jde.*, E: *Asi ne, myslím, že žádná nejistota nebo strach.*, F: *Nemá, určitě ne.*, G: *Nezdá se mi, zatím všechno zvládá s přehledem.*, L: *Nikdy nic neříkal, že by se něčeho bál.*, M: *Nemá z ničeho strach.*, N: *Nemá.*, O: *Zatím ne, vše zvládá.*, P: *Nemám informaci, že by se něčeho bála.*) – stejný faktor uveden pohledem dětí. Změnu zaznamenala reakce na neúspěch, kdy dominoval faktor vzteku (B: *Většinou se vzteká, ale snažím se jí domluvit, že když bude říkat, že to nejde, tak to nepůjde nikdy.*, C: *To má hlavně z nepozornosti, když mu vynadám, rozčílí se, nechce to slyšet, protože si asi uvědomuje, že je to pravda.*, D: *Samozřejmě bylo něco, co mu hned nešlo, začne se vztekat a urážet.*, F: *Má tendenci se začít vztekat, ale když se k němu přistupuje v klidu bez rozčilování, tak se rychle uklidní.*, J: *Někdy je na sebe naštvaná a přísná, sama se donutí k opakování.*, K: *Ječí a občas dělá naschvály.*, L: *Vzteká se.*, N: *Nafoukne se.*) – děti naopak kladně uvedly faktor vše mi jde, stejně s faktorem zeptám se paní učitelky.

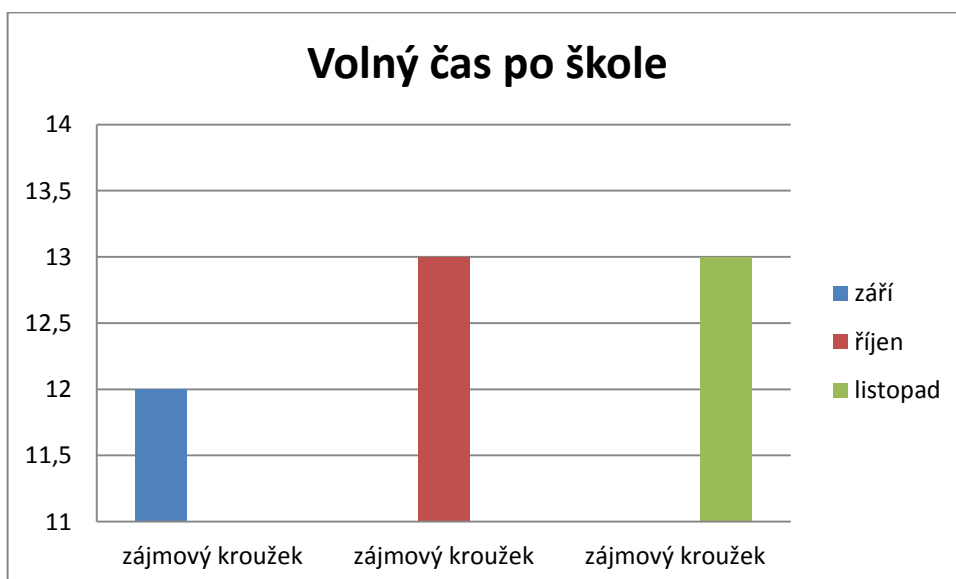
Graf 7: Obavy ve škole – rodiče

Čtvrtá kategorie se zaměřila na dopad školy na osobní život. Na základě dat výzkumu již od září značně převažoval faktor zájmového kroužku (A: *Přihlásila jsem ji na basket při škole, florbal při družině a vodáka.*, C: *Chodí na Mladé ochránce přírody, v rámci družiny kroužek Šikulka.*, D: *Chodíme třikrát v týdnu na kroužek, házenou.*, E: *Máme házenou třikrát týdně.*, F: *Fotbal.*, G: *Chodí na skauta.*, J: *Chodí do ZUŠ na hodiny výtvarné výchovy, na hodiny hudební nauky a na hodiny hry na kytaru.*, K: *Od minulého roku navštěvuje gymnastiku v DDM.*, L: *Chodí do vodáckého oddílu.*, M: *Chodí do základní umělecké školy na výtvarnou výchovu.*, N: *Dopravní, sportovní a vodácko-turistický kroužek.*, P: *Ano, chodí.*) – děti také uvedly zájmový kroužek, zároveň ale i s faktorem hraju si. V říjnu ke změně nedošlo, nejvíce převažoval opět faktor zájmového kroužku (A: *Kroužky má pořád stejný, florbal má teda dneska poprvé.*, B: *Ve škole chodí na gymnastiku, sbor a mimo školu má tancování.*, C: *Měl by mít nově Šikulky, v rámci družiny, jinak přírodovědněj a to je všechno.*, D: *Házená, jinak jsem ho na nic nepřihlašovala, aby měl právě ten volný čas.*, E: *Ne, jen házenou a už to mi přijde hodně, třikrát tejdně.*, F: *Má třikrát týdně fotbal.*, G: *Skaut, angličtina, potápění.*, J:

Ve všech kroužcích ze září pokračuje a všechny ji baví, od října navštěvuje též sborový zpěv ve škole., K: Dcera chodí do základní umělecké školy na výtvarku a moc ji to baví., L: Chodí na fotbal, do vodáckého kroužku a na dramata., M: Dcera od října nastoupila v družině na kroužek gymnastiky a kroužek šikulové a dále chodíme na gymnastiku již 2. rokem do DDM., N: Vodácko-turistický kroužek., P: Zpěv, šikula a Aikido.) – pohled dětí se shodoval. Následující listopad potvrdil oba předchozí měsíce, beze změny dominoval faktor zájmového kroužku jako nejčastější způsob trávení volného času po škole (A: Kroužky jsou stejné., B: V rámci družiny jsme zrušily basketbal, nebaví ji, jinak chodí jen na sbor, gymnastiku a mimo školu má tancování., C: Má přírodovědný kroužek, pak chodí na Šikulku, tam různě tvoří, lepší., D: Házená a o dalším zatím určitě neuvažujeme., E: Házená zůstala, jednou za čtrnáct dní má odpoledne při družině vybiku, ta začala nedávno., F: Zatím chodí stále na fotbal., G: Má potápěče, skauty., J: Věnuje se kroužkům., K: Chodí do základní umělecké školy na výtvarku., L: Chodí na kroužky., M: Chtěla zkusit chodit do sboru, takže nám přibyl jeden kroužek navíc, jinak vše zůstalo stejné., N: Kroužky beze změny., P: Prozatím má kroužky stejné.) – v tomto bodě opět nastala shoda mezi faktorem rodičů a dětí.

Graf 8: Volný čas po škole – rodiče

VO 3: Jak prožívá vývoj adaptace žáků 1. třídy vyučující?

Role učitele první třídy je velmi náročná a zodpovědná. Zvláště v období počáteční adaptace na školu děti v učiteli hledají oporu, která by jim v novém prostředí pomohla.

V první kategorii, týkající se očekávání a pozitiv školy, se dle výzkumu z pohledu učitele v září děti nejvíce těšily do školy na kamarády (D: *Určitě kamarádi a tak celkově všechno, zapojuje se a baví ho to.*, E: *Myslím si, že hodně pomohlo, že tu má kamarády ze školky, že si můžou hrát, není tu sám.*, F: *Zdá se mi, že nejvíc se mu líbí to, že tu má kamarády.*), školní úspěch nejvýrazněji zaznamenal faktor vše (B: *Zatím vše.*, D: *Všechno, je šikovnej kluk, všechno mu jde dobře.*, F: *Myslím si, že celkově mu půjde všechno dobře.*, G: *Myslím si, že mu jde všechno.*). V říjnu se těšení do školy kladně zobecnilo faktorem ano (A: *Určitě chodí ráda do školy, mluví o tom, jak se sem těší.*, B: *Myslím si, že chodí ráda do školy, ale je trošku nejistá.*, C: *Myslím si, že chodí rád.*, D: *Ano, velice šikovnej, stoprocentní dítě, který zvládne všechno samostatně, jde mu všechno, hezky pracuje.*, E: *Trochu živější, malinko vyrušuje, hodně se otáčel, ale to už jsme zvládli, pracuje hezky, takže ano.*, F: *Myslím, že ho to baví, je to takovej veselej, spokojenej kluk.*, G: *Chodí rád, moc hezky se zapojil.*), školní úspěch nejčastěji zaznamenal faktor matematiky (C: *Výborně mu jde i matematika, má logický myšlení, předpoklad, že mu to půjde výborně.*, E: *Myslím, že matematika.*, F: *Určitě matematika.*, G: *Matematika, i ho víc baví, než čtení.*) – v tomto bodě s dětmi nastala shoda. Měsíc listopad nezaznamenal změnu oproti předchozímu měsíci, těšení se do školy opět potvrdil faktor ano (A: *Je pořád stejná, živá, veselá, udržuje si ten pozitivní vztah.*, B: *Hrozně od září rozkvetla, začala se víc kamarádit s holčičkama, je přátelštější a otevřenější, kolektiv jí moc prospívá a krásně pracuje.*, C: *Určitě ano.*, D: *Všechno u něj v pořádku, školu bere pořád dobře, má samý jedničky, je to takový bezchybný dítě, který zvládá všechno.*, E: *Určitě se mu tady líbí, chodí do školy rád.*, F: *Pořád je nesmírně pozitivní, veselej kluk, ale pořád ještě hodně živej, myslím si, že ho to ve škole baví, moc hezky čte a počítá.*, G: *Těší se do školy, je pečlivej, všechno si hlídá, aby to bylo v pořádku, zdá se mi, že se maličko uvolnil, o přestávce i začal trošku běhat.*), školní úspěch nejvíce definoval znovu faktor matematiky (C: *Baví ho hodně i matematika, věci, který trvají delší dobu a jsou různorodý, aby se dozvěděl něco nového.*, E: *Myslím,*

že bude opravdu výbornej v matematice, dělali jsme příklady podle Hejnýho a on to měl snad za dvě minuty hotový, ještě vzorně vymalovaný a přitom to opravdu byly docela složitý příklady., F: Řekla bych, že v matematice, je prostě takovej technickej typ, i když tady něco postaví, tak je to krásný, vypracovaný, myslím si, že to bude jeho parketa.).

Graf 9: Těšení se do školy – paní učitelka

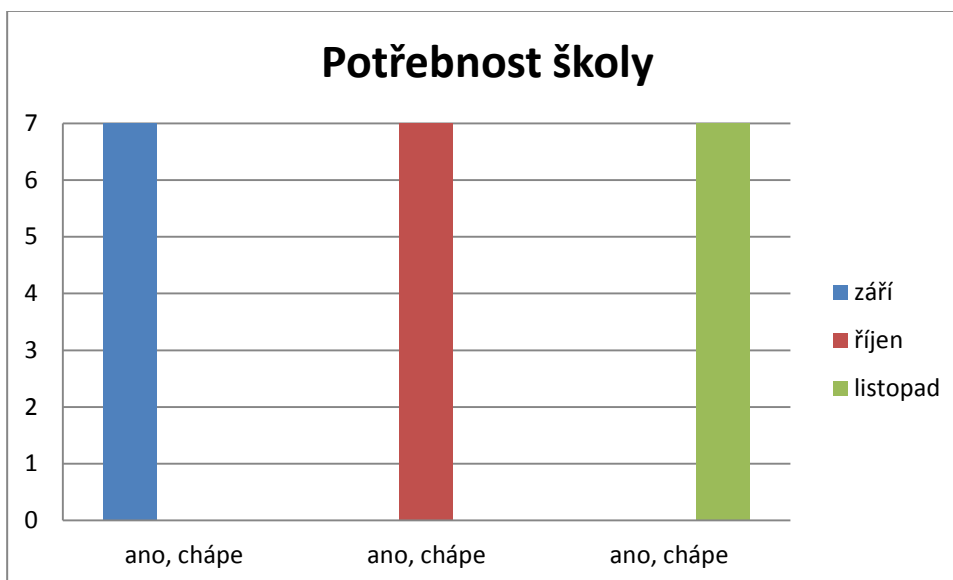

Druhá kategorie zkoumá důležitost vzdělávání. Kladné přijetí potřebnosti školy v září potvrdil faktor ano, chápe (A: *Určitě ano.*, B: *Ano, je velmi pečlivá, svědomitá.*, C: *Určitě chápe.*, D: *Určitě ano.*, E: *Určitě jo, je to dítě, které přišlo do školy připravený, že se bude učit a ví proč.*, F: *To určitě chápe.*, G: *Určitě ano, chápe.*) – shoda s rodiči. Motivace ke škole se v dětech vzbuzovala několika způsoby (střídání aktivit, motivační hra, razítka atd.). V domácí přípravě měl největší zastoupení faktor, kdy pomáhá maminka (A: *Trochu mi připadá, že jí maminka možná až moc pomáhá a ona ani neví, kde tu věc má, protože začne v tašce hrabat, vyndá všechno a pak si začne prostě skládat.*, C: *Maminka je*

zvyklá od toho staršího kontrolovat, aby bylo všechno nachystáno a říct mu, kde co má, aby nebyl nervózní., E: Ve škole si věci připravuje bez problémů, takže maminka, nejspíš jako rodiče u všech prvňáčků, pomáhá, ale ukazuje mu, kde co má., F: Myslím si, že mu pomáhá maminka, všechno má pečlivě uložený v deskách., G: Myslím, že maminka je hodně starostlivá, taková trošku jako on, i když mi přinesla věci, všechno poskládaný, v pořádku.) – v tomto bodě shoda s rodiči. V říjnu se potřebnost školy opět pozitivně potvrdila faktorem ano, chápe (A: Ano, vidí u sebe pokroky., B: Ano, je pečlivá a určitě chápe, že je škola důležitá., C: Určitě ano, je hodně zvědavá., D: Určitě ano, vidí, že se učí nové věci a zlepšuje se., E: Určitě ano, je takovej typ., F: Určitě, myslím si, že teď ještě víc než předtím, protože spoustu věcí už umí., G: Určitě, ví, proč chodí do školy.) – shoda s pohledem rodičů i dětí. Motivace ke škole zahrnovala předchozí faktory, ovšem nově se přidal faktor přísnějšího režimu a zavedení známek, naopak se začala odbourávat razítka – pohled dětí potvrdil vědomí her během výuky. Domácí příprava oproti minulému měsíci zaznamenala změnu, převážil faktor samostatné přípravy (A: Myslím, že patří k těm, kteří se připravují samostatně a zvládla by sama i domácí úkol, je pečlivá, do posledního detailu., B: Určitě hodně precizní (příprava), chce mít všechno v pořádku., E: Určitě se připravuje pravidelně, všechno má v pořádku a je hodně samostatnej, krásně má nachystaný věci, řekla bych, že si klidně připravuje tašku sám.). V listopadu potřebnost školy opět potvrzena faktorem ano, chápe (A: Ano, určitě to vnímá, hlavně tím, jak se celkově dělají pokroky., B: Určitě, čím dál tím víc., C: Určitě ano a naopak si myslím, že teď to vidí ještě víc, proč je třeba chodit do školy, tím, jak se postupně všechno učí., D: Myslím si, že určitě ví, proč je důležité do školy chodit., E: Ano, důležitost školy chápe., F: Myslím si, že ano, je to pohodář., G: Jsem přesvědčená, že ano, vidí, jak se zlepšuje, učí nové věci, baví ho to.) – shoda s rodiči. Motivace ke škole zůstala neměnná se všemi faktory předchozího měsíce – děti se opět shodly faktorem her během výuky. Domácí přípravu definoval faktor samostatné přípravy s následnou kontrolou rodičů (B: Taky se zdá samostatnější, ale jako u ostatních, rodiče určitě kontrolují, jestli má všechny věci., C: Rodiče asi kontrolují, je ale znát, že je samostatnější., E: Myslím, že rodiče akorát zkontrolují, jestli má všechno přichystané, ale tašku chystá sám, patří k těm samostatným., F: Myslím si, že rodiče zkontrolují, ale taky je samostatný, všechno mívá v pořádku., G: Je

samostatný a opravdu hodně svědomitý a pečlivý, u všech dětí je znát výrazná změna.).

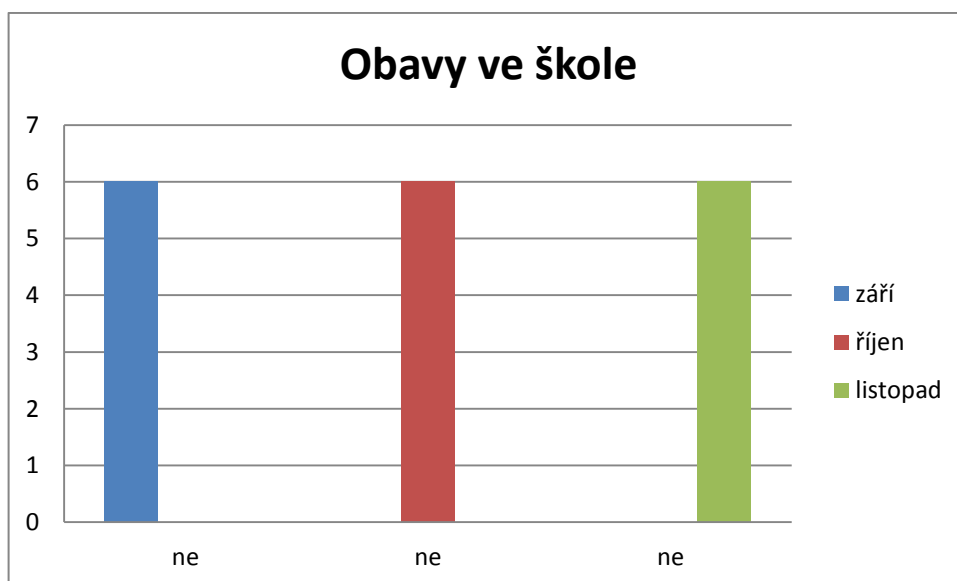
Graf 10: Potřebnost školy – paní učitelka

Třetí kategorie přibližuje negativa školy. V září obavy ve škole vyvrátil faktor ne (A: *Určitě ne, ona naopak by i pomohla dětem s tím, že je to ve škole fajn.*, B: *Ne.*, C: *Neprojevila (obavy).*, E: *Ne, naopak byl aktivní, těšil se.*, F: *To ne, má tady staršího bratra, takže myslím, že na to byl připravenější, jak to ve škole vypadá.*, G: *Ničeho zvlášť jsem si nevšimla.*) – shoda s pohledem dětí i rodičů. Reakce na neúspěch nejčastěji zastoupil faktor, vše jde (E: *Myslím, že se mu to tady ve škole ještě nestalo, že by se mu něco nepovedlo.*, G: *Myslím, že se mu to ještě nestalo, že by mu něco nešlo, on je opravdu takovej pečlivej, jde mu všechno.*) – shoda s rodiči. V říjnu obavy ve škole opět vyvrátil faktor ne (A: *Určitě ne.*, C: *Nevím o ničem, myslím, že ne.*, D: *Určitě ne.*, E: *Myslím si, že ne.*, F: *Ne, určitě ne, všechno mu jde dobře a je to pohodový dítě.*, G: *Nevím o ničem, z čeho by měl strach.*) – shoda s rodiči i dětmi. V reakci na neúspěch převážil faktor smutek (B: *Stáhne se do sebe, vidím na ní, že je citlivější, smutnější.*, C: *Reaguje, není mu to příjemný, v tu chvíli ho to mrzí.*, E: *Hodně ho to mrzí, celý den z toho byl špatnej.*,

G: *Pořád je z toho hodně smutnej, zaskočnej, když se mu něco nepovede.*) – shoda s pohledem rodičů. V listopadu nenastala změna, převaha faktoru ne jako v předchozích měsících (A: *Ne, chodí na to doučování, tak je pak jistější.*, B: *Jak začala být otevřenější a nebojí se tolik, tak se hodně zlepšila i v učení, víc začala reagovat, celkově se zajímat o věci, teď je jedničkářka a nemá žádný problém.*, C: *To ne, ale pořád je takovej samotářskej.*, D: *Ne, je naprosto bez problémů.*, F: *Ne, v žádném případě z ničeho nejstej není, spíš naopak trošinku vystrkuje růžky, že tak jako hraje, že umí všechno, že je takovej hodně sebevědomej.*, G: *Trošku víc se otevřel a obavu odboural, i když někdy není první, je přátelštější, jak se děti už malinko celkově sžily s tím kolektivem a vidí, že je tady šestadvacet dětí a nemůžou být pořád první, vždycky ti nejlepší.*) – shoda rodiče i děti. Reakce na neúspěch zaznamenala změnu, nastejno faktor řekne si o pomoc (C: *Už si řekne o pomoc, ale nezvedne ruku, kouká na mě, nechce, aby ostatní děti viděly, že potřebuje pomoc.*, G: *Když se mu náhodou něco nepovede, ale nemapatuju si, že by se mu to stalo vědomě, spíš do něj soused třeba jednou omylem drknul, tak za mnou přišel, jak to má řešit, aby to bylo v pořádku. Takže to vyřeší, vykomunikuje, pokud je nějaký problém.*) s faktorem smutku (B: *Je citlivější, ale hodně se zklidnila, přesto pořád, pokud je nějaký problém, tak je taková smutná, zatažená, dá ta ramínka dolů a tak vidím, že se něco děje.*, E: *Nese to těžce, právě ještě když se srovnává s tím svým sousedem, chce bejt pořád výbornej, takže mu vadí, když se něco nepovede, vidím to na něm, že je mu to hodně líto.*) – u faktoru řekne si o pomoc nastala shoda s pohledem dětí.

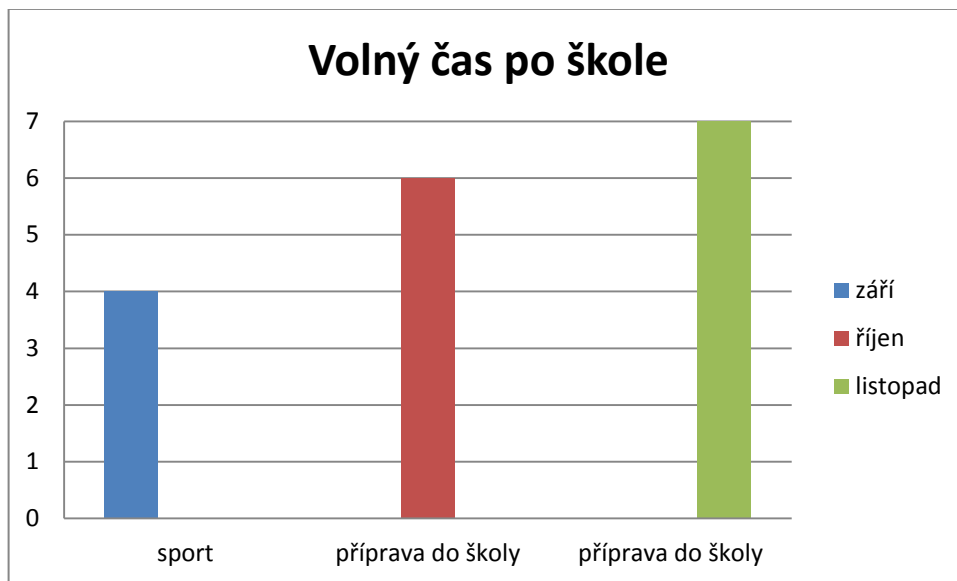
Graf 11: Obavy ve škole – paní učitelka

Čtvrtá kategorie se zabývá dopadem školy na osobní život. V září volný čas po škole nejčastěji značil sport (A: *Bude sportovní typ, tyhle ty živější aktivity jí zajímají.*, B: *Má hodně zájmů, zejména sport.*, D: *Myslím si, že sport, bylo to vidět i na tělocviku,* F: *O fotbal se zajímá.*). V říjnu nastala změna, nejčastěji se objevil faktor přípravy do školy (A: *Myslím, že určitě ano.*, B: *Myslím si, že jo, chce si to i sama procvičit, aby si byla pak ve škole jistější.*, D: *Myslím si, že ano, vidím to hodně u čtení, jestli se pravidelně připravují.*, E: *Určitě pracujou doma, je to znát.*, F: *Je dítě, kterému matematika hodně sedla, tak si myslím, že se o ní zajímá i takhle mimo školu.*, G: *Je na něm znát, jak je pečlivej, určitě se doma škole hodně věnuje.*). V listopadu dominoval opět jako v předchozím měsíci faktor přípravy do školy (A: *Určitě je znát, že si doma opakuje.*, B: *Určitě ano, rodiče jsou pečliví, když něco nejde, určitě pomůžou, úkoly jsou vždycky v pořádku.*, C: *Na něm je pravidelná domácí příprava znát hodně hlavně ve čtení, už v říjnu jsem mu dovolila, že nemusí hláskovat a čte krásně slova.*, D: *Myslím si, že ano, opravdu s ničím nikdy neměl problém.*, E: *Je to znát třeba hodně na čtení, že pravidelně doma opakuje, protože si čte potichu pro sebe.*, F: *Když by byl nějaký problém, je vidět, že doma pak procvičovali, rodič jsou pečliví.*, G: *Určitě ano, je vždycky*

připravený, všechno má v pořádku.) – v této kategorii se pohled paní učitelky s dětmi ani rodiči neshodoval.

Graf 12: Volný čas po škole – paní učitelka

8 Interpretace

Zkoumat adaptaci dětí na školní prostředí 1. třídy není jednoduché, jelikož každé dítě je vysoce individuální a jinak reaguje na nové prostředí, režim, autoritu učitele, povinnosti plynoucí z role žáka apod. V této souvislosti je tedy nutno brát na zřetel, že i v případě rodičů a učitele se nejde vyhnout značné míře subjektivity. Z výše zmíněného důvodu se proto výsledky plynoucí z výzkumu nemohou aplikovat všeobecně na všechny začínající školáky, jejich rodiče a učitele. Náš výzkum si ale nekladal tento cíl a uskutečnil se na základě výzkumného vzorku tvořeného pouze z několika respondentů z řad dětí, rodičů a jednoho učitele. Z důvodu, aby mohl poskytnout zajímavý exkurz do stále aktuální problematiky adaptace dětí na počínající školní docházku nejen pohledem samotných dětí, ale i těch, se kterými je dále úzce spojena – rodičů a učitele.

9 Závěr

Diplomová práce se zabývala stále aktuální problematikou adaptace žáka 1. třídy základního vzdělávání na školní prostředí. V teoretické části byly nejprve definovány kurikulární dokumenty, upřesňující současné pojetí 1. stupně základního vzdělávání. Poté bylo přiblíženo dítě v roli žáka, zahajující povinnou školní docházku, se záměrem postihnout a charakterizovat změny, které vyvstávají nástupem do 1. třídy.

Navazující praktická část byla orientována na analýzu rozhovorů a dotazníků, které byly uskutečněny s dětmi, rodiči a paní učitelkou. Data vycházela z výzkumu, který probíhal od září 2017 do listopadu 2017. Na základě zjištěných údajů byly zodpovězeny výzkumné otázky a splněn výzkumný cíl – zprostředkovat náhled na vývoj adaptace během zahájení školní docházky u žáků 1. třídy.

Shledána byla následující fakta. Pohledem všech respondentů se dá konstatovat, že po celou dobu výzkumu se děti do školy těšily a zažívaly zde pocit úspěchu, což hodnotím jako velmi pozitivní jev. Kladně prezentována byla i potřebnost školy, taktéž všemi respondenty potvrzena. Dále se zjistilo, že děti nemají vážněji strach z ničeho konkrétního, co by jim mohlo znesnadňovat adaptaci na školní prostředí a snižovat šance prožít školní úspěch. Samotná škola a nároky s ní spojené mimoškolní život dětí zatím nijak zásadně neomezovaly.

Z výzkumu nicméně vyplynulo několik skutečností, které by mohly posloužit jako zajímavé náměty pro výzkumy budoucí. Ze zjištěných údajů lze konstatovat, že všechny děti se do školy, ve vyměřeném časovém období od září do listopadu, těšily. Mohli bychom si položit otázku, kdy během školní docházky nastává zlom, který posléze vede k útlumu těšení se. Jaký faktor tuto změnu způsobuje a dá se jí předejít? Jistě bychom našli souvislost s negativy školy, které se ale v našem výzkumu ve vážnější formě neobjevily. Opět se můžeme ptát, které faktory zvyšují úroveň vnímaných negativ školy a jaká by mohla být účinná prevence? Důležitost školní docházky naši dětské respondenti jednoznačně potvrdili a k podpoře tvrzení uvedli příklady. Ovšem jsou známy případy, kdy zvláště ve vyšších ročnících se tento jev mění v záporné hodnoty. Kdy k této proměně dochází, co je příčinou

a mohou učitelé této skutečnosti zabránit? V neposlední řadě je zajímavé, na základě zjištěných dat, že dětem škola a povinnosti s ní spojené zásadně nenarušily mimoškolní volný čas. Nasnadě je myšlenka, že zpočátku školního roku se učitelé snaží děti a jejich vědomostní úroveň sjednotit, postupně se pak každý žák projevuje již individuálním způsobem. Děti se filtrují do různých skupin a učitel poznává, komu stačí pouze výklad ve škole a komu školní příprava už zabírá část volného času. Věřím, že výčet není zdaleka konečný a jevů vedoucích k zamyšlení by se dalo najít mnohem víc.

Seznam použité literatury

BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada, 2007. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1906-1.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 2. vydání. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0793-9.

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.

DENZIN, Norman. *The Research Act*. New Jersey: Prentice-Hall, 1989.

FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. Vyd. 4. Přeložil Karel BALCAR. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0741-2.

FRANCLOVÁ, Marta. *Zahájení školní docházky*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4463-6.

HAVLÍNOVÁ, M., et al.: Psychický vývoj budoucích učňů a studentů v období společné školní docházky: prospektivní longitudinální sledování 1980-1988 (pilotní studie). *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 25, 1990, č. 6, s. 531-550.

HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-628-5.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

HOOVER-DEMPSEY, K. V., A. C. BATTIATO, J. M. T. WALKER, R. P. REED, J. M. DEJONG a K. P. JONES. Parental involvement in homework. *Educational Psychologist*. 2001, vol. 36, p. 195-209.

HRABAL, Vladimír, František MAN a Isabella PAVELKOVÁ. *Psychologické otázky motivace ve škole*. 2., upr. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. Knižnice psychologické literatury. ISBN 80-04-23487-9.

- KLÉGROVÁ, Jarmila. *Máme doma prvňáčka*. Praha: Mladá fronta, 2003. Žijeme s dětmi. ISBN 80-204-1020-1.
- KOHOUTEK, Rudolf. *Základy pedagogické psychologie*. Brno: CERM, 1996. ISBN 80-858-6794-x.
- KREISLOVÁ, Zdenka. *Krok za krokem 1. třídou: školní zralost, spolupráce s rodiči, učíme se číst a psát, nápady pro celý rok*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2038-8.
- KROPÁČKOVÁ, Jana. *Budeme mít prvňáčka: pro rodiče dětí od 5 let*. Praha: Portál, 2008. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-359-8.
- KUSÁK, Pavel a Pavel DAŘÍLEK. *Pedagogická psychologie – A*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, 2001. ISBN 80-244-0294-7.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
- MATĚJČEK, Zdeněk a Jarmila KLÉGROVÁ. *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0000-0.
- MEŠKOVÁ, Marta. *Motivace žáků efektivní komunikací: [praktická příručka pro učitele]*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-802-6201-984.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada Publishing). ISBN 978-80-247-1362-5.
- NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0738-1.
- PROKOP, Jiří. *Školní socializace*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001. ISBN 80-7083-536-2.
- PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8772-8.
- ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-829-5.

ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-542-9.

ŠVARŤÍČEK, Roman, Klára ŠEĎOVÁ a kol.. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1734-0.

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-326-0.

Online zdroje:

Bílá kniha

<http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolocenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol?highlightWords=b%C3%ADl%C3%A1+kniha>

RVP ZV

<http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=6433>

Seznam tabulek

Tabulka 1: Věk respondentů – děti.....	40
Tabulka 2: Děti – září.....	48
Tabulka 3: Děti – říjen.....	52
Tabulka 4: Děti – listopad.....	56
Tabulka 5: Rodiče – září.....	62
Tabulka 6: Rodiče – říjen.....	68
Tabulka 7: Rodiče – listopad.....	74
Tabulka 8: Paní učitelka – září.....	78
Tabulka 9: Paní učitelka – říjen.....	82
Tabulka 10: Paní učitelka – listopad.....	87

Seznam grafů

Graf 1: Těšení se do školy – děti.....	89
Graf 2: Potřebnost školy – děti.....	91
Graf 3: Obavy ve škole – děti.....	92
Graf 4: Volný čas po škole – děti.....	93
Graf 5: Těšení se do školy – rodiče.....	95
Graf 6: Potřebnost školy – rodiče.....	98
Graf 7: Obavy ve škole – rodiče.....	100
Graf 8: Volný čas po škole – rodiče.....	101
Graf 9: Těšení se do školy – paní učitelka.....	103
Graf 10: Potřebnost školy – paní učitelka.....	105
Graf 11: Obavy ve škole – paní učitelka.....	107
Graf 12: Volný čas po škole – paní učitelka.....	108

Přílohy

Příloha č. 1: Strukturovaný rozhovor s respondentem G – listopad

Příloha č. 2: Strukturovaný rozhovor s rodičem respondenta G – listopad

Příloha č. 3: Strukturovaný rozhovor s paní učitelkou o respondentu G – listopad

Příloha č. 4: Kvalitativní dotazník respondenta L – říjen

Příloha č. 1: Strukturovaný rozhovor s respondentem G – listopad

1. Ještě se ti líbí ve škole? Proč sem chodíš rád?
Jo, mám tu spoustu kamarádů.
2. Máš z něčeho ve škole strach?
Ne.
3. Řekl bys, že je i teď pořád důležité chodit do školy?
Já myslím, že jo. Abych se naučil další písmenka, ne jenom ty co se učíme, ale i ty malý.
4. Jak se k tobě chovají rodiče v souvislosti se školou? (povídají si s tebou o ní; pomáhají s úkoly, opakováním učení; chválí tě?)
Jo, povídám jim, co jsme třeba dělali. Někdy mi poradí, když je ten úkol těžkej. Chválí mě. Když někdy přijdu domů a mamka vidí, že to ze školy nemám tak správně, tak mám doma sešit, do kterýho můžu psát, tam mi mamka napíše jedno písmenko a já procvičuju, třeba pět řádek.
5. Jak to vypadá během hodin ve škole? (jde k tobě paní učitelka, když se přihlásíš, že něco nevíš; chválí tě, dostáváš razítka; hraje hry?)
Máme už známky, zatím nemám ani jednu dvojku, jenom jedničky. Někdy jo, někdy máme hry a hraje.
6. V čem myslíš, že jsi ve škole opravdu dobrý?
Asi všechno stejně, zatím jsem nezjistil, co nejvíc.
7. Co děláš ve chvíli, kdy ti něco ve škole nejde tak, jak bys chtěl?
To se mi ještě nestalo, takže nevím.
8. Jak teď probíhá tvoje příprava doma na další školní den?
Já si to připravuju sám, jenom mamka mi řekne, co kdy mám. Třeba ve středu máme prvouku.
9. Co děláš doma ve zbytku dne, když přijdeš ze školy?
Měli sme s bráchou postavený takový koleje, na nich jezdí elektrická mašina na ovládání. Může jezdit dopředu, dozadu a houká. Když je hezky, tak jdeme ven, tam si třeba hraje s naším psem, je s ním zábava, jak běhá za míčkem.
10. Změnily se tvoje záliby a zájmové kroužky?
Ne, nezměnily. Chodím na potápění, skauta, jinak nic.

Příloha č. 2: Strukturovaný rozhovor s rodičem respondenta G- listopad

1. Ještě se synovi líbí ve škole? Říká, proč tam chodí rád?
Já myslím, že jo. S přibývajícima jedničkama... má takový nadšení. Kvůli učení i družině, říká, že chce odpoledne jít, různě tam tvoří, je spokojenej.
2. Má z něčeho ve škole strach?
Nezdá se mi, zatím všechno zvládá s přehledem.
3. Řekli byste, že ještě i teď je syn stále toho názoru, že je důležité chodit do školy?
Já myslím, že jo, už sám vidí, že si může všechno přečíst, takže čte na autech, v obchodech, už má i knížku, sám nám čte. Když mají za úkol trénovat čtení, tak ani nemá co trénovat.
4. Jak si v souvislosti se školou s ním počínáte? (např. povídáte si s ním/ní o škole; pomáháte s úkoly; opakuje probírané učení; chválíte; káráte,...)
O škole si povídáme, ptáme se, co ve škole, v družině. Teď dostávají zlatý jedničky, tak ukazuje, už má asi čtyři. Opravdu mu to jde, chválíme hodně. Když mají domácí úkol a řeknu, jestli jdem na něj, tak když je to čtení, řekne, že už si to udělal. Jde mu to, takže ani nepotřebuje pomoci. V autě pro kontrolu mi to ještě jednou přečetl a s přehledem.
5. V čem si myslíte, že je ve škole opravdu dobrý?
Čtení, písmenka i matematika, všechno. Je typickej studentskej typ, jde mu všechno. Jde mu to samo, nemusí se učit.
6. Co dělá a jak se emocionálně chová ve chvíli, kdy mu něco nejde tak, jak by chtěl? (při psaní úkolů; procvičování učiva; přípravě svých školních pomůcek,...)
A tak, spíš, že to nemá úplně tak přesně, jak by to mělo bejt, tak ho třeba napomenou, ale nic moc si z toho zatím nedělá. Ale je pravda, že je takovej až moc svědomitej. Myslím si, že když začne bejt nějaký neúspěch, tak ho to bude hodně trápit.
7. Jak teď probíhá synova příprava doma na další školní den?
Zatím pořád stejně, nijak jsme se v přípravě nezměnili. Přinese, odnese tašku, dáme mu svačinu. Kouká se na rozvrh, má to tam napsaný, už si to přečte, jenom ve středu si přidává prvouku, jinak jsou sešity stejný denně.
8. Co dělá doma ve zbytku dne, když přijde ze školy?
Třeba teď si už tři dny s bráškou hrajou s mašinkama. Ráno se vzbudí, oblíknou a hrajou si, večer je odháním od mašinek, fakt celý den. Máme je asi tři roky, teď je objevili a hrajou si.
9. Změnily se jeho záliby? (např. zaujetí jinou zábavou/činností než doposud)
Změnily se zájmové kroužky? (např. přibrání nového, případně naopak jeho ukončení z časových důvodů jako důsledek přibývajících školních povinností)
Má potápěče, skauty. Nic se nezměnilo.

Příloha č. 3: Strukturovaný rozhovor s paní učitelkou o respondentu G- listopad

1. Ještě se G líbí ve škole? Říká nebo se dá vyzorovat, proč sem chodí rád?
Těší se do školy, je pečlivej, všechno si hlídá, aby to bylo v pořádku. Zdá se mi, že se maličko uvolnil, o přestávce i začal trošku běhat, už se z něj stává normální kluk. Ze začátku to maličko bral moc vážně, teď už se mi zdá, že je úplně v pohodě.
2. Projevuje z něčeho ve škole strach?
Trošku víc se otevřel a obavu odboural, i když někdy není první. Je přátelštější, jak se děti už malinko celkově sžily s tím kolektivem a vidí, že je tady šestadvacet dětí a nemůžou být pořád první, vždycky ti nejlepší.
3. Řekla byste, že ještě i teď je G stále toho názoru, že je důležité chodit do školy?
Jsem přesvědčená, že ano. Vidí, jak se zlepšuje, učí nové věci, baví ho to.
4. V čem si myslíte, že je ve škole opravdu dobrý?
U něj všechno a zdá se mi, že ho i všechno tady baví, u něj bych neřekla, co nejvíc, protože si nejsem jistá. Je celkově šikovnej.
5. Co dělá a jak se emocionálně chová ve chvíli, kdy mu něco nejde tak, jak by chtěl? (při řešení úkolů; procvičování učiva; přípravě svých školních pomůcek,...)
Než začne pracovat, tak si všechno pečlivě promyslí, takže se mu nestane, že by psal třeba něco někam jinam, je hodně pečlivej. Když se mu náhodou něco nepovede, ale nemapatuju si, že by se mu to stalo vědomě, spíš do něj soused třeba jednou omylem drknul, když psali do cviků a on přetáhl řádku, tak za mnou přišel, jak to má řešit, aby to bylo v pořádku. Takže to vyřeší, vykomunikuje, pokud je nějaký problém.
6. Dá se z osobního pozorování vyčíst nějaká změna, jak teď probíhá jeho příprava doma na další školní den?
Je samostatný a opravdu hodně svědomitý a pečlivý. U všech dětí je znát výrazná změna.
7. Projevuje se ve třídě na G to, jestli škole věnuje nějaký čas i ve zbytku dne, když přijde domů?
Určitě ano, je vždycky připravený, všechno má v pořádku. On a několik dalších kluků si už i čtou potichu pro sebe, je znát, že se tomu opravdu věnujou i doma.
8. Projevují se nějaké nové záliby (např. zaujetí jinou zábavou/činností než doposud)? Změnily se zájmové kroužky (např. přibrání nového, případně naopak jeho ukončení z časových důvodů jako důsledek přibývajících školních povinností)?
Ničeho jsem si nevšimla.

Příloha č. 4: Kvalitativní dotazník respondenta L – říjen

1. Chodí syn rád do školy? Proč ano/ne?
Už moc ne. Moc mu nejde učení a začíná prohlašovat, že škola je nuda.
2. Je něco, z čeho má ve škole strach?
Ne.
3. Myslíte si, že stále považuje za důležité chodit do školy? Proč ano/ne?
Chápe, že škola je důležitá ale moc ho nebaví.
4. Změnil se způsob, jak syna motivujete, aby rád chodil do školy a plnil své úkoly?
Ne.
5. Co podle Vás jde synovi ve škole nejlépe a je za to také nejvíc chválen?
VV.
6. Jak se projevuje při jakémkoliv neúspěchu ve škole (něco nechápe nebo nejde, špatné razítko apod.)?
Je naštvaný, že je to těžké.
7. Jak si připravuje věci na druhý den do školy? Změnil se nějak jeho přístup?
Připravujeme raději spolu. Nenávidí to a dle jeho slov neumí (zandat věci do tašky).
8. Jak tráví volný čas doma po škole?
TV, tablet, maluje si nebo si hraje s bráchou.
9. Jaké má záliby a zájmové kroužky? Proběhla nějaká změna od září?
Chodí na fotbal, do vodáckého kroužku a na dramaťák.